

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Ósafrétt og Grasdalur

Hrafnabjargafrétt

Sandbrekkufrétt

SVÆÐI: DYRFJÖLL OG STÓRURÐ, ÓSAFRÉTT, HRAFNABJARGAAFRÉTT OG SANDBREKKUAFRÉTT

1. Hrafnabjörg í Útmannasveit

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 segir um Hrafnabjörg að kolskógur sé eyddur. Þá segir að í afréttartollum gjaldist til bóndans um 2 ríkisbankadalir á hverju ári.¹

Við manntalsþing 4. júlí 1878 var þinglesin lögfesta fyrir Hrafnabjörgum, dags. 16. júní 1878.²

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Hrafnabjörg að á fjalli séu engjar, grasgefnar en langsóttar og að þær séu lítið notaðar. Þá fylgi jörðinni upprekstrarland fyrir u.þ.b. 500 fjár, en engar tekjur fáist af því í mörg ár. Landamerki séu þinglesin 2. júlí 1884.³

¹ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 6.

² Sýsl. N-Múl., GA/5–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1874–1878, bls. 389.

³ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 122–123.

2. Sandbrekka í Útmannasveit með Sandbrekkusandi

Við manntalsþing að Hjaltastað 6. júlí 1756 lýsti Eiríkur Teitsson reka sem kom upp á Sandbrekkusandi, sem áður hét Miðsandur, og var að hálfu leyti Vallaneskirkjueign og að hálfu bóndaeygn.⁴

Í jarðamati Norður-Múlasýslu frá 1804 er Sandbrekka metin á 24 hundruð að dýrleika. Um hlunnindi og ítök segir:

Drivtömmur Jtak ved Gaarden Heiskauler.

Her er Afret som anslaaes til 44 [al.]⁵

Við manntalsþing 2. júní 1841 lagði hreppstjórinn St. Jónsson á Sandbrekku fram klögun yfir Pétri bónda á Ánastöðum fyrir ólöglega aðferð við fjallgöngu. Pétur var ekki mættur en hreppstjórinn kvaðst hafa haustið áður með gönguseðli skikkað hreppsændur til að heimta afrétt af fé og reka það til lögréttar á Sandbrekku. Fram kom að Pétur hafi skilið fé sitt frá öðru afréttarfé við Rauðalæk, út með Bjallandsá, þar sem landsplássið var frekar fyrir afrétt en búfjárhaga. Runólfur Einarsson, vinnupiltur á Svínafelli, bar vitni og lýsti því hvernig hann og fleiri leituðu að fé en þeir hafi síðan mæst við Rauðlækjarós sem sé í Kóreksstaðalandi. Þar hafi Pétur tekið nokkrar kindur úr hópnum. Í fjarveru Péturs var Þorleifur Arnfinnsson bóndi á Hrjót útnefndur svaramaður hans en málinu var frestað þar sem vitnið Jón Jónsson var fjarverandi.⁶

Við aukarétt 23. júlí 1842 var tekið fyrir mál þar sem Pétur Þórláksson bóndi á Ánastöðum í Hjaltastaðarsókn hafði í fjársöfnun haustið 1840 ekki rekið gripi sína til lögréttar að Sandbrekku heldur einhvers staðar í fjallinu fyrir utan og ofan Ánastaðabæ tekið úr geldfé sem hann átti. Pétur kom fyrir réttinn og kvaðst kannast við að hreppstjóri hafi um haustið 1840 skipað með gönguseðli að Pétur legði til menn til fjársöfnunar en hann hafi sjálfur farið að hreinsa fjallið á þeim greindu stöðum, þ.e. á hálsunum fyrir ofan Hrjótarbæ og svo úteftir. Pétur sagði að þegar hann var kominn með geldféð sem fannst að svokölluðum Rauðalæk, sem rennur uppi í fjallinu fyrir utan og ofan bæinn Ánastaði, hafi honum komið til hugar að fría fé sitt frá frekari hrakningi og taka það úr heldur en að reka það til lögréttar við Sandbrekku. Pétur minnti að hann hafi tekið úr sex eða sjö kindur. Hann játaði að það hafi staðið í gönguseðlinum að féð skyldi reka til lögréttar og að sú skipun væri á lögum byggð. Að lokum óskaði Pétur þess að hann myndi sleppa við dóm vegna yfirsjónar sinnar, en kvaðst reiðubúinn að greiða hæfilegar fébætur. Ekki er skráð í dóma- og þingbókina hvort Pétur hafi verið dæmdur eða sýknaður.⁷

Við manntalsþing 26. maí 1845 var þinglýst lögfestu frá Skúla Björnssyni, Árna Bjarnasyni, Birni Ólafssyni og Jóni Jónssyni sem mótmælti lögfestu prófastsins sr. Guttorms á Hofi varðandi Hraundal. Hreppstjórinn Kjartan Jónsson á Sandbrekku mótmælti þessari lögfestu sem leiguliði jarðarinnar Sandbrekku.⁸ Efni hennar er svo:

⁴ Sýsl. N-Múl., GA/1-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1752-1758, bls. 273.

⁵ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1804, bls. 22v-23r.

⁶ Sýsl. N-Múl., GA/3-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829-1842, bls. 108r-108v.

⁷ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 13r-13v.

⁸ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 60r.

Vid undirskrifadir gjörum hverium kunnugt, ad vid hermed mótmælum lögfestu prófastsins Sr Guttorms Þórsteinssonar á Hofi, ad þvíleiti sem áhrærir Hraundal fyrir utan á þá sem eptir honum rennur, því eptir skikkanlegra og eldstu manna Vintisburdum ásamt almenningssordromi, var Hraundalur fyrir utan Ána sagdr og átölulaust brúkadr til allrar þeirrar notkunar sem í þá daga var tidkanleg sem Hialtastadar hreppsmanna sem éginleg Eign edr almenninggr þángad til Prófastur sál Sr Arni Thórsteinsson Lögfesti nefndan Hraundal edr Almenningssstykkid undir Sandbrecku og hafa Leigulidar þar haldid því sídan, þó hreppsmenn hafi verid óánægdir med það. Þar þessi áminsti Hraundalur er svona óréttvislega undann hreppnum geingin sérilagi þeim til Skada sem ei hafa Afrétt fyrir Fé sitt i sínum Leigu londum og verda þessvegna ad kaupa géldfiargaungu ad öðrum, gjörum vid hermed i dag Tilkall til ádrnefnds Hraundals edr Almenningss Lands stykkis nefnilega af Hraundals Varpi allt út i Ytristágará, frá lá þeirri sem eptir Dalnum rennur austur á Vörp sem Vötnum halla til hérads.⁹

Við manntalsþing 26. maí 1852 var þinglýst lögfestu fyrir Sandbrecku og Hlaupandagerði, dags. 9. apríl 1852.¹⁰

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Sandbrecku:

Dýrleiki eftir jarðamati 1861, 24,7 hndr.

[...]

3. Útengjar samfeldar, snöggendar, bæði þurlendi og votlendi; mikill hluti af þeim véltækar; engjavegur, stuttur og góður; heyholt og létt; Meðal heyfengur 400 hestar.

[...]

5. Beitiland: Sumarhagar góðir fyrir allan búpening. Vetrarþeitt fremur léleg; víðlent þjóþungt. Fjárgeymsla hæg.

B. Önnur jarðargæði:

1. Rekaþjara á Héraðssandi 500 faðma löng. Gefur af sér Kr. 20,00 árl.

2. Jörðinni fylgir stórt upprekstrarland, sem gefur af sér 14 kr. í upprekstartoll árlega.

[...].¹¹

⁹ Sýsl. N-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálabók Norður-Múlasýslu 1819–1847, bls. 187–188.

¹⁰ Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 163r.

¹¹ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 118–120.

3. Unaós í Útmannsveit með Heyskálum

Við manntalsþing að Hjaltastað 10. júní 1785 voru upplesnar tvær lögfestur sr. Jóns Stefánssonar í Vallanesi, önnur fyrir jörðinni Ósi (Unaósi) og afbýlinu Heyskálum. Lögfesturnar voru báðar dagsettar 6. maí 1785 en í dóma- og þingbók er efni lögfestanna lýst þannig:

Lögfester hann með annarre alla Jörðena Os með Afbylenu Heyskálum til ystu ummmerkia ásamt öllum Reka að undanteknum $\frac{1}{4}$ þar af sem Asskyrkiu tilheyrer, og endel. Lögfester hann fjórdung hvalreka á Gripdeilld; og með hinne annarre Lögfester hann Bondastade 12 hndr. að Forngylldu [...].¹²

Við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1829 var uppleið forboð sr. Guttorms Pálssonar þar sem hann fyrirbauð öll skot frá Ósum innanverðum og allt út þangað sem Njarðvíkurland tekur við.¹³

Í bréfi sr. Guttorms Pálssonar til Guttorms Þorsteinssonar prófests frá 24. nóvember 1840 er fjallað um ágreining milli Njarðvíkur og Óss (Unaóss) um hvori jörðinni Grasdalur tilheyrir. Í bréfinu kvað sr. Guttormur að Grasdalur tilheyrði Vallaneskirkjujörðinni Ósi (Unaósi).¹⁴ Fjölmargir vitnisburðir um málið voru teknir saman á árunum 1840–1841. Í vitnisburði Björns Ólafssonar frá 8. maí 1841 segir að Grasdalur hafi verið afrétt Njarðvíkinga en um síðustu 30 ár hafi ábúendur á Ósi (Unaósi) nýtt dalinn.¹⁵

Við manntalsþing að Hjaltastað 2. júní 1841 var upplesin lögfesta fyrir jörðinni Ósi (Unaósi), dagsett 31. maí 1841. Sama lögfesta var upplesin við manntalsþing að Desjarmýri 4. júní 1841, við manntalsþing að Desjarmýri 24. júní 1842, við manntalsþing að Desjarmýri 23. júní 1843 og við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1844. Við manntalsþingið að Desjarmýri árið 1843 mótmælti Hallgrímur Ólafsson proprietarius efni hennar með tilliti til Svínavíkur sem máldagar Húsavíkur tileinkuðu. Einnig lýsti hann eftir $\frac{1}{16}$ hlut í Óssreka. Við sama þing var einnig upplesin lögfesta fyrir Njarðvíkurlandi sem var hinni lögfestunni gagnstæð. Við manntalsþingið að Desjarmýri árið mótmælti sr. Snorri Sæmundsson, sem fullmektugur Njarðvíkureiganda, lögfestunni að svo miklu leyti sem hún snerti réttinndi téðs eiganda. Hallgrímur Ólafsson á Húsavík mótmælti á ný lögfestunni að því leyti sem Húsavíkurmáldagi heimilaði nefndri kirkju $\frac{1}{16}$ hlut í öllum Ósrekum. Þá mótmælti Stefán Jónsson á Úlfstöðum lögfestunni í umboði eiganda Geitavíkur.¹⁶ Efni lögfestunnar er svohljóðandi:

Eg Guttormur Pálsson Prestur til Vallaness lögfesti hérmed Vallaness kyrkiujörd Ós á Utmannasveit, með öllum tilheyrandi gögnum og giædum, landi og landsnytiun, Rekum og veidistöðum sem greindri Jörðu tilheyra innan hér greindra ummmerkia að innan frá Knarará, eptir sem hún fellur af vörpum ofan nidr í Selfliót og frá greindu Selflióti og Siáfarströndu austur á Fiallgarda og vörp öll þangad sem Vötn taka að deilast til Niardvíkur innann frá greindri Knarará allt útá Skialdarfialls ytri enda, og í Sió nidr, Lögfesti eg Reka alla innan frá Knararósi allt út að Gripdeild, allt í Fiskhelgi, (að undanteknum Fiórdúngi í Rekunum, er As kyrkiu

¹² Sýsl. N-Múl., GA/1–3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782–1804, bls. 114–115.

¹³ Sýsl. N-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1804–1829, bls. 641–642.

¹⁴ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–101.

¹⁵ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–103.

¹⁶ Sýsl. N-Múl., GA/3–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829–1842, bls. 108r og 109r; Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 6r, 20v og 36v.

tilheyrir, og 16^d hlut i hálfum hval sem Hallormsstada kyrkia á,) Sömuleidis Nót og Netlög öll, með greindri Ströndu og við ósafles.

Einnig fridlysi eg, greindum Plátsum fyrir óleyfilegum Skotum og Seladrápum, Lögfesti eg Land þar og Landsnytiar fyrr Vestan Selfliót, sem tilheyra Osi og Afbýlinu Heyskálum, allt frá greindu Flióti og í midjan Bjarglandárós, og þaðann Siónehending og til Siáfar.

Hér með Lögfesti eg og þau Itök, er Máldagarnir eigna Vallaness kyrkiu innan Dysjarmyrar og Hialtastadar þinglaga, nefnilega áttung i Hvalreka i Ófæurekum, hálfan Reka við Sandbreckumenn i 10 hndr. Fiórdúng hvalreka á Gripdeild, Tólftúng Hvalreka á Hrollaugsstadasandi, annan Tólftúng milli Þeistavogs og Spakárdals og slíkt í Fluttningi hvar sem á Land kémur. Fiórdúng i hvalreka við Snotrunessmenn undir Vogsfjöllum, sunnan frá Sandi til Gripsgjár, hálfan hvalreka á Eyri i Borgarfyrði, milli Drángs og Kambs, áttúng i Hval i Brúnavik og i Kiólsvik og i hvalreka i hvalvik, Fiórdúng i Svínavig, hvar sem á Land kémur, Stigaás allan og Grindarás allan. Fyrirbyð eg hvörium Manni að nota sér greint Ós Land, til Slæгна beitar, eðr gielfiárgaungu, samt þau upptöldu hlunnindi og Itök án þess mitt leyfi komi til, eður Oss ábúenda að hve miklu leiti þeirra Landsnytiium við kémur allt undir viðliggiandi Lagasektir, ber þeim er nokkud þykíast hafa hér i móti að mæla, að fram koma með þau Skjöl og Skílríki er þessum Vallaness kyrkiueignum géti hnekkt og þau sömu gyldandi giöra.

Til Stadfestu mitt undirskrifad Nafn

Vallanesi þann 31e Maii 1841

G Pálsson¹⁷

Við manntalsþing að Hjaltastað 27. maí 1854 var þinglýst nótlögum fyrir Óslandi (Unaóslandi).¹⁸

¹⁷ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálalabók Norður-Múlasýslu 1819-1847, bls. 158-159.

¹⁸ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 30r.

4. Njarðvík við Borgarfjörð eystra

Hinn 1. apríl 1530 vitnuðu fimm menn um að Þorvarður Bjarnason hafi byggt og tíundað sína eign, jörðina Njarðvík í Borgarfirði, eða eins og segir í skjalinu:

niardvikrbref.

Þat giorvm vier olafr jndridason. jon eývindsson. jon eireksson. þorarenn arngeirsson ok jon amorrsson godvm monnum kvnegt med þessv woro opnu brefi. at þat vissum vier fyrir full sanendi at þoruadr bondi biarnason godrar minningar hiellt ok hafde. býgdi og bæld. tivndadi og sina eign halldandi jordina niarduik er liggr j borgarfirdi jtolvavsa mille fiallz ok fiorv. nema þat sem heilog niarduikirkia æ j heimalandi ok Rekum. ok alldre heýrdum vær hier vm tvímæla æ vera. fylgia þessir Rekar greindre jordu. nordan fra gripdeilld sudr at bólmod. enn landeign sua víjd sem vatzfoll deilazt at niarduik. Suo og eigi sidr heýrdum vier fyrr skrifadir menn at sogdu skilvisir dandimenn hinir ellri. ok sua sogduzt þeir heýrt hafa. af sinum foruerurum. at niarduikr kirkia ætti holma þann er liggr fyrir hafnar landi j borgarfirdi. ok skala, skipstodu ok ueruist æ fiskabiarge. þar sem heiter j Runu er sumer kalla tofaskala ok hier epter vilivm vier sveria ef þurfa þiker. Ok til sannenda hier um settum uier adr nefndir menn vor jnsigle fyrir þetta uitnisburdarbref. er skrifad war j niarduik fostudagenn næstan epter annunciacio sancte marie. þa er lidit war fra hingad burd uors herra jhesv christe. CD. d. xx. ok tijv ar.¹⁹

Í eigna- og ítakaskrá fyrir Njarðvíkurkirkju frá 1743 segir eftirfarandi:

Þetta Epterskrifad tilheirer Niardwýkur Kyrkiu Hvor ad er Annexia frá Desiarmýre og böndaEign Hennar Mældagar seigia, ad hun eige So miked i Heima Lande, sem Prestz skylld heirer, Hvad ed meinast ad vera Helmíngur Jardarinnar.

Hun æ Hoolm þann sem Liggur a Borgarfyrde og Verstödu og Skälastædi æ Eidabiarge, Fiórdung Hvalreka i Gripdeilld.

Hun æ 14. Malnitú Kugýllde, Eirn Hest, og Fimm Hundrud i Daudum pengingum.

Hier firer utann Eru Instrumenta og Ornamenta Jnnann Kyrkiu.

En Hvorninn Kyrkiann hafe þesse Itók og Peninga óldast, veit eg ecke grein æ ad gióra og Ecke Heldur Siälfur Proprietarii, firer utann nockurn part Skrudans, sem hún hefur óldast [svo] fyrir Sýna Portionem, og Ecke Heldur Veit eg ädur skrifadra Kyrkiu, nockud annad tilheira, Enn þad sem hier Er til vitundar gefed til merkis.

Ad Niardwýk d. 4da Febr. Anno 1743.

Gisle Gislason

Registur uppá Itók og Eigner Niardvykur Kyrkiu, utgefíd af St Gisla Gíslasýni Anno 1743²⁰

Við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1829 var uppleið forboð sr. Guttorms Pálssonar þar sem hann fyrirbauð öll skot frá Ósum innanverðum og allt út þangað sem Njarðvíkurland tekur við.²¹

Í bréfi sr. Guttorms Pálssonar til Guttorms Þorsteinssonar prófests frá 24. nóvember 1840 er fjallað um ágreining milli Njarðvíkur og Óss (Unaóss) um hvori jörðinni Grasdalur tilheyrir. Í bréfinu kvað sr. Guttormur að Grasdalur tilheyrði Vallaneskirkjújörðinni Ósi (Unaósi).²² Fjölmargir vitnisburðir um málið voru teknir saman á árunum 1840–1841. Í vitnisburði Björns

¹⁹ *DI IX*, bls. 523–524.

²⁰ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Njarðvík í Borgarfirði 1397–1743.

²¹ Sýsl. N-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1804–1829, bls. 641–642.

²² Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–101.

Ólafssonar frá 8. maí 1841 segir að Grasdalur hafi verið afrétt Njarðvíkinga en um síðustu 30 ár hafi ábúendur á Ósi (Unaósi) nýtt dalinn.²³

Við manntalsþing að Hjaltastað 2. júní 1841 var upplesin lögfesta fyrir jörðinni Ósi (Unaósi), dagsett 31. maí 1841. Sama lögfesta var upplesin við manntalsþing að Desjarmýri 4. júní 1841, við manntalsþing að Desjarmýri 24. júní 1842, við manntalsþing að Desjarmýri 23. júní 1843 og við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1844. Við manntalsþingið að Desjarmýri árið 1843 mótmælti Hallgrímur Ólafsson proprietarius efni hennar með tilliti til Svínavíkur sem máldagar Húsavíkur tileinkuðu. Einnig lýsti hann eftir 1/16 hlut í Óssreka. Við sama þing var einnig upplesin lögfesta fyrir Njarðvíkurlandi sem var hinni lögfestunni gagnstæð. Við manntalsþingið að Desjarmýri árið mótmælti sr. Snorri Sæmundsson, sem fullmektugur Njarðvíkureiganda, lögfestunni að svo miklu leyti sem hún snerti réttinndi téðs eiganda. Hallgrímur Ólafsson á Húsavík mótmælti á ný lögfestunni að því leyti sem Húsavíkurmáldagi heimilaði nefndri kirkju 1/16 hlut í öllum Ósrekum. Þá mótmælti Stefán Jónsson á Úlfsstöðum lögfestunni í umboði eiganda Geitavíkur.²⁴ Efni lögfestunnar er svohljóðandi:

Eg Guttormur Pálsson Prestur til Vallaness lögfesti hérmed Vallaness kyrkiujörd Ós á Utmannasveit, með öllum tilheyrandi gögnum og giædum, landi og landsnytiðum, Rekum og veidistöðum sem greindri Jördu tilheyrir innan hér greindra ummmerkia að innan frá Knarará, eptir sem hún fellur af vörpum ofan niðr í Selfliót og frá greindu Selflióti og Siáfarströndu austur á Fiallgarda og vörp öll þángad sem Vötn taka að deilast til Niardvíkur innam frá greindri Knarará allt útá Skialdarfialls ytri enda, og í Sió niðr, Lögfesti eg Reka alla innan frá Knararósi allt út að Gripdeild, allt í Fiskhelgi, (að undanteknum Fiórdúngi í Rekunum, er As kyrkiu tilheyrir, og 16^d hlut í hálfum hval sem Hallormsstada kyrkia á,) Sömulædis Nót og Netlög öll, með greindri Ströndu og vid ósafles.

Einnig fridlysi eg, greindum Plátsum fyrir óleyfilegum Skotum og Seladrápum, Lögfesti eg Land þar og Landsnytiar fyrr Vestan Selfliót, sem tilheyrir Ósi og Afbýlinu Heyskálum, allt frá greindu Flióti og í midjan Bjarglandárós, og þaðann Siónhending og til Siáfar.

Hér med Lögfesti eg og þau Itök, er Máldagarnir eigna Vallaness kyrkiu innan Dysjarmyrar og Hialtastadar þinglaga, nefnilega áttung í Hvalreka í Ófærukekum, hálfan Reka vid Sandbreckumenn í 10 hndr. Fiórdúng hvalreka á Gripdeild, Tólftúng Hvalreka á Hrollaugsstadasandi, annan Tólftúng milli Þeistavogs og Spakárdals og slíkt í Flutningi hvar sem á Land kémur. Fiórdúng í hvalreka vid Snotrunessmenn undir Vogsfjöllum, sunnan frá Sandi til Gripsgjár, hálfan hvalreka á Eyri í Borgarfyrði, milli Drángs og Kambs, áttung í Hval í Brúnavik og í Kiólsvik og í hvalreka í hvalvik, Fiórdúng í Svínavik, hvar sem á Land kémur, Stigaás allan og Grindarás allan. Fyrirbyð eg hvörium Manni að nota sér greint Ós Land, til Slægna beitar, edr giöldfiargaungu, samt þau upptöldu hlunnindi og Itök án þess mitt leyfi komi til, edur Oss ábúenda að hve miklu leiti þeirra Landsnytiðum vid kémur allt undir vidliggiandi Lagasektir, ber þeim er nokkud þykjast hafa hér í móti að mæla, að fram koma med þau Skjöl og Skílríki er þessum Vallaness kyrkiueignum gæti hnekk og þau sömu gyldandi giöra.

Til Stadfestu mitt undirskrifad Nafn

Vallanesi þann 31^t Maii 1841

G Pálsson²⁵

²³ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–103.

²⁴ Sýsl. N-Múl., GA/3–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829–1842, bls. 108r og 109r; Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 6r, 20v og 36v.

²⁵ Sýsl. N-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálábók Norður-Múlasýslu 1819–1847, bls. 158–159.

Við manntalsþing að Desjarmýri 24. maí 1845 var upplestin lögfesta frá 23. maí sama ár fyrir Njarðvíkurlandi og mótmælti henni enginn.²⁶

Við manntalsþing að Hjaltastað 11. júní 1846 var þinglesin lögfesta fyrir Njarðvík frá 21. apríl 1846 og mótmælti henni enginn. Sama lögfesta var lesin við manntalsþing að Desjarmýri 20. júlí 1846.²⁷ Efni hennar er svohljóðandi:

Vid undirskrifadir lögfestum hérmed Jördina Niardvík 40 hndr. ad dyrleika, sem hálfur [svo] okkar, enn hálf kirkiunnar eign, liggjandi i Borgarfirði innan Nordurmúlasýslu til ummerkia þeirra, sem máldagar og vitnisburdir fornir og nýir okkur og kyrkiu okkar eigna nl. Land og reka, nordan frá Gripdeild og sudur ad Bölmód beint uppá Varp á Neshálsi, þaðan inneptir Sudur vörpum, inná Mióadalvarp, og svo þaðan eptir Vörpum á adalfiallgardinum, ad inniluktum til Niardvíkur þeim øxlum og hnúkum, sem frá adalfiallgardinum liggia innad Niardvík, med svo beinni línu, sem fiiallgardurin gefur tilefni til, bak vid alla dali, allt út á svonefndan fiiallaenda, sem er yfir Olafssandi, og nyrdsta takmark er, Niardvíkurreka. Einnig lögfestum vid Gripdeildarreka, sem skiallega er okkar eign, líka Hafnarhólma i Borgarfirði, med öllum gögnum og giædum, einsog Skálavist og Skipsuppsátur og Naust á Fiskibiargi i Hafnarlandi. Fyriubiódum vid því öllum téð land og reka sér ad helga edur nota, án okkar leyfis undir straungustu lagasektir.

Þessu til stadfestu eru okkar undirskrifud nöfn

Niardvík þann 21^a Aprilis 1846

Sigurdur Jónsson

Sigurdur Gislason²⁸

Við manntalsþing að Desjarmýri 31. maí 1849 var þinglesin lögfesta frá 28. maí sama ár fyrir Njarðvík og mótmælti henni enginn.²⁹

Hinn 11. mars 1884 fór fram sáttafundur á Desjarmýri hjá sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis vegna ágreinings um landamerki milli Njarðvíkur annars vegar og Unaóss hins vegar. Sr. Bergur Jónsson í Vallanesi hafði kært eigendur Njarðvíkur til sáttanefndar fyrir að hafa neitað að skrifa undir merkjalýsingu sem hann sendi þeim. Ágreiningsefnið var að sr. Bergur taldi landamerkin milli jarðanna vera „eptir öllum vörpum út á svokallað Skjaldarfjalls ytri enda fyrir austan Grasdal, að þau megi haldast eins og verið hefur.“ Njarðvíkingar töldu merkin hins vegar vera „eptir vörpum fyrir norðan allan Grasdal og þaðan til sjáfar æs á milli Ólafssands að sunnan og Gripdeildar að norðan.“ Lögð voru fram skilríki og vitnisburðir sem eignuðu Njarðvík Grasdalinn, en sr. Bergur kvaðst ekki geta fallið frá kröfu sinni þar sem byggingarbréf um Unaós hefðu tilgreint landamerki jarðarinnar þannig að Grasdalur væri innan hennar. Allar sáttatilaunir reyndust árangurslausar.³⁰

²⁶ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 59v-60r.

²⁷ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 77v; Sýsl., N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 81r.

²⁸ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Norður-Múlasýslu 1819-1847, bls. 195-196.

²⁹ 4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 125v.

³⁰ Sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1837-1911, bls. 66-67.

5. Ánastaðir í Útmannasveit

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Ánastaði:

[...]

3. Útengjar eru snögglandar en greiðfærar, þó ekki véltækar, á víð og dreif um bithaga. Votlandar á votviðratíð.

Engjavegur stuttur en fremur ógreiðfær. Hey létt til fódurs. Meðal heyfengur 200 hestar.

4. Beitiland er víðlent og gott fyrir sauðfé sumar og vetur. Stórgripahagar litlir nema til skaða engjum; skjóllítið, næðingasamt og snjóþungt á vetrum. Fjárgeymsla erfið.

B. Önnur jarðargæði:

1. Grjót og möl til bygginga nærtækt.

2. Jörðinni fylgir upprekstrarland, sem þó er ekki notað nema fyrir heimafé.

3. Talsverður hrís, sem þó er ekki notaður ennþá.

C. Sérstakir ókostir:

1. Mótak lítið og lélegt, og torfrista sömuleiðis.

2. Jorðin liggur ílla við samgöngum, aðdrættir erfiðir og vegir ógreiðfærir.

3. Ágangur af afréttarfé mikill

4. Miklar hættur í lækjum, pyttum og tjörnum, og fannhætt.

[...]

III. Landamerki innf. í Landam.bók N.m.s. bls. 120-121, þingl. 14. júní 1890.

[...].³¹

³¹ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 105–106.

6. Kóreksstaðir í Útmannasveit

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Kóreksstaði:

[...]

3. Útengjar eru fremur grasgefnar, þó snögglent harðvelli innanum; mest sléttar, mest votlendar; samfeldar, og vatni veitt á þær allar. Engjavegur stuttur en fremur ógreiðfær. Fljóðhætt [svo] í rigningartíð á sumrin, og heyjum þ'ahætt við skemdum af leirvatni. Hey gott og holt til fóðurs ef vel verkast. Meðal heyfengur 600 hestar.

4. Beitiland lítið og lélegt fyrir allar skepnur bæði til sumar og vetrarbeitar, skjóllaust og snjóþungt.

Fjárgeymsla erfið.

B. Önnur jarðargæði:

1. Rekafjara við Héraðsflóa 400 faðm. löng, gefur af sér kr. 15,00-20,00 árl.

2. Upprekstrarland fylgir jörðinni, en ekki nægilegt.

C. Sérstakir ókostir:

1. Mótak uppunnið og torfrista sömuleiðis.

2. Vatnsból vont og erfitt sökum aðfennis.

3. Hættur fyrir fé í 2 ám, og jafnvel flóðhætta fyrir það.

[...]

III. Landamerki innf. í Landam.bók N.m.s. bls. 48-49, þingl. 2. júní 1884.³²

³² Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 114–115.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hraundalur og Kirkjutungur

SVÆÐI: HRAUNDALUR, KIRKJUTUNGUR OG SANDBREKKUAFRÉTTUR

1. Hraundalur, Kirkjutungur og Sandbrekkuafréttur

Við manntalsþing 2. júní 1841 lagði hreppstjórinn St. Jónsson á Sandbrekku fram klögun yfir Pétri bónda á Ánastöðum fyrir ólöglega aðferð við fjallgöngu. Pétur var ekki mættur en hreppstjórinn kvaðst hafa haustið áður með gönguseðli skikkað hreppsændur til að heimta afrétt af fé og reka það til lögréttar á Sandbrekku. Fram kom að Pétur hafi skilið fé sitt frá öðru afréttarfé við Rauðalæk, út með Bjallandsá, þar sem landsplássið var frekar fyrir afrétt en búfjárhaga. Runólfur Einarsson, vinnupiltur á Svínafelli, bar vitni og lýsti því hvernig hann og fleiri leituðu að fé en þeir hafi síðan mæst við Rauðlækjarós sem sé í Kóreksstaðalandi. Þar hafi Pétur tekið nokkrar kindur úr hópnum. Í fjarveru Péturs var Þorleifur Arnfinnsson bóndi á Hríjót útnefndur svaramaður hans en málinu var frestað þar sem vitnið Jón Jónsson var fjarverandi.¹

Við aukarétt 23. júlí 1842 var tekið fyrir mál þar sem Pétur Þórláksson bóndi á Ánastöðum í Hjaltastaðarsókn hafði í fjársöfnun haustið 1840 ekki rekið gripi sína til lögréttar að Sandbrekku heldur einhvers staðar í fjallinu fyrir utan og ofan Ánastaðabæ tekið úr geldfé sem hann átti. Pétur kom fyrir réttinn og kvaðst kannast við að hreppstjóri hafi um haustið 1840 skipað með gönguseðli að Pétur legði til menn til fjársöfnunar en hann hafi sjálfur farið að hreinsa fjallið á þeim greindu stöðum, þ.e. á hálsunum fyrir ofan Hríjótarbæ og svo úteftir. Pétur sagði að þegar hann var kominn með geldféð sem fannst að svokölluðum Rauðalæk, sem rennur uppi í fjallinu fyrir utan og ofan bæinn Ánastaði, hafi honum komið til hugar að fría fé sitt frá frekari hrakningi og taka það úr heldur en að reka það til lögréttar við Sandbrekku. Pétur minnti að hann hafi tekið úr sex eða sjö kindur. Hann játaði að það hafi staðið í gönguseðlinum að féð skyldi reka til lögréttar og að sú skipun væri á lögum byggð. Að lokum óskaði Pétur þess að hann myndi sleppa við dóm vegna yfirsjónar sinnar, en kvaðst reiðubúinn að greiða hæfilegar fébætur. Ekki er skráð í dóma- og þingbókina hvort Pétur hafi verið dæmdur eða sýknaður.²

Við manntalsþing 26. maí 1845 var þinglýst lögfestu frá Skúla Björnssyni, Árna Bjarnasyni, Birni Ólafssyni og Jóni Jónssyni sem mótmælti lögfestu prófastsins sr. Guttorms á Hofi varðandi Hraundal. Hreppstjórinn Kjartan Jónsson á Sandbrekku mótmælti þessari lögfestu sem leiguliði jarðarinnar Sandbrekku.³ Efni hennar er svo:

Vid undirskrifadir gjörum hverium kunnugt, ad vid hermed mótmælum lögfestu prófastsins Sr Guttorms Þórsteinssonar á Hofi, ad þvíleiti sem áhrærir Hraundal fyrir utan á þá sem eptir honum rennur, því eptir skikkanlegra og eldstu manna Vintisburdum ásamt almennings ordromi, var Hraundalur fyrir utan Ána sagdr og átölulaust brúkadr til allrar þeirrar notkunar sem í þá daga var tidkanleg sem Hialtastadar hreppsmanna sem éginleg Eign edr almenninnggr þángad til Prófastur sál Sr Arni Þórsteinsson Lögfesti nefndan Hraundal edr Almenningsstykkid undir Sandbrecku og hafa Leigulidar þar haldid því sídan, þó hreppsmenn hafi verid óánægdir med það. Þar þessi áminsti Hraundalur er svona óréttvislega undann hreppnum geingin sérilagi þeim

¹ Sýsl. N-Múl., GA/3-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829-1842, bls. 108r-108v.

² Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 13r-13v.

³ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 60r.

til Skada sem ei hafa Afrétt fyrir Fé sitt i sínum Leigu londum og verda þessvegna ad kaupa géldfiárgaungu ad öðrum, giörum vid hermed i dag Tilkall til ádrnefnds Hraundals edr Almennings Lands stykkis nefnilega af Hraundals Varpi allt út í Ytristángará, frá lá þeirri sem eptir Dalnum rennur austur á Vörp sem Vötum halla til hérads.⁴

Við manntalsþing 26. maí 1852 var þinglýst lögfestu fyrir Sandbrekku og Hlaupandagerði, dags. 9. apríl 1852.⁵

⁴ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Norður-Múlasýslu 1819-1847, bls. 187-188.

⁵ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 163r.

2. Hjaltastaður í Útmannasveit

Í biskupsvísitásiu Hjaltastaðar frá 1763 segir að kirkjan eigi sand tveggja hundraða faðma lengd liggjandi milli Ketilsstaðasands og Kóreksstaðasands og verstöðu við Ósa í hvamminum hjá Fossvík og kallast það Hjaltastaðaver.⁶

Við manntalsþing 19. ágúst 1786 var upplesin lögfesta sr. Sigfúsar Guðmundssonar fyrir landi Hjaltastaðarkirkju, reka og verstöðu.⁷

Við manntalsþing 1. júní 1844 var þinglýst lögfestu frá 31. maí 1844 þar sem presturinn sr. Jón Guðmundsson lögfesti prestakallið Hjaltastaðarland.⁸ Efni lögfestunnar er eftirfarandi:

Jeg Jón Guðmundsson Lögfesti hér í Dag konungsins og krónunnar Beneficium Hjaltastað á Utmannasveit, Tödr Eingiar og Skóga, holt og haga, Vötn og Veidistadí og allar þær Landsnytiar er fyrrgreindari Hialtastad éga ad fylgia og fylgt hafa ad fornu og nýu, ad öllu tilskyldu, enn eingu fráteknu, til ummerkia þeirra sem adrer menn eiga til i móti honum, og hann vard fremst Eigandi ad bædi ad ordfullu og lögfullu og lögmáli rettu.

Sömuleidis lögfesti eg undir hér greinda Hialtastadar kyrkiu þann Reka sem, sem hún á eptir innsigliudu bréfi og ligr nærst Koreksstadasandi ad nordann. Einnig lögfesti eg kyrkiunnar verstödu vid Ósa í Oss Vallaness Stadar kyrkiujardarlandi enn siálfrar Hialtastadar kyrkiu-kyrkisókn med allri þeirri brúkun sem almennilega vidliggur.

Sömuleidis lögfesti eg Hraundalsland fyrir nordan Ána, sem eptir dalnum flóar frá því Vötnum hingat frá Hraundalsvarpi hallar allt úti Tungu Spordinn, þar sem á sú er fellur undir Botndalsfiallinu rennr út í Biarglandsana. Lögfesti eg kyrkiunnar land til ummerkia þessara: i Merkiardin er liggur austur frá Stadaráni og í kýrhöfdan á milli Hialtastadar og Jórvíkur og þaðann rétt synis i Midenni fyrir utan Kolluhraun; Úr Midenni i Skollagrenisklettin fyrir utan Töduvallagerdi; ur þeim Skollaklett út og nordr um Merkiardina ytri, allt i Selfliót, rædr svo Selfliót allt framm i Forvadaklett á milli Vidirness og Alptaness, ur þeim Forvadaklett réttssynis nordan um þvera Ása yfir Raudholtsdalin i Purshiallan [svo] lánga utan undir stóru vörðunni háu fyrir austan Raudholtsdalin (sem nú er ad likindum fallin) sidan eptir endilaungum þeim hialla allt i ytri Endan á Stórahólmanum framm i breidublánni, ur hennar fremri Enda austur i Geitabiargalækin og svo framm eptir dalnum fyrir austan lækin framm undir Merki þrep þar upp og austr yfir Ásin i Merkiardid, sem stendur hiá Stóra steini i Assendanum; austur frá kerinu rædr Sund það, er ligr alla leid austur og ofaní ána, frá anni rædr gamall gardr uppundir Hraunfell fyrir framan Hrugustadi. Legg eg vid þessa mína Lögfestu löglega fimtarstefnu, hvörri þeir andsvara hafa, sem greind Hialtastadarkyrkiu Itök og Egindóma (eptir þessa lands ædsta yfirvalds Skikkun) áfrýa vilja edr kyrkiunnar Landi med valdi edr ofriki i óleifi veita.

Fyrirbyð eg hédan af hvörium manni i ad vinna edr hér ad nýta edr nokkurt gagn af ad hafa utan mitt sé Lof edr Last til ad vitni þeirra allra er ord mín méga heyra.⁹

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 er Hjaltastaður metinn með hjáleigunni Svínafelli. Þar segir að eftir máldögum eigi kirkjan afréttarland fram á Hraundal sem nefnist Kirkjutungur, en það sé til lítilla afnota þar sem snjó tekur seint up og afrétt þarf að kaupa fyrir geldfé á sumrin. Þá segir að land sé aðeins skipt á milli heimajarðarinnar og hjáleigunnar að túni og engjum.¹⁰

⁶ Bps. A.II.20, bls. 143.

⁷ Sýsl. N-Múl., GA/1–3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782–1804, bls. 135–136.

⁸ Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 35v–36r.

⁹ Sýsl. N-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálalabók Norður-Múlasýslu 1819–1847, bls. 148–149.

¹⁰ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 4.

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Hjaltastað að jörðinni fylgi upprekstrarland. Um landamerki segir að þau séu ásamt landamerkjum hjáleigunnar Svínafells innfærð í landamerkjabók og þinglesin 2. júlí 1884.¹¹

Við aukarétt 19. mars 1917 voru dómkvaddir menn til þess að lýsa, meta og virða til peningaverðs kirkjujörðina Hjaltastað með hjáleigunni Svínafelli í Hjaltastaðahreppi.¹²

¹¹ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 108–109.

¹² Sýsl. N-Múl., GA/10-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1911–1917, bls. 341–342.

3. Dalir í Útmannasveit

Í afriti af vitnisburði Indriða Þorvarðarsonar frá 1604 segir eftirfarandi um landamerki Dala og Sandbrekku:

So feldan vitnisburð ber eg Jndriði Þorvarðsson um landamerki á millum Dala og Sandbrekku, hvörjar jarðir at liggja í Hjaltastaða kirkjusókn á Utmannasveit, og hef eg búið þar í samfleytt xii ár, og landamerki fyrgreindrar Sandbrekku haldin, verið alt í þann garð, sem liggur á millum Dala og fyrgreindrar jarðar, hver garður at liggur fyrir framan Arnarsetuhvamm austur í á, og at þessum fyrgreindum landamerkjum fann Jón heitinn Skúlason aldrei hver þá átti fyrefnda Dali. Og hjer eptir vil eg sannendi á leggja ef þurfa þykir¹³

Í jarðamati Norður-Múlasýslu frá 1804 er vísað til næstu jarðar á undan, þ.e. Sandbrekku, með orðunum „ut supra“ en þar segir að jörðin eigi rekaítak við Heyskálar og að þar sé sögð afrétt.¹⁴

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 segir um Dali að kolskógur sé farinn en hríshrif sé nokkuð. Þá segir að afrétt þurfi að kaupa fyrir geldfé á sumrin.¹⁵

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um landamerki Dala að þau séu innfærð í landamerkjabók og þinglesin 2. júlí 1884.¹⁶

¹³ Jarðaskjöl Norður-Múlasýslu, A/1–12.

¹⁴ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1804, nr. 61.

¹⁵ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 5.

¹⁶ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 117–118.

4. Hjartarstaðir í Eiðabínghá

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir að jörðinni sé deilt þannig að Hjartarstaðir séu 16 hundruð en Hamragerði sé fjögur hundruð. Skógur sé til eigin nota og þá segir að jörðin hafi afrétt fyrir 120 geldfjár.¹⁷

Við manntalsþing 2. júlí 1819 var þinglýst landaskiptagjöfningi á milli Hamragerðis og Hjartarstaða, dags. 18. maí 1819.¹⁸

Við manntalsþing 18. júní 1822 var upplesin lögfesta Árna Vilhjálmssonar fyrir jörðinni Hjartarstöðum.¹⁹

Við manntalsþing 18. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Hjartarstaða.²⁰

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Hjartarstaði að fjárgeymsla sé erfið og því sæki fé mjög til fjalls. Upprekstarland sé nægilegt fyrir heimafé. Loks segir að landamerki séu þinglesin 18. júní 1884.²¹

¹⁷ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 95.

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 457–458.

¹⁹ Sýsl. S-Múl., GA/2-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 71–72.

²⁰ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 177r–177v.

²¹ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 49–50.

5. Hamragerði í Eiðapinghá

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Hamragerði að þar sé skógur til eigin nota.²² Þá segir að jörðinni sé deilt þannig að Hjartarstaðir séu 16 hundruð en Hamragerði sé fjögur hundruð og að jörðin hafi afrétt fyrir 120 geldfjár.²³

Við manntalsþing 2. júlí 1819 var þinglýst landaskiptagjöfningi á milli Hamragerðis og Hjartarstaða, dags. 18. maí 1819.²⁴

Við manntalsþing 9. maí 1842 var þinglýst lögfestu, dags. 17. apríl 1842, frá Arnoddi Jónssyni á Hamragerði fyrir landamerki téðrar jarðar.²⁵ Í lögfestunni, sem undirrituð er af St. Árnasyni, segir eftirfarandi:

Eg undirskrifadr gjöri hermed vitanlegt ad eg hermed Lögfesti Landeygn Eygnarjardarinnar [svo] Hamragerdis, - liggandi i Eyda Sókn innan Sudur Mula Syslu, á móts vid Hreimsstada- og Hríjots-Lönd innan þessara Takmarka: nl. ad vestanverdu úr Tjörn þeirri sem er ad nordan undir Nupagerdisás út eptir gardi þeim sem fra Tiörninni liggir í svokolludu Merkisundi út ad Hurdarbaksá þadan frá Anni úti gard þann sem liggir uppad Hríjotarvatni framarlega (þann ytri gardin en ei þann fremri sem liggir uppad vatnsfætinum) – þadan austr í svokalladan Merkistein austan til á Sjónarásnum svo Sjónhending austr í Merkisund fyrir ofan Hurdarbaksá og beint þadan framanvert vid Geldingshamar í kletta þá sem kallast Húsabær svo retta Stefnu austr yfir Hólkná í Mel þan sem kallast Kollups og sídan Sjónhending í rödina utan á Botndalsfiallinu.

Fyrirbid eg hvörjum manni og serílagi Hríotar Abuendum – undir lagatiltal og Lagasektir ad brúka edr nota í nokkurn handa Máta Hamragérdis land innan þessara Takmarka edr Landamerkia ad utan verdu er eg nú hefi lögfest undir Hamragerdi nema mitt leyfi komi til edr þeir hafi löglegt Skilríki fyrir ad þeir egi land þad er eg lögfest hefi hvört land Hamragérdi fylgt hefir sídan Arid 1819 ad Hamragerdis Landi var skipt úr Hjartarstada; og er Skiptagiörningrin upplesin fyrir Manntalsþingrettinum á Egilsstöðum þann 2^a Julii sama Ár, án nokkurra Mótmæla, gyldir þessi mín lögfesta í næstu tólf Mánudi og framvegis alt svo leingi hún ad Lögum er ófríud edr Akiærd²⁶

Við manntalsþing 25. júní 1842 var þinglýst mótmælum þar sem administrator S. Guðmundsson fyrirbauð Hamragerðis ábúanda að nota lengra land út til Hnóturlands en í fremri merki garðsins.²⁷

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Hamragerði að upprekstrarland sé nægilegt fyrir heimafénað og að landamerkjum sé þinglýst 6. júlí 1885.²⁸

²² Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 94.

²³ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 95.

²⁴ Sýsl. S-Múl., GA/2–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 457–458.

²⁵ Sýsl. S-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1841–1843, bls. 46–47.

²⁶ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálalabók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 63–64.

²⁷ Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 6v.

²⁸ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 48–49.

6. Gilsárteigur í Eiðapinghá

Við manntalsþingsrétt 24. júní 1800 voru upplesnar tvær lögfestur frá Árna Jónssyni fyrir jörðunum Gilsárteig og Brennustöðum.²⁹

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Gilsárteig að jörðin sé með skóg til eigin nota og geti selt öðrum.³⁰

Við manntalsþing 20. júlí 1810 þinglýsti Árni Jónsson jörðinni Gilsárteig. Einnig þinglýsti Árni lögfestu fyrir Gilsárteig og Brennustöðum.³¹

Við manntalsþing 23. ágúst 1820 var þinglýst lögfestu fyrir Gilsárteig, dags. 22. ágúst 1820.³²

Við manntalsþing 4. júní 1883 var þinglýst landamerkjum Gilsárteigs.³³

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Gilsárteig að fjalllendi jarðarinnar séu miking engjalönd og vel grasgefin. Þá sé beutiland víðlent, kjarngott og nærtækt, bæði heima og í fjalli. Fjárgeymsla sé erfið og að fé sæki mjög til fjalla. Enn fremur segir að upprekstrarland sé nægilegt en gefi ekki aðrar tekjur en sumarhaga fyrir fé jarðarinnar. Loks segir að landamerkjum sé þinglýst 4. júní 1883.³⁴

²⁹ Sýsl. S-Múl., GA/1–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1796–1800, bls. 50.

³⁰ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 98.

³¹ Sýsl. S-Múl., GA/2–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 4–5.

³² Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 3–4.

³³ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 103v.

³⁴ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirnat I, bls. 51.

7. Kóreksstaðir í Útmannasveit

Í jarðamati Norður-Múlasýslu frá 1804 segir um Kóreksstaði að skógur sé til eigin nota og að jörðin eigi rekaftak hjá Gagnstöð.³⁵

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 er jörðin Kóreksstaðir metin með hjáleigunum Kóreksstaðagerði og Hjalla. Málnytta sé lítil á sumrin en væri þó meiri ef selför væri höfð í fjallendinu. Kolskógur sé nær gjörfallinn en eldiviðarskógur sé nægur. Þá segir að afrétt fyrir geldfé á sumrin sé aðkeypt.³⁶

Dagana 15. október 1902, 12. mars, 20. maí og 20. ágúst 1903 var tekið fyrir mál hreppsnefndar Eiða- og Vallahreppa gegn hreppsnefnd Hjaltastaðahrepps um ágreining um eignarrétt á kristfjárjörðinni Kóreksstöðum og Kóreksstaðagerði.³⁷ Dæmt var í málinu 3. október 1903. Hjaltastaðahreppur var sýknaður af kröfum Eiða- og Vallahreppa þar sem ljóst var að hreppurinn var eigandi Kóreksstaða og Kóreksstaðagerðis með skiptagjörningi 4. júní 1782.³⁸

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Kóreksstaði að upprekstrarland sem fylgi jörðinni sé ekki nægilegt. Þá segir að landamerki séu þinglesin 2. júní 1884.³⁹

³⁵ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1804, nr. 62.

³⁶ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 5.

³⁷ Sýsl. N-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1902–1904, bls. 62v–63v; Sýsl. N-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1902–1904, bls. 69v–70r; Sýsl. N-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1902–1904, bls. 91r–91v; Sýsl. N-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1902–1904, bls. 102v–104v.

³⁸ Sýsl. N-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1902–1904, bls. 117r–123r.

³⁹ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 114–115.

8. Hrafnabjörg í Útmannasveit

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 segir um Hrafnabjörg að kolskógur sé eyddur. Þá segir að í afréttartollum gjaldist til bóndans um 2 ríkisbankadalir á hverju ári.⁴⁰

Við manntalsþing 4. júlí 1878 var þinglesin lögfesta fyrir Hrafnabjörgum, dags. 16. júní 1878.⁴¹

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Hrafnabjörg að á fjalli séu engjar, grasgefnar en langsóttar og að þær séu lítið notaðar. Þá fylgi jörðinni upprekstrarland fyrir u.þ.b. 500 fjár, en engar tekjur fáist af því í mörg ár. Landamerki séu þinglesin 2. júlí 1884.⁴²

⁴⁰ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 6.

⁴¹ Sýsl. N-Múl., GA/5–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1874–1878, bls. 389.

⁴² Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 122–123.

9. Gagnstöð í Útmanasveit

Við manntalsþing 5. september 1825 var tekið fyrir að eiðfesta vitnisburði um landamerki milli jarðanna Heyskálar og Gagnstöðvar. Framlagður var skriflegur vitnisburður Kristbjargar Kolbeinsdóttur frá 27. mars 1825 og þá kom Árni Jónsson fyrir þingið og sagði eftirfarandi um landamerkin:

Jeg heyrde Sigurd heitin Þorleifsson segia að Landamerki milli nefndra Jarda væri i Pitt milli Midheygards og Nedstaheygards, og væri Skurdr fram úr Pittinum; En bjallandsárósin heyrde eg ei nefndan.⁴³

Við sama þing kom Bjarni Sigurðsson í Kóreksstaðagerði fram og sagðist ekkert vita um merkin en kvaðst hafa heyrt að þau væru úr miðjum Bjallandsárós og síðan annaðhvort í Mið-eða Neðsta-heygarð.⁴⁴

Í jarðamati Norður-Múlasýslu 1849–1850 segir um Gagnstöð að afrétt sé aðkeypt.⁴⁵

Við manntalsþing 23. maí 1851 var þinglesin lögfesta fyrir jörðinni Gagnstöð, dags. sama dag.⁴⁶

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Gagnstöð að landamerki jarðarinnar séu þinglesin 2. júlí 1884.⁴⁷

⁴³ Sýsl. N-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1804–1829 (viðgerð blöð), bls. 510–511.

⁴⁴ Sýsl. N-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1804–1829 (viðgerð blöð), bls. 510–511.

⁴⁵ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 8.

⁴⁶ Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 152v.

⁴⁷ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirnat I, bls. 127–128.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Oddsdalur

Gilsárdalsafrett

ÝMIS SVÆÐI: ODDSDALUR, SELDALUR, ÞORVALDSSTAÐIR, GILSÁRDALUR

1. Oddsdalur í Norðfirði

Í lýsingu sinni á prestaköllum í Suður-Múlasýslu, segir Jón Johnsen í *Jarðatali á Íslandi* frá 1847 eftirfarandi um Skorrastað, en þar er minnst á Seldal og Oddsdal:

Á Skorastað er optast nær nægilegur heyskapur, þó túnið eigi sé nema 9 teigslættir, og gefi af sér aðeins 60 hesta, þá hver er að vigt 24-26 fjórðungar, en af úthevi fást 150 hestar af viðlíka bandi, og má á staðnum framfæra 4 kýr, 50 ær, 40 sauði, 30 lömb og 4 hesta, þaræð annaðeins má heyja inn á Seldal og Oddsdal, afréttar-plázum staðarins. Skógur sá, sem fyrrum var á Seldalshálsi, er nú liðinn undir lok. Á vetrardag er land eyðjarðarinnar Borga, sem kallast Búland, haft til beitar, og er þar líka nokkur trjáreki [...] Skógarítökin í Fannardal og Mýrarskógi eru fyrir laungu eydd.¹

¹ J. Johnsen, *Jarðatal á Íslandi*, bls. 384.

2. Seldalur í Norðfirði

Í Vilchins-máldaga um Skorrastað frá 1397 er Seldals getið. Í máldaganum segir meðal annars:

Kirkia a Skorrastodumm a heimaland allt med gognum oc giædum. Buland oc Grænanes oc Seliadal.

Rekstur i Fannardal firir framan Liosä og vidarteig firir nordann.

Vidarteig j Miofafirdi j Myrarskog.

fiordung j ollumm Sandvijkur rekumm firir nordann huad sem a rekur. enn þui minna firir sunnan ad þar eiga adrer settunginn adur af ad taka. Þann reka gaf Biorn Sigvatsson sier til salumessu.

Hualreka allann a Monesi milli Valagils og Svartabiarga. Þann reka lagdi til Eyolfur Helgason vid margra manna vittnni.

allt lingrif oc vidinn fyrer sunnann a vmm Hals oc Eyrar til Raudaskridu. enn það gaf Hilldibrandur prestur stadnumm.

fiskveide i Helluhyl til mots vi Kirkklækinga. Hana selldi Sorli af Skuggahlid og a stadurinn tuo hluti firir þat land oc gaf Hilldibrandur stadnumm.²

Við manntalsþing að Skorrastað 21. apríl 1823 var upplesið bréf Björns Skúlasonar í Skuggahlíð þar sem hann óskaði eftir að byggja upp bæ í Selárdal (Seldal). Bókað er í dóma- og þingbók sýslumanns að sr. Benedikt Þorsteinsson á Skorrastað hafi lofað að koma á fram athugasemdum eða eins og segir í bókinni: „Skorrastadar kirkiu Eginndómsrétti til Selárdals, innann næstu Póstgaungu.“ Við sama þing var upplesið forboðsskjal sr. Benedikts um not Seldals.³

Hinn 3. júní 1824 var sýslumaður Suður-Múlasýslu staddur í Seldal til að gera skoðun á því hvort þar gæti verið byggt nýbýli samkvæmt tilskipun frá 15. apríl 1776. Eftirfarandi fór fram við þinghaldið:

Anno 1824 þann 3^{ia} Junii var Herra Kammer assessor tilstadar á Seldal Liggandi innann Nordfiardar Kyrkiusókn til þess i fylgi amtsins Skipunar af 20^{ia} Novembr. f.a. ad fyrirtaka Skodunar og utvysunar Forréttingu á nefndum dal til þess ad þar giæti utvisast nybyli i fylgi af Forordningum 1776. –

Til þessarar Forréttingar var eftir Stefnu af 1^{ia} Junii innkalladir til ad mæta Presturinn Sira Benidict Thorsteinsson undir hvörs Beneficium nefndur dalur liggur, og allir adrir sem þar kynnu ad eiga adliggjandi land.

Somuleidis voru innkalladir Biörn Skulason á Skuggahlid sem hefur umgéfið ansögning til amtsins umm ad bygga nefnda jörd.

Sömuleidis voru innkalladir proprietarius Hermann Jonsson á Fyrði og Hreppstiorinn Haldor Palsson þar sama stadar, Sveinn Biarnarson a Vidfyrði og Stephan Sigurdsson á Fannardal til þess asamt Syslumanninum ad fyrirtaka þessa Forréttingu og ~~dæma~~ leisa úr þeim Spursmálum sem fyrir falla kynnu vid hana. allir þeir innstefndu mæta vid Forréttinguna var upplesid amtsins bréf af 20^{ia} Nov. f.á. – Var þar næst fyrirteki^{lagður} skodunar og aliktunar monnum fylgjandi Eidur.

Þar vér af Syslumanni Cammerassessor M. Tvede erum i Fylgi af amtsins Skrifi af 20^{ia} Nov. 1823 samkvæmt med Forordningunni af 15da April 1776 útnefndir til ásamt hönum ad Fyrirtaka eina Skodunar og áliktunar giör á Seldal innann Skorastadar Kyrkiusóknar til þess þá eptir ad

² *DI IV*, bls. 225–226.

³ Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 120.

dæma umm hvört á nefndum Dal gæti utvísast pláts til einnar medalmáta Jardar, samt eptir því að utvísar nefndt pláts og áqvarda þess Takmörk og landamerki: So sver og lofar jeg Hermann Jonsson jeg Haldor Pálsson jeg Sveinn Biarnarson jeg Stephan Sigurdsson gudi almáttugumm og þessum Rétti að eg vil gjöra það réttasta jeg hef vit og Skinbragd á i þessari Sök og gét forsvarad fyrir gudi og minni Samvitsku svo sannarlega hiálpi mér gud og hans heilaga ord. Þennann Eid aflögdu Skodunarmennirnir á Löglegann Hátt. Var so upplesinn For. af 15da April 1776 fyrir þeim. Var þareptir ridid inná þann nefnda Seldal og þar næst frammlagt og upplesid innlegg frá Prestinum Síra Benidict Thorsteinssyni á Ormstöðum Hvarmed hann protesterar að jörd verdi utnefnd á nefndum Seldal enn ef hans protest ecki verdi tekid fullkomid uppastendur hann að sér sé gefinn réttur til að bygga nefndann dal. innleggid var hér næst upplesid og noterad Littera B.

Sveinn Biarnason var adspurður heldur þú að Seldalurinn væri byggilegur ef til Skorastadar kémur svo mikid af Slægiueingi sem nefndri jörd með billegheitum þarfnast, samt þar fyrir utann væri uthlutad afréttarplats Hrisrif og Hagbeit, hann svarar nei! Stephan Sigurdsson svarar uppá sama Spursmál nei! Sgr. Haldor Pálsson svarar henni sama. Proprietarius hermann jonsson svarar og svo sama.

Þar það svoleidis er upplýst að nefndur Seldalur þegar Kyrkiujördinn Skorastadur nytur þeirra réttugheita sem hun hefur til nefnds dals og ecki án merkilegs Skada væri fyrir nefnda jörd og Prestakallsins inntektir gétur mist so mikid, að bujörd verdi ásett ^{verði} svo gétum við ecki álitid Seldalinn að vera i því ásigkomulagi sem forordninginn af 15da April 1776 útkrefur til þess að gæta ordid sett nýbyli, hvarfyrir þessi Forréting svar svoleidis Sluttud.⁴

Í lýsingu sinni á prestaköllum í Suður-Múlasýslu, segir Jón Johnsen í *Jarðatali á Íslandi* frá 1847 eftirfarandi um Skorrastað, en þar er minnst á Seldal og Oddsdal:

Á Skorastað er optast nær nægilegur heyskapur, þó túnið eigi sé nema 9 teigslættir, og gefi af sér aðeins 60 hesta, þá hver er að vigt 24-26 fjórðungar, en af úthei fást 150 hestar af viðlíka bandi, og má á staðnum framfæra 4 kýr, 50 ær, 40 sauði, 30 lömb og 4 hesta, þaræð annaðeins má heyja inn á Seldal og Oddsdal, afréttar-plázum staðarins. Skógur sá, sem fyrrum var á Seldalshálsi, er nú liðinn undir lok. Á vetrardag er land eyðijarðarinnar Borga, sem kallast Búland, haft til beitar, og er þar líka nokkur trjáreki [...] Skógarítökin í Fannardal og Mýrarskógi eru fyrir laungu eydd.⁵

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Skorrastaður metinn með afbýlinu Seldal, sem sé byggt um sinn en hafi ekki landamerki móts við staðinn. Einnig var Skorrastaður metinn með eyðihjáleigunum Stóragerði og Borgum.⁶

Við manntalsþing að Skorrastað 14. júlí 1890 voru þinglesin landamerki Seldals. Á sama þingi voru þinglesin landamerki Seldalsháls.⁷ Landamerki Seldals voru einnig þinglesin við manntalsþing að Skorrastað 13. júlí 1891.⁸ Í landamerkjabók Suður-Múlasýslu er lýst landamerkjum Skuggahlíðar gagnvart Seldal frá 14. júlí 1890:

Að utan: Munnlagarsteinn, úr honum upp til fjalls bein lína og niður í Norðfjarðará. Að innan: Gestahúsaárós þar sem hún fellur í Hengifossá og þaðan bein lína í mitt Grænafell, síðan Hengifossa í Selá og síðan Selá út að hinna áður tilteknu línu.⁹

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 163–165.

⁵ J. Johnsen, *Jarðatal á Íslandi*, bls. 384.

⁶ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 11v–12r.

⁷ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 8r–8v.

⁸ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 54r.

⁹ Sýsl. S-Múl., DC/1–1, Landamerkjabók 1883–1998, bls. 75r.

Við aukarétt 16. febrúar 1909 voru útnefndir tveir menn til að meta og virða jörðina Seldal.¹⁰
Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Seldal:

27. Seldalur

1. Eigandi landssjóður (kirkjueign). Ábúandi Friðrik Jónsson.

2. Landamerki þinglesin 13. júlí 1891.

[...]

4.

[...]

b. Engjarnar er nærtækar, grasgefnar, samfeldar, greiðfærar og þurrar – Engjavegur alt að því akfær yrði það með viðgerð. Í meðalári heyjast á engjunum 300 hestar af góðu heyi.

c. Beitolandið er kjarngott sauðland og í meðallagi fyrir naut og hesta. Það er talið skjóllítið og snjóþungt, í meðalvetrum snjólítt.

d. Upprekstrarland er gott fyrir heimafé en ekki aflögu.

5.a. Eldsneyti: Mótak er ekkert, skógarkjarr dálítið.

b. Byggingarefni: Grjót og sandur er langsótt, torfrista slæm.

c. Samgöngur: Ógreiður vegur að bænum; fara má í kaupþún á dag.

d. Fossar eru allmiklir í landinu.¹¹

Við aukarétt 28. ágúst 1919 voru útnefndir tveir menn til að meta og virða jörðina Seldal.¹²

¹⁰ Sýsl. S-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896–1912, bls. 463.

¹¹ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 111–112.

¹² Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dómsmálabók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 352–353.

3. Skuggahlíð í Norðfirði

Í landamerkjabók Suður-Múlasýslu segir eftirfarandi um merkin milli Kirkjubóls í Norðfirði að norðan og Staðarháls og Skuggahlíðar að sunnan í lýsingu frá 11. júlí 1884:

Norðfjarðará þ sem beinast fellur aðalain um dalin út. Veiðina í Helluhil á Skorrastaður að 2/3 (tveim þriðju) hlutum við Kirkjuból. Skorrastaður á 12 fóta gröf til mótöku í Kirkjubólslandi í Norðfirði árlega.

Skorrastað 11. júlí 1884¹³

Við manntalsrétt að Skorrastað 14. júlí 1890 var þinglýst landamerkjum Skuggahlíðar. Einnig var þinglýst landamerkjum milli Staðarháls og Skuggahlíðar.¹⁴ Í landamerkjabók Suður-Múlasýslu er lýst landamerkjum Skuggahlíðar gagnvart Seldal frá 14. júlí 1890:

Að utan: Mummlagarsteinn, úr honum upp til fjalls bein lína og niður í Norðfjarðará. Að innan: Gestahúsaárós þar sem hún fellur í Hengifossá og þaðan bein lína í mitt Grænafell, síðan Hengifossa í Selá og síðan Selá út að hinni áður tilteknu línu.¹⁵

Við manntalsþing að Skorrastað 13. júlí 1891 var þinglýst landamerkjaskrá Skuggahlíðar.¹⁶

Við aukarétt að Nesi í Norðfirði 20. júní 1917 var staðfest matsgjörð fyrir kirkjugjörðinni Skuggahlíð, dagsett 9. júní sama ár.¹⁷

¹³ Sýsl. S-Múl., DC/1-1, Landamerkjabók 1883-1998, bls. 74r.

¹⁴ Sýsl. S-Múl., GA/8-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888-1894, bls. 8r-8v.

¹⁵ Sýsl. S-Múl., DC/1-1, Landamerkjabók 1883-1998, bls. 75r.

¹⁶ Sýsl. S-Múl., GA/8-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888-1894, bls. 54r.

¹⁷ Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dómsmálalabók Suður-Múlasýslu 1915-1919, bls. 180.

4. Þorvaldsstaðir í Breiðdal

Við manntalsþing að Heydölum var þinglýst lögfestu fyrir Þorvaldsstöðum, dagsettri 21. júní 1816.¹⁸

Hinn 3. júní 1825 var hjá sáttanefnd Breiðdalsumdæmis tekið fyrir mál Erlends Þorsteinssonar á Þorvaldsstöðum og Guðmundar Þórðarsonar í Tóarseli vegna landamerkja jarðanna. Fram kemur í sáttabókinni að Þorvaldsstaðamenn hafi eignað sér land fyrir sunnan Dalsá allt út í Ytra-Kvíagil, en á móti eignaði Guðmundur Tóarseli allt land þeim megin inn á Vatnsdalsvarp. Í bókinni segir enn fremur:

Þared hvörugur hefur þaug gögn edur Skilriki sem til nockrar Fullnustu upplýsi hvörri Jördinni áminst þrætuland rettilega tilheiri, þá til að fyrirbyggja frekari misklíð eda Fésama Málsókn, svo kemur þeim saman um og giöra gódfúslega þann Sáttarsamning sem á milli: að báðir noti sér ofanefndt þrætuland sameginlega eftir þörfum þeirra Tíð átölulaust af beggia hálfu.¹⁹

Hinn 9. maí 1845 var hjá sáttanefnd Breiðdalsumdæmis tekið fyrir mál Guðmundar Þórðarsonar á Tóarseli gegn Arnbirni Sigmundssyni á Þorvaldsstöðum, en málið snérist um ágreining þeirra um eignarrétt á landi og nytjar á því. Engri sátt var komið á og var málið tekið fyrir að nýju hjá nefndinni þann 23. maí sama ár.²⁰ Við aukarétt að Tóarseli 28. júlí 1845 var málið tekið fyrir hjá sýslumanni. Þá komst á sátt sem bókuð er þannig í dóma- og þingbók sýslumanns:

Malspartarnir urdu þannig ásáttir að þeir allir skuldbundu sig til að taka ekkert afrettarfé, hvörki í þann umþrætta Landspart frá Kvíagili inna Vatnsdalsvarp sunnan megin Dalsár, eda í bufiárhaga sína, hvar á móti þeir koma sér saman um bæði fyrir sína tíð og fyrir eptirkomandi Eigendur beggia Jarðanna að brúka nefndann Landspart til helfinga frá badum Jördunum sem Samningur fyrir egid Fé sitt og Gripi, handa til allra annara Landsnýtia og skuldbindur samkvæmt þessu bondinn Guðmundur Þórðarson, sem nú er búinn að giöra Samning við 2^a menn um að taka Afrettarfé í tedann Landspart, sig til að skipta hagatollunum fyrir þetta Sumar til helfinga milli sín og bændanna á Þorvaldsstöðum, og eins og áður er ávikid að taka ekkert Afrettarfé á þann umþrætta Landspart eda í egin búfiár haga, framvegis, og kvedst G. Þórðarson einnig vera viljugur til að borga þann Malskostnad sem ordinn er á Sök þessari; hvarámóti bóndinn Arnbiörn Sigmundsson skuldbindr sig til að láta þinglýsa þessari Forlíkun á egin kostnad á næsthaldandi Manntalsþingi, sem heimild fyrir badar Jarðirnar Tóarsel og Þorvaldsstadi til þess umþrætta Landsparts.²¹

Við manntalsþing að Heydölum 18. maí 1854 var þinglýst kaupbréfi fyrir landsparti í Þorvaldsstaðadölum, dagsettu 17. maí 1848.²² Í kaupbréfinu segir eftirfarandi í afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu:

Kaupbréf.

Við undirskrifaðir eg Arnbjörn Sigmundsson og Marteinn Erlendsson bændur á Þorvaldsstöðum í Breiðdal innan Sudurmúlasýslu líka, eg Jon Einarsson bondi á Gilsá í sömu sýslu seljum hermed undan okkur og okkar erfingjum til fullkomnar eignar umráða og allra afnota, þann hluta er við þeir fyrstnefndu eigum og eg sá síðastnefndi hefi rað yfir í Landstykki því er liggur í Þorvaldastada dölum fyrir sunnan Gilsá og nær frá svokölluðu Qviagili að utan og inná

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 403.

¹⁹ Sáttanefnd Breiðdalsumdæmis, A/2-1, Sáttabók 1807-1936, án bls.

²⁰ Sáttanefnd Breiðdalsumdæmis, A/2-1, Sáttabók 1807-1936, bls. 70-71.

²¹ Sýsl. S-Múl., GA/4-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843-1848, bls. 153-154.

²² Sýsl. S-Múl., GA/4-3, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1848-1855, bls. 212.

Vatnsdalsvarp bóndanum Gudmundi Þordarsyni á Tóarseli fyrir 30 Speciur skrifum og seigjum 30 Speciur reiðusilfurs af hvörjum 2/3 partar eru af kaupanda í peníngum samstundis borgaðir enn 1/3 partur borgist í vörum innan næstkomandi Julímánaðar útgaungu²³

Við manntalsþing að Heydölum 27. júní 1884 var þinglýst landamerkjum Þorvaldsstaða.²⁴

²³ Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 281.

²⁴ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 189v-190v.

5. Hallormsstaður í Skógum

Í máldaga Gísla biskups Jónssonar frá 1570 og síðar segir eftirfarandi um Hallormsstað:

Kirkian að Hallormsstöðum. ä heimaland allt.

hun ä Mijraland og Geirölfstadal. Äreij[iar] fiordung i Kielldudal. Diupadal hälfann er [ligg]ur hia Stafsheide. Jtem hälfä Hrollaugstad[e].

x. nauta höffn i Nedradal. og x. i Eijvindarda[[]].

mannsfar J Thöriseijjar j gäsveide.

Skogarteig vnder Grænafelle. ij Skögarteigar i Sandfell enu effsta. liggur annar. til Mijra. enn annar til Geirölfstada.

xij letorffna skurd i Strandarland huertt är.

Stadnum fylger hälfur thridie tugur hundrada fadma ä Söndum. vt vestur frá Grijmsmel. og alltt vmm ärös vestra hinn sextandi hlutur i hälfum hual. i hälfum Ösrekum. ättungur i öllum matreka. mille Gerpis og Krossavijkur är. siettungur vr fiordunge i hualreka. mille Spakardalz og Helgu är. Hölmie i Skriduvatne. hundrad alna affgreidsla i Mioffanese.²⁵

Við manntalsþing að Egilsstöðum 15. september 1825 var upplesin lögfesta frá sr. Gunnlaugi Þórðarsyni á Hallormsstað, dagsett 4. september sama ár.²⁶

Við manntalsþing að Valþjófsstað 18. maí 1849 var þinglesið bréf frá sr. Hjálvari Guðmundssyni á Hallormsstað þar sem hann ávísaði Fljótsdælingum svæði í Hallormsstaðarlandi til áfanga og beitarstaðar.²⁷

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir meðal annars um Hallormsstað:

28. Hallormsstaður með hjáleigunni Ormsstöðum. Landamerkjum þinglýst 6. júlí 1885.

1. Eigandi landssjóður. Ábúandi skógarvörður Guttormur Pálsson.

[...]

3.

[...]

b. Engjarnar eru grasgefnar, greiðfærar og þurrar. Á þær er veitt vatni. Þær eru nærtækar og nokkurnveginn samfeldar. Af þeim fást 600 hestar af góðu heyi, síðan engjarnar og skógurinn voru girtar.

c. Beitolandið er kjarngott, víðlent og snjólétt. Stórgripahagar nærtækir skjólgóðir og kjarngóðir. Sauðfjárgeymsla er erfið, sækir mjög til fjalla.

d. Upprekstrarland á Gilsárdalsafreitt sem fylgir jörðinni. Tekjur af henni hafa numið árl. 45 kr. auk afnota fyrir heimafénað.

4.a. Eldsneyti: Mótak er mikið og gott. Skógvíður nægur.

[...]

d. Samkvæmt landamerkjaskrá jarðarinnar fylgdu henni ítök – slægju og beitar – í 4 aðrar jarðir, en 5 jarðir áttu aftur skógar-ítak í henni. Ekkert af ítökum þessum er nú notað, svo óþarft er að telja þau upp, nema frá Skeggjastöðum í Fellum, liggur á Hallormsstað enn sú kvöð að láta þangað hrís á 14 hesta.

²⁵ *DI XV*, bls. 682–683.

²⁶ Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 212–213.

²⁷ Sýsl. S-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 123v.

²⁸ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 44–45.

6. Ytri-Víðivellir í Fljótssdal

Við manntalsþing að Valþjófsstað var lesin lögfesta, dagsett 30. maí 1794, fyrir jörðum Skriðuklausturs, þar á meðal Hrafnkelsstöðum.²⁹

Athuga sáttabók 1854, landstykki sem deilt er um

Við manntalsþing að Valþjófsstað 23. maí 1856 var þinglesin lögfesta Ytri-Víðivalla, dags. 22. maí sama ár. Henni var mótmælt af umboðsmanninum B. Skúlasyni vegna landamerkja að utan við Jökulsá og vegna skógarítaks í Hrafnkelsstaðalandi í Rana.³⁰

Við politírætt að Vallanesi 25. maí 1857 voru tekin vitni vegna tilkalls Víðivalla til skógarítaks í Hrafnkelsstaðalandi.³¹ Málinu var framhaldið við aukarétt að Valþjófsstað 4. júní 1857³² og aftur við aukarétt 1. ágúst sama ár.³³ Loks var dæmt í málinu 20. október 1857. Í dómnum kemur fram Jón Einarsson á Ytri-Víðivöllum hafði gert tilkall í skógarítak í Hrafnkelsstaðalandi, svonefndan Ranaskóg út við Gilsá. Í dóma- og þingbók sýslumanns segir um svæðið:

Skógur þessi er innan takmarka Hrafnkelsstada lands á hinum svonefnda „Rana“. Er þetta landspláts, eptir því sem afstöðu kort þad sýnir er tekid var 1 August þ.á., þríhyrningur sé er Lagarfljót myndar ad nordvestanverðu og vestur avid med leirum þeim, sem liggja inn af Fljótbotni allt í Kirkjuhamar, þadan á bein stefna ad ráda austur í svonefnda Fidlukletta og í Gilsa, sem þá rædur þángad til hún rennur í Lagarfljót.³⁴

Sækjandi hafði farið fram á að jörðinni Víðivöllum yrði dæmd frjáls brúkun í skóginn á Rana fyrir utan Fidlukletta og Kirkjuhamar, sem fullkomin eign nefndrar jarðar. Stefndi, Björn Skúlason, umboðsmaður Skriðuklaustursjarða, krafðist þess að vera sýknaður.

Sækjandi byggði kröfu sína meðal annars á 1) máldaga Ytri-Víðivalla frá 26. maí 1674, 2) þingvitni um niðursetningu jarðarinnar 28. júlí 1785, 3) þingvitni sem var tekið 25. maí 1857, 4) lögfestu fyrir Víðivöllum frá 30. apríl 1702, 5) kaupbréfi frá 26. mars 1595 og 6) vitnisburðarskjali frá 1582 (1467), þar sem öll skjölin eignuðu Ytri-Víðivöllum skóg út við Gilsá í Rana. Um gögnin segir í dóma- og þingbók sýslumanns:

Hvad hid fyrstnefnda skjalid snertir, sem sýnist vera samsafn af kaupbréfum og vitnisburdum, þá fær rétturinn ekki séd ad á því verdi byggdur eignarréttur til skógar á Rana; því bædi er þad, ad skinn bladid, sem skjölin eru ritud eptir, ber þad med sier, ad þad hefir ekki verid frumrit, og getur því, ad réttarins álitu, ekki álitist sem máldagi eda sönnun fyrir eignarréttu Víðivalla til skogar á Rana, og svo sýnist þad nokkud tortryggilegt ad safn þetta ber med sér ad þad á ad hafa verid lesid á alþingi laungu ádur enn sumt þad, sem þar stendur hefir verid skrád og hlytur þetta mjög ad veikja sönnunar krapt þann er þad annars kynni ad hafa. Svo eru og vitnisburdir þeir sem þar finnast allir óeidfestir og einginn veit nú hvort menn þeir, er skrádu, nokkru sinni hafa verid til. Þess má hérvid geta ad vitnisburðarskjalið Litr. K (N° 6 her ad framan) er hid sama og á honum ádur umgetna safni stendur (bls. 2 nedst) og er því um þad hid sama ad sega sem afskriptina í safninu. Med tilliti til niðursetningarskjalsins fra 1785 ber þess ad geta ad þad er sjálfur eigandi Víðivalla, Sýslumadur P. Þorsteinsson, sem segir ad jörðinni „eignist skógur

²⁹ Sýsl. N-Múl., GA/1-3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782-1804, bls. 261-262.

³⁰ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 82v.

³¹ Sýsl. S-Múl., GA/5-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1855-1858, bls. 106-107.

³² Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 127r-128r.

³³ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 143v-145r.

³⁴ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 171r-171v.

útvid Gilsá í Rana“ og fær Retturinn þó ekki séd ad med þessu sé neitt sannad vidvíkjandi eignarrétti jardarinnar til skógarítaksins.

Hvad snertir eidfestan vitnisburd Guttorms prófasts Pálssonar, þá getur hann ekki komid sækjanda í hag vegna þess ad hann bædi er einstakur og svo verður heldur ekki á honum séd med hvada heimild þeir Glúmsstadamenn hjuggu skóg í Rana, hvort heldur eptir leyfi eiganda (P. Þorsteinssonar) eða ábúanda Vídivalla, eða loksins þáverandi ábúanda Hrafnkelsstada.

Þarnæst er ad líta á sönnunarkrapt lögfestunnar, og verður þá ekki séd ad henni sé gaum ad gefa þared henni hefir alldrei verid framfylgt á löglegan hátt; getur hún því ekki hafa neitt sönnunarafl en lýsir einungis vilja eiganda og ábúanda, sem hana hefir samid, ad halda því og því undir jörðina, og er þá ad réttarins álitu abli þessa ^{hennar} lokid.

Loksins verður ad skoda sönnunarkrapt þann sem sækjandi hefir viljad leida útaf kaupbréfinu frá 1595 og verður ekki annat um það sagt en það sem þegar hefir verid tilfært um hid áður áminnsta bréfasafn frá 1674, þó hitt sé eldra enn þetta, og það því mjög rædur ad líkindum ad flest hin seinni skjöl Vídivalla sem á hefir verid minnst ad framan, hafi tekid það inná hin yngri skjölin sem bréfid frá 1595 og vitnisburdurinn af 1582 (1467), hvers adur er getid, herna um ítök jardarinnar, og sé þessi skjöl því eins og hymningarsteinn undir retti Vídivalla til þeirra; en af því skjalið frá 1595 virdist einnig ad vera óeidfestur vitnisburdur um tilveru sjálfs kaupbréfsins, getur það ekki heldur álitist sönnun fyrir rétti Vídivalla til skógar í Rana. Þar sem sækjandi vill stydjast vid Jónsbókar Llb. 52 Cap. í tilliti til hinna fyrrnefndu vitnisburda, þá getur rétturinn ekki séd ad honum geti komið það ad haldi, því þar rædur einungis med vitnisburdi eidfesta vitna med hvad þeir hafa heyrt af sér eldri mönnum, en þetta á sér hér ekki stad.

Hinsvegar hefir hinn stefndi tilfært ad Vídivallamenn hafi ekki í manna minnum notad skóg út vid Gilsá í Rana, heldur þvertamóti átölulaust lofad Hrafnkelsstada ábúanda og prestinum ad Valþjófsstad ad yrkja þar skóg; og er þessu ómótmælt af hálfu sækjanda ad undanteknu því, ad Glúmsstada menn eins og áður er ádrepið, og eitt vitni hefir borid, í eitt skipti hafi tekid uppá lest í Ranaskógi, án þess þó ad það hafi ordid upp lýst, med hvada heimild; en ad öðru leyti hefir sækjandi ekki getad sannad ad skógur þessi hafi í manna minnum verid yrktur frá Vídivöllum. Ad visu stendur í nidursetningar skjalinu frá 1785 ad þau (ítökin) sé „enn í brúkun“; en af því það er eigandi sjálfur sem þannig kemst ad ordi verður ekkert byggt á þessu.

Þar sem sækjandi í sóknarskjali 15. Aug. þ.á. fer því fram ad Vídivellir egi fullt tilkall til alls Ranaskógar nema hinn stefndi sanni ad hann tilheyri Hrafnkelsstöðum, þá fær rétturinn ekki adhyllt þessa skodun, þar sem sækjandi, eptir því sem áður hefir verid sagt, ekki virdist ad hafa framkomid med gild eignarskjöl fyrir ítakinu, né heldur haft neina brúkun frá hálfu Vídivallamanna fyrir sig ad bera upp í 100 ára tíma eða meira.

Þar sem sækjandi enn fremur vill byggja rétt Vídivalla til skogar á Rana á því ad eigandi jardarinnar hafi 1785 vid nidursetninguna, lýst yfir eignarrétti sinum mótmælalaust og ad skógur þessu ennþá sé í brúkun þá fær rétturinn eigi séd ad þetta sé bót í máli fyrir sækjanda, því nidursetningarskjalið ber það ekki med sér ad hlutadeiganda umbodsmadur^{ummi} eða ábúanda Hrafnkelsstada hafi verid stefnt til ad vera nálægur vid réttarhaldið útaf nidursetningunni, eins og það er heldur ekki upplýst ad þeir hafi verid vid það staddir.

Þared nú öll hin ummræddu skjöl, ad undanskildri Lögfestunni af 1702, sem lögfestir „Ranaskóg“ og hver lögfesta ekki ^{heldur} getur haft sönnunarafl fyrir Vídivalla eigendur, telja Vídivelli ega „skóg út vid Gilsá á Rana“ og það verður hvergi séd hvad med því ordatiltæki kann ad vera meint hvort heldur skógarítak eða skógarhögg, eða þá allur skógur á Rana, en brúkun skogarins frá Vídivöllum hefir ekki ordid sönnud í ómunatíð, fær rétturinn eigi betur séd, samkvæmt því sem áður hefir verid útlistad, enn ad verjandi beri ad öllu leyti ad dæma sýknan af ákærum sækjanda í þessari sök.³⁵

³⁵ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 170v-175r.

Við sáttafund hjá sáttanefnd Fljótsdalsumdæmis 6. október 1897 var tekinn fyrir ágreiningur um landamerki milli klausturjarðarinnar Hrafnkelsstaða annars vegar og Ytri-Víðivalla með Klúku hins vegar. Sátt náðist um landamerkin og eru þau bókun þannig í sáttabók:

Landamerki milli Víðivalla ytri og Hrafnkelsstaða í Fljótsdal skulu vera framvegis:

Úr svo nefndum Ál við Jökulsá þaðan upp í Krosshamarssnið, síðan í dæld fyrir framan yzta hnjúkinn á fjallinu, þar sem Brandsöxl kallast ^{frá bygd} og þaðan þvert austur í Gilsá í Gilsárdal.³⁶

³⁶ Sáttanefnd Fljótsdalsumdæmis, A/1–1, Sáttabók 1801–1903, bls. 120–122

7. Hrafnkelsstaðir í Fljótssdal

Við manntalsþing að Valþjófsstað var lesin lögfesta, dagsett 30. maí 1794, fyrir jörðum Skriðuklausturs, þar á meðal Hrafnkelsstöðum.³⁷

Athuga sáttabók 1854, landstykki sem deilt er um

Við manntalsþing að Valþjófsstað 23. maí 1856 var þinglesin lögfesta Ytri-Víðivalla, dags. 22. maí sama ár. Henni var mótmælt af umboðsmanninum B. Skúlasyni vegna landamerkja að utan við Jökulsá og vegna skógarítaks í Hrafnkelsstaðalandi í Rana.³⁸

Við politíréttt að Vallanesi 25. maí 1857 voru tekin vitni vegna tilkalls Víðivalla til skógarítaks í Hrafnkelsstaðalandi.³⁹ Málinu var framhaldið við aukarétt að Valþjófsstað 4. júní 1857⁴⁰ og aftur við aukarétt 1. ágúst sama ár.⁴¹ Loks var dæmt í málinu 20. október 1857. Í dómnnum kemur fram Jón Einarsson á Ytri-Víðivöllum hafði gert tilkall í skógarítak í Hrafnkelsstaðalandi, svonefndan Ranaskóg út við Gilsá. Í dóma- og þingbók sýslumanns segir um svæðið:

Skógur þessi er innan takmarka Hrafnkelsstada lands á hinum svonefnda „Rana“. Er þetta landspláts, eptir því sem afstöðu kort þad sýnir er tekid var 1 August þ.á., þríhyrningur sé er Lagarfljót myndar ad nordvestanverðu og vestur avid med leirum þeim, sem liggja inn af Fljitsbotni allt i Kirkjuhamar, þadan á bein stefna ad ráda austur í svonefnda Fidlukletta og í Gilsa, sem þá rædur þángad til hún rennur í Lagarfljót.⁴²

Sækjandi hafði farið fram á að jörðinni Víðivöllum yrði dæmd frjáls brúkun í skóginn á Rana fyrir utan Fiðlukletta og Kirkjuhamar, sem fullkomin eign nefndrar jarðar. Stefndi, Björn Skúlaason, umboðsmaður Skriðuklaustursjarða, krafðist þess að vera sýknaður.

Sækjandi byggði kröfu sína meðal annars á 1) máldaga Ytri-Víðivalla frá 26. maí 1674, 2) þingvitni um niðursetningu jarðarinnar 28. júlí 1785, 3) þingvitni sem var tekið 25. maí 1857, 4) lögfestu fyrir Víðivöllum frá 30. apríl 1702, 5) kaupbréfi frá 26. mars 1595 og 6) vitnisburðarskjali frá 1582 (1467), þar sem öll skjölin eignuðu Ytri-Víðivöllum skóg út við Gilsá í Rana. Um gögnin segir í dóma- og þingbók sýslumanns:

Hvad hid fyrstnefnda skjalid snertir, sem sýnist vera samsafn af kaupbréfum og vitnisburðum, þá fær rétturinn ekki séd ad á því verdi byggdur eignarréttur til skógar á Rana; því bædi er þad, ad skinn bladid, sem skjölin eru ritud eptir, ber þad med sier, ad þad hefir ekki verid frumrit, og getur því, ad réttarins álitu, ekki álitist sem máldagi eda sönnun fyrir eignarrétti Víðivalla til skogar á Rana, og svo sýnist þad nokkud tortryggilegt ad safn þetta ber med sér ad þad á ad hafa verid lesid á alþingi laungu ádur enn sumt þad, sem þar stendur hefir verid skrád og hlytur þetta mjög ad veikja sönnunar krapt þann er þad annars kynni ad hafa. Svo eru og vitnisburdir þeir sem þar finnast allir óeidfestir og einginn veit nú hvort menn þeir, er skrádu, nokkru sinni hafa verid til. Þess má héruv geta ad vitnisburarskjalið Litr. K (N° 6 her ad framan) er hid sama og á honum ádur umgetna safni stendur (bls. 2 nedst) og er því um þad hid sama ad sega sem afskriptina í safninu. Med tilliti til nidursetningarskjalsins fra 1785 ber þess ad geta ad þad er sjálfur eigandi Víðivalla, Sýslumadur P. Þorsteinsson, sem segir ad jörðinni „eignist skógur

³⁷ Sýsl. N-Múl., GA/1-3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782-1804, bls. 261-262.

³⁸ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 82v.

³⁹ Sýsl. S-Múl., GA/5-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1855-1858, bls. 106-107.

⁴⁰ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 127r-128r.

⁴¹ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 143v-145r.

⁴² Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 171r-171v.

útvid Gilsá í Rana“ og fær Retturinn þó ekki séd ad med þessu sé neitt sannad vidvíkjandi eignarrétti jardarinnar til skógarítaksins.

Hvad snertir eidfestan vitnisburd Guttorms prófasts Pálssonar, þá getur hann ekki komid sækjanda í hag vegna þess ad hann bædi er einstakur og svo verður heldur ekki á honum séd med hvada heimild þeir Glúmsstadamenn hjuggu skóg í Rana, hvort heldur eptir leyfi eiganda (P. Þorsteinssonar) eda ábúanda Vídivalla, eda loksins þáverandi ábúanda Hrafnkelsstada.

Þarnæst er ad líta á sönnunarkrapt lögfestunnar, og verður þá ekki séd ad henni sé gaum ad gefa þared henni hefir alldrei verid framfylgt á löglegan hátt; getur hún því ekki hafa neitt sönnunarafl en lýsir einungis vilja eiganda og ábúanda, sem hana hefir samid, ad halda því og því undir jördina, og er þá ad réttarins álitu abli þessa ^{hennar} lokid.

Loksins verður ad skoda sönnunarkrapt þann sem sækjandi hefir viljad leida útaf kaupbréfinu frá 1595 og verður ekki annad um það sagt en það sem þegar hefir verid tilfært um hid áður áminnsta bréfasafn frá 1674, þó hitt sé eldra enn þetta, og það því mjög rædur ad líkindum ad flest hin seinni skjöl Vídivalla sem á hefir verid minnst ad framan, hafi tekid það inná hin yngri skjölin sem bréfid frá 1595 og vitnisburdurinn af 1582 (1467), hvers adur er getid, herna um ítök jardarinnar, og sé þessi skjöl því eins og hyníngarsteinn undir retti Vídivalla til þeirra; en af því skjalið frá 1595 virdist einnig ad vera óeidfestur vitnisburdur um tilveru sjálfs kaupbréfsins, getur það ekki heldur álitist sönnun fyrir rétti Vídivalla til skógar í Rana. Þar sem sækjandi vill stydjast vid Jónsbókar Llb. 52 Cap. í tilliti til hinna fyrrnefndu vitnisburda, þá getur rétturinn ekki séd ad honum geti komið það ad haldi, því þar rædur einungis med vitnisburdi eidfesta vitna med hvad þeir hafa heyrt af sér eldri mönnum, en þetta á sér hér ekki stad.

Hinsvegar hefir hinn stefndi tilfært ad Vídivallamenn hafi ekki í manna minnum notad skóg út vid Gilsá í Rana, heldur þvertamóti átölulaust lofad Hrafnkelsstada ábúanda og prestinum ad Valþjófsstad ad yrkja þar skóg; og er þessu ómótmælt af hálfu sækjanda ad undanteknu því, ad Glúmsstada menn eins og áður er ádrepid, og eitt vitni hefir borid, í eitt skipti hafi tekid uppá lest í Ranaskógi, án þess þó ad það hafi ordid upp lýst, med hvada heimild; en ad öðru leyti hefir sækjandi ekki getad sannad ad skógur þessi hafi í manna minnum verid yrktur frá Vídivöllum. Ad vísu stendur í nidursetningar skjalinu frá 1785 ad þau (ítökin) sé „enn í brúkun“; en af því það er eigandi sjálfur sem þannig kemst ad ordi verður ekkert byggt á þessu.

Þar sem sækjandi í sóknarskjali 15. Aug. þ.á. fer því fram ad Vídivellir egi fullt tilkall til alls Ranaskógar nema hinn stefndi sanni ad hann tilheyri Hrafnkelsstöðum, þá fær rétturinn ekki adhyllt þessa skodun, þar sem sækjandi, eptir því sem áður hefir verid sagt, ekki virdist ad hafa framkomid med gild eignarskjöl fyrir ítakinu, né heldur haft neina brúkun frá hálfu Vídivallamanna fyrir sig ad bera upp í 100 ára tíma eda meira.

Þar sem sækjandi enn fremur vill byggja rétt Vídivalla til skogar á Rana á því ad eigandi jardarinnar hafi 1785 vid nidursetninguna, lýst yfir eignarrétti sinum mótmælalaust og ad skógur þessu ennþá sé í brúkun þá fær rétturinn egi séd ad þetta sé bót í máli fyrir sækjanda, því nidursetningarskjalið ber það ekki med sér ad hlutadeiganda umbodsmadur^{mmi} eda ábúanda Hrafnkelsstada hafi verid stefnt til ad vera nálægur vid réttarhaldið útaf nidursetningunni, eins og það er heldur ekki upplýst ad þeir hafi verid vid það staddir.

Þared nú öll hin ummræddu skjöl, ad undanskildri Lögfestunni af 1702, sem lögfestir „Ranaskóg“ og hver lögfesta ekki ^{heldur} getur haft sönnunarafl fyrir Vídivalla eigendur, telja Vídivelli ega „skóg út vid Gilsá á Rana“ og það verður hvergi séd hvad med því ordatiltæki kann ad vera meint hvort heldur skógarítak eda skógarhögg, eda þá allur skógur á Rana, en brúkun skogarins frá Vídivöllum hefir ekki ordid sönnud í ómunatíð, fær rétturinn egi betur séd, samkvæmt því sem áður hefir verid útlistad, enn ad verjandi beri ad öllu leyti ad dæma sýknan af ákærum sækjanda í þessari sök.⁴³

⁴³ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 170v-175r.

Við sáttafund hjá sáttanefnd Fljótsdalsumdæmis 6. október 1897 var tekinn fyrir ágreiningur um landamerki milli klausturjarðarinnar Hrafnkelsstaða annars vegar og Ytri-Víðivalla með Klúku hins vegar. Sátt náðist um landamerkin og eru þau bókun þannig í sáttabók:

Landamerki milli Víðivalla ytri og Hrafnkelsstaða í Fljótsdal skulu vera framvegis:

Úr svo nefndum Ál við Jökulsá þaðan upp í Krosshamarssnið, síðan í dæld fyrir framan yzta hnjúkinn á fjallinu, þar sem Brandsöxl kallast ^{frá bygð} og þaðan þvert austur í Gilsá í Gilsárdal.⁴⁴

⁴⁴ Sáttanefnd Fljótsdalsumdæmis, A/1–1, Sáttabók 1801–1903, bls. 120–122

ÞJÓÐSKJALASAFN
ÍSLANDS

21. janúar 2022

8. Vallholt í Fljótsdal

Ekkert komið fram við leit.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Desjarmýrarafrétt

Afréttir Hólalands og Hvannstóðar

Afréttarland Gilsárvala

SVÆÐI: BORGARFJÖRÐUR EYSTRÁ

1. Desjarmýri í Borgarfirði eystra

Í jarðamati Norður-Múlasýslu frá 1804 er Desjarmýri metin með eyðihjáleigunum Setbergi og Þrándarstöðum til 20 hundruða að dýrleika.¹

Við manntalsþing að Desjarmýri 13. apríl 1840 var upplesin lögfesta fyrir Desjarmýrarkirkjulandi og mótmælti Hallgrímur Ólafsson á Hólshúsum nefndri lögfestu vegna Húsavíkurkirkju.² Lögfestan er frá 31. maí 1772 og er efni hennar svohljóðandi:

Eg Halldor p. Gíslason, lögfesti hér í Dag Desjarmýrarkyrkju Eign, með ollu Setbergs Landi, hálfann Skúmhattardal og svo sudr á Husavíkurheidi, þar til Vötnum hallar, og allt útá Fossabrekkur fyrir utan Gjæsarvötn, allan Mosdal, og allan Hrafnaldal og svo allt útá Þrándarhrygg, í þann Tind sem stendst á við Folaldsgröf, og svo þversynis ofan í Fiardará, og svo allt hid nedra í Þverá, akra og Tödur, Eingiar og Skóga, holt og haga, Vötn og veidistadi, og allar Landsnytiar, þær er því Landi eigu að fylgia og fylgt hafa, til ummerkia þeirra, er adrir Menn eiga í móti tedar kyrkju Landeign. Fyrirbid eg héðan af hvörium manni í ad vinna edr sér ad nýta, til Skógarnáms, Grasatekiu, hagbeitar gripagaungu, edur nokkurra annara afnota, nema mitt sé leyfi til. Í sama máta lögfesti eg eptirskrifud Itök undir Desjarmýrarkyrkju, þridiungi vidreka undir Uxafelli, allan Vidreka í Hellirsvík, frá Dráng frá Dráng [svo] þeim er stendr geingt Runuskála og inn til þess er nærstur er út Laxá, hvalreka í hellirsvík, og svo hvar sem kémur inntil drángs; allan vidreka í Mariubási og svo hvalreka, Saltfioru í beitavik milli Lækia. Sudabeit út á Sandi, 30 Saudabeit í Hafnar, halfan hvalreka og vidreka út á Sandi Tveggiamanna ágáng á hval í Kiólsvik. Níundu hvöria vætt í Mariufiöru. Vidreka allan og hálfan hvalreka út frá dráng til kams. Fiskivist ad Øltuhamri, 80 Sauda beit um Mánud í Snotruness Landi, Husakinn og Skiól í Olafsborg, 2^{ia} hrossa gaungu í Bakkapýfum. Öll þessi Itök, lögfesti eg ad ord fullu og lögmáli rettu, Til merkis mitt undirskrifad nafn ad Desjarmyri þann 31^{ia} Maii 1772

Halldór Gíslason³

Hinn 2. október 1840 var hjá sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis tekið fyrir landamerkjamáll milli jarðanna Desjarmýrar og Húsavíkur. Engin sátt náðist.⁴ Málið var tekið fyrir að nýju hjá nefndinni hinn 23. júlí 1842 en einkum var deilt um landstykkið Efri-Fitjar. Sátt komst á milli aðila og er henni þannig lýst í sáttabók Borgarfjarðarumdæmis:

ad Presturin finnur orsök til ad fráfalla ordatiltækinu Fossárbrekkur í Logfestu Disjarmýrarkyrkju af 1772, þared í sömu Lögfestu er tilgreint þar sem vötnum halli millum Breiduvíkna og Disjarmýrar, vegna þess ad ur fremra Gjæsisvatni falla Lækjardrög til beggja Plátsanna, og vyrdist því sjálft fremra Gjæsisvatn eiga ad helmíngast og verda takmark Plátsanna á milli; enn til ad fá Stefnumid antaka bádir hlutadeigendur ad skuli vera hædsti hnúkur á svokölluðu Náttmálafjalli hvadan Lína talist yfir úr Fjallgardinum sem skéri midt greint vatn og þar sem hún vill Lenda á gagnstandandi Fjalli.⁵

Við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1844 var upplesin lögfesta fyrir Desjarmýrarkirkjueign frá 23. maí 1772 frá Halldóri Gíslasyni með öllu Setbergslandi og tilheyrandi afskrift af Borgarfjarðarhrepps forlíkunarprotocoll frá 23. júlí 1842.⁶

¹ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1804, bls. 12v.

² Sýsl. N-Múl., GA/3-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829-1842, bls. 92r.

³ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Norður-Múlasýslu 1819-1847, bls. 156-157.

⁴ Sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1837-1911, bls. 9.

⁵ Sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1837-1911, bls. 12.

⁶ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 36v.

Hinn 2. apríl 1855 var gert byggingarbréf fyrir Setberg, hjáleigu Desjarmýrar í Borgarfirði. Í bréfinu segir eftirfarandi:

Með þessu brefi byggi eg Ásmundi bonda Ásmundssyni hjáleigu Mýrastaðar Setberg í Borgarfirði 4 hndr. að dyrleika. Landamerki Setbergs tel eg Myrká að utan Þverá að neðan og innan og svo Krossá, en að ofan úr Hvítahnúk í Urðarhólavatu og þaðan í fossinn í efri Selshúsalæk. Landið innan þessara takmarka byggi eg honum túnengjar og haga og öll landsnot með eftir fylgjandi skilmálum. Hann skal gjalda mér í Landskuld 2 Sauði veturgamla á hausti og 20 pund af tolg eða þeirra virði í öðru. En af halfu ásauðar kúgildi, sem eg læt fylgja kotinu skal hann gjalda 1 teigslátt í heimatúni staðarins. Engan kvist eða hrís má hann rífa eða höggva í Setbergslandi og engum öðrum leyfa. Öll sprek og kalkvist má hann rífa. Engjar hagbeit og svarðtekju má hann ljá ef hann getur og taka þóknun fyrir. Þó má hann ekki halda húsmennsku fólk eða byggja neitt af Landinu án leyfis Landsdrottins.

Afrétt skal hann hafa saman við Desjarmýri og heya sér ókeypiss í afrétt staðarins þegar hann þarf, en ekki nema þar sem Landsdrottinn ákveður í hvert skipti.

Vilji hann víkja burtu af jörðunni skal hann Segja henni Lausri fyrir Jól, næstu á undan þeim fardögum þá hann ætlar burt.

Með þessum skilmálum er velnefndum bonda Ásmundi Ásmundssyni heimilt þetta ábyli til allra löglegra leiguliða nota

Engin hús fylgja Setbergi

Desjarmýri 2 apr.m. 1855 Sigurður Gunnarsson⁷

⁷ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Desjarmýri í Borgarfirði 1800?–1887.

2. Hólaland í Borgarfirði eystra

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Hólaland:

[...]

4. Beituland

Sumarhagar góðir fyrir allan búpening. Vetrarþeig kjarngóð þegar til nær. Víðlend. Skjólþott, en oft snjóþungt. Fjargeimsla fremur hæþ.

B. Önnur jarðargæði:

1. Motekja góð. 2. Upprekstrarland fyrir afréttarfé ábúanda nægilegt. Vatnsból gott. 4. Vel lagað til útgræðslu túns og vatnsveitinga. 5. Aðflutningar hæþir þ.e. akfær vegur frá verslunarstað.

C. Sérstakir ókostir

1. Torfrista slæm og lítið um annað byggingarefni.

2. Ágangur nokkur af afréttarfé.

[...]

III. Landamerki jarðarinnar eru innfærð í Landam.bók Norður-Múlasýslu bls. 60. Þinglýst 4. júlí 1884.

[...].⁸

⁸ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 312–313.

3. Hvannstóð í Borgarfirði eystra

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Hvannstóð:

[...]

4. Beitoland: Sumarhagar góðir fyrir allan búpening. Vetrarheit sérlega góð þegar til nær, en landið er skjóllítið og oft snjóþungt. Fjárgeimsla hæg.

B. Önnur jarðargæði.

1. Motekja góð og nærtæk. 2. Torfrista góð og grjót nægilegt. 3. Jörðin hefir upprekstrarland fyrir sig. 4. Tún stækkar auðv. 5. Rekaítak í Hvannstóðsbás í Snotruneslandi. Ársarður 5 krónur. 6. Vatnsból gott (þ.e. innangengt í brunn). 7. Aðflutningar frá verslunarstað stuttir og hægir.

C. Sérstakir ókostir.

1. Mikill ágangur af afréttarfé á engjar jarðarinnar.

[...]

III. Landamerki eru ekki innfærð í landamerkjabók Norður-Múlasýslu og engar upplýsingar um þau fengist.

[...].⁹

⁹ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 314–315.

4. Gilsárvellir og Grund í Borgarfirði eystra

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Gilsárvöll:

[...]

4. Beitiland: Sumarhagar góðir fyrir allan búpening. Vetrararbeit léleg. Nokkuð víðlend. Skjóllítið, snjóþúngt. Stutt á sumt. Langt á sumt. Smalamennska fremur erfið.

B. Önnur jarðargæði.

1. Motekja. 2. Jörðin hefir upprekstrarland fyrir sig. 3. Misvel lagað fyrir útfærslu túns. 4. Jörðin liggur vel í sveit og akfært frá verslun. 5. Vatnsból hægt. 6. Reki fylgir jörðinni í svonefndum Hofstrandarkrók. Ársarður lítill. Torfrista sæmileg.

C. Sérstakir ókostir:

1. Vöntun á nærtæku byggingarefni öðru en torfi. 2. Ágangur af afrétt.fé. 3. Hættusamt fyrir fénað sökum dyja, graflækja og fennis.

II. Aðfenn.

[...]

III. Landamerki eru sameiginleg við Grund, sem að fornu er hjáleiga frá Gilsárvöllum og ekki enn skift út úr aðaljörðinni nema að túni og engjum. En hin sameiginl. landam. innfærð í Landam.bók Norður-Múlasýslu bls. 59. Þinglýst 4. júlí 1884.

[...].¹⁰

¹⁰ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 310–311.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hvalvík

Herjólfsvík

Ytri-Álftavík

Innri-Álftavík

ÝMIS SVÆÐI: JARÐIR VIÐ BORGARFJÖRÐ EYSTRÁ

1. Brúnavík

Við manntalsþing að Desjarmýri 24. júní 1842 var þinglesin lögfesta fyrir jörðinni Brúnavík.¹

¹ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 6r.

2. Glettinganes

Við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1844 var þinglesin lögfesta fyrir Skriðuklaustursjörðina Glettinganes, dagsett. 6. júlí 1844.² Efni lögfestunnar segir meðal annars eftirfarandi:

Sigurdur Guðmundsson umbodsmadr Skriðuklaustrs Lögfesti hérmed Skriðuklaustr Jordina Glettinganes liggjandi innan Desjarmyrar kyrkiusóknar og þinglagi med öllu landi og landsnytjum sem tédu byli med réttu tilheyra frá Glettingsgiá og í veg nidrundan Glettingsbrún, allt umkríng að Gili því sem adskilur Glettinganes frá Kiólsvíkurlandi og Steinin stóra sem stendur á Laungumöl; Lögfesti eg holt og haga, Tödr og Eingiar, Reka allan fyrir greindu landi³

² Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 36v.

³ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálalabók Norður Múlasýslu 1819–1847, bls. 150–151.

3. Kjólsvík

Við manntalsþing að Desjarmýri 10. júlí 1844 var þinglesin lögfesta fyrir landamerkjum Kjólsvíkur. Í dóma- og þingbók sýslumanns er skráð að sr. Jón Austfjörð á Klyppstað og Hallgrímur Ólafsson hafi mótmælt lögfestunni með tilliti til réttinda Húsavíkur- og Klyppstaðarkirkna.⁴ Efni lögfestunnar er svohljóðandi:

Eg Svein Sniólfsson lögfesti hérmed mína og Sameignarmanna Eign, Lendur og Reka Eign Jardarinnar Kiólsvík liggandi í Borgarfiardar Hrepp og Nordr múla Syslu med fylgiandi Takmörkum: frá Súlutindi út med Vörpum á Midmundafialli, Grimshnaus og útá Glettingskoll, þadan beint nidur til Siáfar Sandur [svo] í Laungumöl, þadan Fjörur og Reka allan sudur á Hlein þá sem nærst geingur ut fyrir nordan svokallada Kalda edr Kalla steinsfjórur undir Grenmó, sem nærst hæfis [svo] mun vera í Stefnu Línu í Vörp á Grenmó, þadann uppá Grenmós Koll, og svo eptir Vörpum beina línu á Kéllingarfiall, þadan med Vörpum eptir Háamelshrigg allt í adr greindan Súlutind; Fyrirbýd eg öllum innan tédra Ummerkia til Lands og Vatns, eda Siáfar, sér ad yrkia edr nokkud af ad nota, án míns edr Landrádanda Leyfis, undir Lagasektir, og fylgir þad af þessari minni Lögfestu; ad eg tel okkur Kiólsvíkur Eigendur Hval þann allann sem fyrir 2 árum rak undir Grenmo nordan verdt vid Grenmóskoll og þræta er af risin, nema þad, ef nokkur væri sem skýlausir löggyldir máldagar kynnu ödrum helga.

Snotrunesi í Borgarfyrði þann 3^{ia} Juni 1844.

Sveinn Sniólfsson⁵

⁴ Sýsl. N-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842-1854, bls. 36v-37r.

⁵ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Norður Múlasýslu 1819-1847, bls. 161.

4. Breiðavík

Í vottaðri uppskrift frá 28. nóvember 1785 af kálfskinnsbréfi frá 24. ágúst 1681 er fjallað landamerki Breiðuvíkur. Í uppskriftinni segir eftirfarandi:

Þad Vottumm og Vidurkiennumm Vier Halldör Jónsson, Ráðsmadur j Skálhollte, Olafur Gislason, kyrkiu Prestur Biarne Arnason Yfer brete, Biarne Einarsson og Olafur Asmundsson, med Þessu Voru opnu Brefe under skrifudumm Nófnumm, og hier ad Nedann Þriktumm Eigenn legumm Signetumm, ad Vier höfum sied, og hier Vid Samannlesed, Landamerkia Stadfestingar Brief, giort ä millumm Biskupsens M. Brynjulfs Sveinssonar og St Einars Jónssonar umm Þeirra EignarJarda, Lands og Fiöru Biskupsens vegna i Störu-Breiðuvýkur, sinnar Eignar Jardar, Enn Sr. Einars, vegna Litlu Breiðuvýkur Hüsavýkur Kyrkiu Jardar Hvörrar Fiärhalldsmadur St Einar nu er, og það Bref soLätande, med tilnefndra Votta Handskrifum ord fyrer Ord, sem Hier effter filger.

Anno MDCLXXXI 24 Augusti under Aase i Fellumm, vorumm Vier effterskrifader Menn Einar Einarsson, Biarne Jónsson, Olafur Gislason, Biarne Einarsson, og Olafur Asmundsson, þar Vidstadder, og til Vitnes Kalleder, ad Þeir settu og stadfestu sin j midle Biskupenn Mt Brinjúlfur Sveinsson og S^t. Einar Jónsson Biskupenn vegna sinnar Jardar Störu Breiðuvýkur vid Borgarfiörd og Desiarmýrar Kyrkiu Sökn, xii hndr., enn St Einar Jonsson Vegna Litlu Breiðuvýkur, vi hndr., Hüsavýkur Kyrkiu Jardar, Hvörrar Hüsavykur Eigande, enn firer er Kyrkiu Fiärhallds Madur, ad St Einar er, ad Sü Varda Sem hladenn Var fyrer Ofann flædar Mäl Skillde ha[ll]da Landa og Fiöru mörkumm mille þessara Jarda, sem hun hefur ad Fornu og Nýu Räded; Sydann Skillde Landa Merkiumm räda riett Siónhending ür firr skrifadere Vórdu, sem sá gardur tilvysar, sem vid hana hladenn Var j Vor, MDCLXXII, 25th Maii, vid Votta, J Eignarmannanna UmmbodsManna VidurVist, Hiallta Jónssonar, vegna Biskupsens M. Brinjúlfs Sveinssonar enn Biarna Einarssonar yngra vegna, vegna S. Einars Jonssonar, j VidurVist Arna Thomassonar, Sigurdar Bårdarsonar og Odds Gudmundssonar, uppi Melshorned vid Ána, og so uppeffter Anne, j hä Fióll, j Möts Vid Desiarmýrar Landamerki, Sosum Vótn deila; Höfðu firrskrifader Menn fullnadar handsöl hier uppä, ad þesse Skillde æfennleg Landamerki Þessara Jarda j aullu, og ÖbrigdannLega halldast j allann Mäta, hveriu til fullnadar stadfestu, og Sannenda Merkes, Vier ädur skrifader Menn, äsamt Þeim bädumm, Biskupenumm M. Brinjúlfe S.S. og S. Einare Jónssyne Skrifumm Vor Nófn hier under, J Sama Stad, är og Dag sem firr greiner.⁶

⁶ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/2–15.

5. Litla-Breiðavík

Ekkert komið fram við leit.

ÞJÓÐSKJALASAFN
ÍSLANDS

21. janúar 2022

6. Herjólfsvík

Ekkert komið fram við leit.

7. Húsavík

Við manntalsþing að Desjarmýri 13. apríl 1840 var upplestin lögfesta fyrir Desjarmýrarkirkjulandi og mótmælti Hallgrímur Ólafsson á Hólshúsum nefndri lögfestu vegna Húsavíkurkirkju.⁷ Lögfestan er frá 31. maí 1772 og er efni hennar svohljóðandi:

Eg Halldor p. Gislason, lögfesti hér i Dag Desjarmýrarkyrkiu Eign, med ollu Setbergs Landi, hálfann Skúmhattardal og svo sudr á Husavíkurheidi, þar til Vötnum hallar, og allt útá Fossabrekkur fyrir utan Gjæsarvötn, allan Mosdal, og allan Hrafnaldal og svo allt útá Þrándarhrygg, i þann Tind sem stendst á vid Folaldsgröf, og svo þversynis ofan i Fiardará, ogsvo allt hid nedra i Þverá, akra og Tödur, Eingiar og Skóga, holt og haga, Vötn og veidistadi, og allar Landsnytiar, þær er því Landi eígu ad fylgia og fylgt hafa, til ummerkia þeirra, er adrir Menn eiga i móti tedrar kyrkiu Landeign. Fyrirbid eg hédan af hvöríum manni i ad vinna edr sér ad nýta, til Skógarnáms, Grasatekiu, hagbeitar gripagaungu, edur nokkurra annara afnota, nema mitt sé leyfi til. I sama máta lögfesti eg eptirskrifud Itök undir Desjarmýrarkyrkiu, þridiungi vidreka undir Uxafelli, allan Vidreka i Hellirsvík, frá Dráng frá Dráng [svo] þeim er stendr geingt Runuskála og inn til þess er nærstur er út Laxá, hvalreka i hellirsvík, og svo hvar sem kémur inntil drángs; allan vidreka i Mariubási og svo hvalreka, Saltfioru i beitavik milli Lækia. Sudabeit út á Sandi, 30 Saudabeit i Hafnar, halfan hvalreka og vidreka út á Sandi Tveggiamanna ágáng á hval i Kiólsvik. Níundu hvöria vætt i Mariufiöru. Vidreka allan og hálfan hvalreka út frá dráng til kambs. Fiskivist ad Øltuhamri, 80 Sauda beit um Mánud i Snotruness Landi, Husakinn og Skiól i Olafsborg, 2^{ia} hrossa gaungu i Bakkapýfum. Öll þessi Itök, lögfesti eg ad ord fullu og lögmáli rettu, Til merkis mitt undirskrifad nafn ad Desjarmyri þann 31st Maii 1772

Halldór Gíslason⁸

Hinn 2. október 1840 var hjá sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis tekið fyrir landamerkjamáli milli jarðanna Desjarmýrar og Húsavíkur. Engin sátt náðist.⁹ Málið var tekið fyrir að nýju hjá nefndinni hinn 23. júlí 1842 en einkum var deilt um landstykkið Efri-Fitjar. Sátt komst á milli aðila og er henni þannig lýst í sáttabók Borgarfjarðarumdæmis:

ad Presturinn finnur orsök til ad fráfalla ordatiltækinu Fossárbrekkur í Logfestu Disjarmýrarkyrkiu af 1772, þæd í sömu Lögfestu er tilgreint þar sem vötnum halli millum Breiduvíkna og Disjarmýrar, vegna þess ad ur fremra Gjæsisvatni falla Lækjardrög til beggia Plátsanna, og vyrdist því sjálft fremra Gjæsisvatn eiga ad helmíngast og verda takmark Plátsanna á milli; enn til ad fá Stefnumid antaka bádir hlutadeigendur ad skuli vera hædsti hnúkur á svokölluðu Náttmálafjalli hvanan Lína talist yfir úr Fjallgardinum sem skéri midt greint vatn og þar sem hún vill Lenda á gagnstandandi Fjalli.¹⁰

Við manntalsþing að Desjarmýri 24. júní 1842 var þinglýst frá Sigurði Guðmundssyni administrator um að nota frá Húsavík svokallaða Syðri-Álftavík.

Við manntalsþing að Desjarmýri 4. júní 1855 var þinglesin lögfesta fyrir Húsavík, dagsett 2. júní sama ár, en umboðsmaður Skriðuklausturs mótmælti efni hennar hvað Innri-Álftavík snertir.¹¹

⁷ Sýsl. N-Múl., GA/3-1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1829-1842, bls. 92r.

⁸ Sýsl. N-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Norður-Múlasýslu 1819-1847, bls. 156-157.

⁹ Sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1837-1911, bls. 9.

¹⁰ Sáttanefnd Borgarfjarðarumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1837-1911, bls. 12.

¹¹ Sýsl. N-Múl., GA/3-2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854-1857, bls. 62r.

8. Dalland

Ekkert komið fram við leit.

9. Gunnhildarsel

Ekkert komið fram við leit.

10. Innri- og Ytri-Álftavík

Við manntalsþing að Desjarmýri 4. júní 1855 var þinglesin lögfesta fyrir Húsavík, dagsett 2. júní sama ár, en umboðsmaður Skriðuklausturs mótmælti efni hennar hvað Innri-Álftavík snertir.¹²

¹² Sýsl. N-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1854–1857, bls. 62r.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hjálmárströnd

SVÆÐI: HJÁL MÁRSTRÖND

1. Dvergasteinn í Seyðisfirði

Í jarðamati Norður-Múlasýslu frá 1804 að undir Dvergastein sé notuð eyðihjáleigan Hóll.¹

Við manntalsþing 5. júní 1849 var þinglesin lögfesta, dagsett sama dag, fyrir Dvergasteini, Kollstaða- og Selstaðalandi og friðlýsing á nótalögum í Dalalandi.²

Við aukarétt 16. maí 1881 voru útnefndir fjórir menn sem yfirúttektarmenn til þess að framkvæma yfirúttekt á prestssetrinu Dvergasteini.³

Við manntalsþing 9. júní 1883 var þinglýst banni frá Jónasi Sæmundarsyni þar sem hestum sé beitt í leyfisleysi í Dvergasteinslandi, dags. 09. júní 1883.⁴

Dagana 10., 19. og 26. september 1883 var tekið fyrir mál sr. Jóns Bjarnasonar, f.h. Dvergasteinskirkju, gegn Einari Hinrikssyni í Vestdal út af ágreiningi um landamerki. Átta menn voru nefndir í merkjadóm, farin var merkjaganga og loks var dæmt í málinu 26. september.⁵

Við manntalsþing 10. júní 1884 voru þinglesin landamerki Dvergasteins með hjáleigunni Selsstöðum og einnig landamerki Hjálmárstrandar, sem byggð var úr Dvergasteinslandi.⁶

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir að Dvergasteinn eigi vervist í Sleitunaust í Brimneslandi. Þá segir að landamerki Dvergasteins og Selstaða séu sameiginlega færð inn í landamerkjabók og þinglesin 10. júní 1884.⁷

¹ Jarðamat Norður-Múlasýslu 1804, nr. 11.

² Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 126v.

³ Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 111–112.

⁴ Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 372.

⁵ Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 451–453; Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 467–468; Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 468–470; Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 471–472; Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 472–479.

⁶ Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 548–549.

⁷ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 374–377.

2. Hjálmárströnd í Loðmundarfirði

Við manntalsþing 12. júní 1797 var upplesin lögfesta Skúla Skúlasonar, dags. 12. júní 1797, hvar með hann lögfesti Hjálmárströnd með öllum hennar herlegheitum frá Grímkelsgili að utan og inn í Hjálmá þar til vötnum hallar.⁸

Við manntalsþing 10. júní 1884 voru þinglesin landamerki Dvergasteins með hjáleigunni Selsstöðum og einnig landamerki Hjálmárstrandar, sem byggð var úr Dvergasteinslandi.⁹

Í fasteignamati Norður-Múlasýslu 1916–1918 segir að landamerki Hjálmárstrandar séu Hjálmá að framan, Grímkelsgil að utan og fjallseggin að ofan. Síðan er að öðru leyti vísað til landamerkjalyásingar Dvergasteins.¹⁰

⁸ Sýsl. N-Múl., GA/1–3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782–1804, bls. 322.

⁹ Sýsl. N-Múl., GA/5–4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880–1884, bls. 548–549.

¹⁰ Fasteignamat Norður-Múlasýslu 1916–1918, Undirnat I, bls. 338.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hjálpleysa

SVÆÐI: HJÁLPLEYSA

1. Tunguhagi, Arnkelsgerði og Grófargerði á Völlum

Við manntalsþing 18. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Tunguhaga.¹

Við manntalsþing 3. júlí 1923 var þinglesin landskiptagjörð milli jarðanna Grófargerði, Arnkelsgerði og Tunguhagi.²

Við lögreglurétt 18. júní 1926 fór fram rannsókn á meintu broti á fjallskilareglugjörð sýslunnar. Vitnisburðir: Sigurður Björnsson bóndi Sauðhaga. Benedikt Sigurðsson bóndi Gilsstöðum. Gunnar Sigurðsson bóndi Beinargerði. Þórður Eiríksson bóndi Úlfsstöðum. Magnús Jónsson frá Tunguhaga. Kristján Sigmundsson bóndi Eyjólfstöðum.³

¹ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók 1881-1887, bls. 177r-177v.

² Sýsl. S-Múl. GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 9.

³ Sýsl. S-Múl., GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 419-422.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

**Suðurhluti Eyvindarárdals o.fl.
Óskiptarland Gíslastaða og Gerðis**

SVÆÐI: EYVINDARÁRDALUR, FAGRIDALUR, SVÍNADALUR, TUNGUDALUR OG SKAGAFELL

1. Eyvindarárdalur/Reyðarfjarðardalur/Tungudalur

Við manntalsþing 2. júlí 1816 var upplesin lögfesta fyrir ítökum Vallanesskirkju í Eyvindarárdalnum, dagsett 21. júlí 1799.¹

Við manntalsþing 10 júní 1815 var þegnskyldan tekin og rætt um byggingu sælu- eða bjarræðishúss á Tunguseli í Reyðarfjarðardölum.²

Við manntalsþing 14. maí 1840 var upplesin lögfesta, dags. 14. maí 1840, fyrir landi Vallanesskirkju.³ Sama lögfesta var þinglesin við manntals- og skattaþing 8. júlí 1844 hvar með prófasturinn sr. Guttormur Pálsson lögfesti heimaland Vallaness og kirkjuítök Vallaness í Egilsstaða- og Þingmúlasóknum. Þá lét hreppstjórinn Sigvaldi Magnússon þinglýsa skjali, dags. 08. júlí 1844, hvar með hann lýsir almenningseign að þeim umgetna Tungudal í lögfestu prófastsins.⁴ Í lögfestu sr. Guttorms fyrir Vallanesi segir eftirfarandi:

Eg Guttormur Pálsson Profastr í Sudur Mula Sýslu og prestr til Vallaness lögfesti her i dag Vallanes heimaland með öllum Landsnytjum milli Lagarflióts og Grímsár eptir sem hún ad fornu hefir fallid inni Spena herum millum Vads og Saudhaga og rettsynis úr hrauninu austr í Grímsá og vestr í Torfvallarlæk, rædr svo Lækrinn allt utad Breidumyri sem nú kallast Votiteigur enn á milli Strandar og Stadarins inni Merkilá og þadan Siónehending í Lækinn utan til í Votateig. Sömuleidis lögfesti eg þessi Itök kirkjunnar liggjandi í þessu og Þingmula þinglagi: Afrett undir Skagafell bádu megin og á Fagradal fyrir ofan Afrettará Selfor á Tunguseli og þar tilheyrandi Land á Tungudal fyrir innan Slenju. Skógarteig milli Valagilsár og Eyrarár sem nú kallast Hrutá. Skogarteig í Ketilsstada Landi, Skogarteig í Höfda merki fyrir austan Lækinn er fellur út fyrir austan Siónarás. Skogarteig í Sandfell ed næsta. Fyrirbýd eg öllum monnum ad nota her ted Land og talin Itök edr þarí ad yrkia an míns Leyfis edr Vitundar, undir vidliggjandi málssókn og Lagasektir.⁵

Í skjali Sigvalda Magnússonar hreppstjóra, sem þinglesið var sama dag eða 8. júlí 1844, segir:

Jafnvel þó eg viti ad Vallanesskirkju Forvaltari hafi fyrir nokkrum Arum Logfest Selfor á Tungudal undir Vallanesskirkju, þá var þeirri Logfestu samstundis motmælt af þáverandi Eydaþinghár hreppstjóra; og dalurinn sídan eins og áður brukadr atölulaust fyrir Afrett af Eyda þinghár Frambyggjurum. Því lýsi eg hermed almennings Eign og hefðar haldi vegna mín og Sveitarinnar á ofanefndum Tungudal og fyrirbýd því hvorjum manni ad bruka edr Liá adurnefndt Landsplats til Afrettar odrum enn okkur Eydahreppsbum⁶

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Vallanes metið með Vallaneshjáleigu og Hvammi. Þá segir að Vallanes hafi nokkur skógarítök og á ýmsum stöðum rekaítök fyrir Héraðsflóa og í Borgarfirði og einnig afrétt í Reyðarfjarðardölum.⁷

¹ Sýsl. S-Múl., GA/2–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 406–407.

² Sýsl. S-Múl., GA/2–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 269–270.

³ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 328.

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/4–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843–1848, bls. 46.

⁵ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálalabók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 115–117

⁶ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálalabók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 117

⁷ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 21v–22r.

2. Vallanes á Völlum

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 er Vallanes metið með eyðihjáleigunni Vallaneshjáleigu.⁸

Við manntalsþing 2. júlí 1816 var upplesin lögfesta fyrir ítökum Vallanesskirkju í Eyvindarárdalnum, dagsett 21. júlí 1799.⁹

Við mannatalþing 12. júlí 1824 var upplesin lögfesta fyrir prestagarði Vallaness og þar undirliggjandi jarðar, dags. 12. júlí 1824.¹⁰

Við manntalsþing 14. maí 1840 var upplesin lögfesta, dags. 14. maí 1840, fyrir landi Vallanesskirkju.¹¹ Sama lögfesta var þinglesin við manntals- og skattaþing 8. júlí 1844 hvar með prófasturinn sr. Guttormur Pálsson lögfesti heimaland Vallaness og kirkjuítök Vallaness í Egilsstaða- og Þingmúlasóknnum. Þá lét hreppstjórinn Sigvaldi Magnússon þinglýsa skjali, dags. 08. júlí 1844, hvar með hann lýsir almennings eign að þeim umgetna Tungudal í lögfestu prófastsins.¹² Í lögfestu sr. Guttorms fyrir Vallanesi segir eftirfarandi:

Eg Guttormur Pálsson Profastr í Sudur Mula Sýslu og prestr til Vallaness lögfesti her i dag Vallanes heimaland með öllum Landsnytjum milli Lagarflióts og Grímsár eptir sem hún ad fornu hefir fallid inni Spena herum millum Vads og Saudhaga og rettsynis úr hrauninu austr í Grímsá og vestr í Torfvallarlæg, rædr svo Lækkrinn allt utad Breidumyri sem nú kallast Votiteigur enn á milli Strandar og Stadarins inni Merkilá og þadan Siónhending í Lækinn utan til í Votateg. Sömuleidis lögfesti eg þessi Itök kirkjunnar liggjandi í þessu og Þingmula þinglagi: Afrett undir Skagafell bádu megin og á Fagradal fyrir ofan Afrettará Selfor á Tunguseli og þar tilheyrandi Land á Tungudal fyrir innan Slenju. Skógarteig milli Valagilsár og Eyrarár sem nú kallast Hrutá. Skógarteig í Ketilsstada Landi, Skógarteig í Höfda merki fyrir austan Lækinn er fellur út fyrir austan Siónarás. Skógarteig í Sandfell ed næsta. Fyrirbýd eg öllum monnum ad nota her ted Land og talin Itök edr þari ad yrkia an míns Leyfis edr Vitundar, undir vidliggjandi málssókn og Lagasektir.¹³

Í skjali Sigvalda Magnússonar hreppstjóra, sem þinglesið var sama dag eða 8. júlí 1844, segir:

Jafnvel þó eg viti ad Vallanesskirkju Forvaltari hafi fyrir nokkrum Arum Logfest Selfor á Tungudal undir Vallanesskirkju, þá var þeirri Logfestu samstundis motmælt af þáverandi Eydaþinghár hreppstjóra; og dalurinn sídan eins og ádur brukadr atölulaust fyrir Afrett af Eyda þinghár Frambyggjurum. Því lýsi eg hermed almennings Eign og hefðar haldi vegna mín og Sveitarinnar á ofanefndum Tungudal og fyrirbíd því hvorjum manni ad bruka edr Liá adurnefndt Landsplats til Afrettar odrum enn okkur Eydahreppsbum¹⁴

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Vallanes metið með Vallaneshjáleigu og Hvammi. Þá segir að Vallanes hafi nokkur skógarítök og á ýmsum stöðum rekaítök fyrir Héraðsflóa og í Borgarfirði og einnig afrétt í Reyðarfjarðardölum.¹⁵

Við manntalsþing 22. maí 1854 var upplesin lögfesta fyrir landi Vallaness.¹⁶

⁸ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 133.

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/2–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810–1819, bls. 406–407.

¹⁰ Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 171.

¹¹ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 328.

¹² Sýsl. S-Múl., GA/4–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843–1848, bls. 46.

¹³ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálábók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 115–117

¹⁴ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálábók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 117

¹⁵ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 21v–22r.

¹⁶ Sýsl. S-Múl., GA/4–3, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1848–1855, bls. 215.

við manntalsþing 10. júní 1890 kom fram að Gunnar Pálsson hafði lagt fram landamerkjaskrá milli Ketilsstaða og Vallanes, sem annar eigandinn var samþykkur en hinn neitaði að skrifa undir.¹⁷

Við aukarétt 1. október 1906 voru útnefndir tveir menn til að mæla og meta landspildu úr Vallanesi í Vallahreppi.¹⁸

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Vallanes að jörðin eigi upprekstrarland á Múlaafrétt. Einnig segir að landamerkjum hafi ekki verið þinglýst en þau eru svo tilgreind í fasteignamatinu:

Milli Vallaness hjáleiganna og hins selda nybýlislands: Að vestan og norðan ræður bein lína úr svonefndu Stekkjarholti yfir Vörðuholt og Dilksklett í Merkiklett vestur af Pálshúsi. Þaðan bein lína austur í Merkistein í mýrinni ut og austur af Kvíakletti, og frá Merkisteini bein lína í Stekkjarkílsenda fremri, norðan við starartoppinn í honum, þar sem hlaða skal merkivörðu. Þaðan Stekkjarkíll út að svonefndum Krókkíl. Þá Krókkíll bein lína frá austurenda hans í Grímsá, þar sem dýpst er við bakkann og merki er sett. Að austan ræður Grímsá og hinn gamli árfarvegur milli Vallaness og Prestshólma á aðra hlið og Eyjófsstaðanes, Vaðhólma og Kiðeyrar á hina. Að framan ræður bein lína milli Merkivörðu í Hvammsmóum – „Ólundarvörðu“ – og Einbúavörðu fremri, yst í Víkingstaðablá, framlengd í Grímsá og Stekkjarholt.¹⁹

¹⁷ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 4v.

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896–1912, bls. 393.

¹⁹ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 35–36.

3. Kollaleira í Reyðarfirði

Við manntalsþing 31. maí 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Kollaleiru.²⁰

²⁰ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 176r.

4. Eskifjarðarsel í Eskifirði

Við manntalsþing 30. maí 1881 var þinglýst lögfestu, dagsettri 23. maí 1881, milli Eskifjarðar og Eskifjarðarsels og um ítök Eskifjarðarsels í landi Eskifjarðar. C.D. Tulinius kaupmaður mótmælti lögfestunni fyrir hönd eigenda Eskifjarðar.²¹

Við manntalsþing 1. júní 1882 var þinlesin lögfesta frá Kjartani Péturssyni á Eskifjarðarseli um friðun á sínu landi fyrir gripum frá Eskifirði. Tulinius kaupmaður mótmælti að því leyti Kjartan vildi hafa ítak í Eskifirði.²²

Við aukarétt 23. ágúst 1884 var tekið fyrir landamerkjамál um takmörk Eskifjarðarsels að austan og Eskifjarðar að innan.²³

Við aukarétt 16. ágúst 1886 var dæmt í máli út af sölu á Eskifjarðarseli og ágreiningi um landamerki Eskifjarðar og Eskifjarðarsels samkvæmt afsalsbréfi frá 22. maí 1871.²⁴

Við manntalsþing 26. júní 1918 var þinglesið leyfi eigenda Eskifjarðarsels til Guðmundar Jóhannessonar, kaupmanns á Eskifirði, til að vinna hvers konar kolategundir í landareign Eskifjarðarsels innan landamerkja jarðarinnar næstu 75 ár, dags. 20. apríl 1917.²⁵

²¹ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 183.

²² Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 253.

²³ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 207r-208v.

²⁴ Sýsl. S-Múl., GA/7-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1885-1891, bls. 9r-10r.

²⁵ Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915-1919, bls. 250.

5. Áreyjar í Reyðarfirði

Við manntalsþing 1. júní 1883 var þinglýst forboði frá Jóhanni Péturssyni á Áreyjum um að ferðamenn ái ekki í engjum hans.²⁶

Við manntalsþing 27. júní 1883 var þinglýst forboði Jóhanns Péturssonar á Áreyjum um beit utan Áreyjarklifs.²⁷ Þá var forboði hans einnig þinglýst við manntalsþing 7. júlí 1883.²⁸

Við aukarétt 16. júlí 1910 voru dómkvaddir tveir menn til þess að virða og meta til peningaverðs kirkjuförðina Áreyjar í Reyðarfirði.²⁹

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Áreyjar að landamerkjum jarðarinnar hafi verið þinglýst 31. maí 1886. Einnig segir að upprekstrarland sé víðlent og gott og þá telji jarðareigandi sig eiga skógarítak í Seljateigsskógi.³⁰

²⁶ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 102v.

²⁷ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 109v.

²⁸ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 124v–125r.

²⁹ Sýsl. S-Múl., GA/9-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896–1912, bls. 524–525.

³⁰ Fasteignamat Suður-Múlasýslu, Undirmat I, bls. 211–212.

6. Fjörður í Mjóafirði

Við manntalsþing. 23. júní 1818 var upplesin lögfesta Hermanns Jónssonar og H. Pálssonar, dags. 04. maí 1816, fyrir Firði og landareign Fjarðarkirkju.³¹

Hinn 20. maí 1845 lögfesti Einar Halldórsson eignarjörð sína Fjörð í Mjóafirði. Lögfestan var upplesin manntalsþingsrétt að Egilsstöðum 22. maí sama ár og efni hennar hljóðar svo:

Eg undirskrifadr lögfesti hermed Eygnarjörð mína Fiord í Mjóafirdi liggjandi í síálfrar sinnar kyrkjusókn med öllum þeim gögnum og giædum Eygnum og Itökum og hlunnindum til Lands og Sióar sem greindri Jorðu Firdi fylgia og fylgia eiga eptir eldri og yngri Máldögum, samt odrum löglegum Adkomstalitlum, svo sem giöfum Sölum Makaskiptum edr hefd. Lögfesti eg greindt Stadarland í þessi takmörk nefnilega frá Kirkjubúfu til Fialls og Fiöru á Slenjudals háls fyrir austan; en í ytri Grjótá fyrir nordan samt Slenjudal allan innan tundra takmarka; og í Borgara hid efra en í hinn Farveg ytsta hid nedra

Her ad auk lögfesti eg kirkjunnar 10 hndr. sem er 4^u Partr úr ollu Fiardar heimalandi med gognum og giædum, 3 hndr. í Jordinni Reikjum innan sömu Sóknar Leigufær til húsa; Vervist í höfn í Krosslandi, Fiordung í Reka fyrir sama Landi Fiórdung í öllum Reka fyrir Steinsnes Landi, item Skipstödu og Skálagiörd á Steinsnesvogi, kú í Drangshvammi, Skipastödu og Skalagiörd í Dölum. Rekapart úr Afrettar á sydstu og allt í Stálid undir Blábiargi samt Afrett í Dalalandi

Fyrirbíd eg hvörjum manni ádrnefndt Fiardarland, sér ad hagnyta beita edr brúka edr yrkia án míns Leyfis edr vitundar. dyrfist nokkur her í móti ad giöra mætir hann þeim Fimtarstefnu dómi sem Lögín áskilia og Landnamssekt med.³²

Við manntalsþing 11. júní 1858 var þinglýst lögfestu fyrir landi Þuríðarstaða. Eigendur jarðarinnar Fjarðar í Mjóafirði áskiluðu sér rétti til að mótmæla lögfestunni.³³

Við aukarétt 31. mars 1875 voru útnefndir menn til að halda skoðunargjörð yfir spjöll þau, sem skriða er féll haustið 1874 á jörðina Fjörð í Mjóafirði gjörði á nefndri jörð.³⁴

Við manntalsþing 14. júlí 1884 var þinglýst landamerkjaskrá jarðarinnar Fjarðar.³⁵

³¹ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 440-441.

³² Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 144-145.

³³ Sýsl. S-Múl., GA/5-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1858-1865, bls. 22.

³⁴ Sýsl. S-Múl., GA/6-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1869-1875, bls. 268.

³⁵ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 194r-194v.

7. Þuríðarstaðir í Eyvindarárdal

Hinn 6. maí 1853 lögfesti Jónatan Pétursson jörðina Þuríðarstaði og lögfestan var þinglesin við manntalsþing 23. maí sama ár. Efni hennar er svo:

Eg Jónathan Petursson Lögfesti hér í dag eignarjörð mína eidijörðina Þuríðarstadi liggjandi í Eyda kirkju sókn sunnanverðri edur í svokölluðum Reydarfjardardölum, tólf hundruð ad dýrleika. Lögfesti eg þessarar jarðar holt og haga skóg og allar landsnyttjar sem henni fylgir og fylgt hefir ad fornu og nýu og með réttu fylgja á til þeirra merkja á landinu er jeg nú tilgreini: að utanverðu í Valagilsá sem rennur af fjalli ofan í Eyvindará sem ræður landamerkjum að vestanverðu allt inn að Slenjudalsá og svo upp með téðri á á Slenjudals háls edur jadar þann sem sjest af almennings vegi og svo rétt upp í grjóttárdrog. Fyrirbyð eg hverjum manni að yrkja edur nota tédrar jarðar land innan þessara ummerkja nema mitt sé leyfi til. Sömuleidis fyrirbyð eg nágrönnum beit og búendum geldfjárrekstur nær Þuríðarstada landi en til er greint í landsl.b. XLI og XLVI Capítulum nema mitt sé lof edur leyfi til.³⁶

Við manntalsþing 11. júní 1858 var þinglýst lögfestu fyrir landi Þuríðarstaða. Eigendur jarðarinnar Fjarðar í Mjóafirði áskiluðu sér rétti til að mótmæla lögfestunni.³⁷

³⁶ Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 268.

³⁷ Sýsl. S-Múl., GA/5-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1858-1865, bls. 22.

8. Tunguhagi, Arnkelsgerði og Grófargerði á Völlum

Við manntalsþing 18. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Tunguhaga.³⁸

Við manntalsþing 3. júlí 1923 var þinglesin landskiptagjörð milli jarðanna Grófargerði, Arnkelsgerði og Tunguhagi.³⁹

Við lögreglurétt 18. júní 1926 fór fram rannsókn á meintu broti á fjallskilareglugjörð sýslunnar. Vitnisburðir: Sigurður Björnsson bóndi Sauðhaga. Benedikt Sigurðsson bóndi Gilsstöðum. Gunnar Sigurðsson bóndi Beinargerði. Þórður Eiríksson bóndi Úlfsstöðum. Magnús Jónsson frá Tunguhaga. Kristján Sigmundsson bóndi Eyjólfsstöðum.⁴⁰

³⁸ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók 1881-1887, bls. 177r-177v.

³⁹ Sýsl. S-Múl. GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 9.

⁴⁰ Sýsl. S-Múl., GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 419-422.

9. Stóra-Sandfell á Völlum

Við manntalsþing 30. maí 1783 var upplesið afrit af korti viðvíkjandi einum þrætu-skógarparti milli Stóra-Sandfells og Þingmúla, útgefið af Högna Torfasyni og dagsett 28. maí 1783. Lögð voru inn skjöl varðandi téðan þrætupart.⁴¹

Jarðaskjöl:

- A/2–17 (1840–1841). Kaupbréf

⁴¹ Sýsl. S-Múl., GA/1–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1770–1783, bls. 384.

10. Útnyrðingsstaðir á Völlum

Við manntalsþing 25. júní 1831 var upplesin lögfesta, dags. 24. júní 1831, fyrir jörðinni Ketilsstöðum á Völum og Útnyrðingsstöðum.⁴²

Við aukarétt 30. september 1845 komu fyrir réttinn Sigurður Jónsson á Höfða, Jón Sigfússon á Ketilsstöðum og Arngrímur Vilhjálmsson, ábúandi á Útnyrðingsstöðum, til að vitna til um landamerki milli jarðanna Höfða á aðra síðu og Ketilsstaða og Útnyrðingsstaða á hina.⁴³

Við manntalsþing 15. júní 1880 voru útnefndir þrír menn til að skipta jörðunum Ketilsstöðum, Útnyrðingsstöðum og Kelduhólum.⁴⁴

Við manntalsþing 18. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Útnyrðingsstaða.⁴⁵

⁴² Sýsl. S-Múl., GA/3-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1827-1832, bls. 292-293.

⁴³ Sýsl. S-Múl., GA/4-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843-1848, bls. 179-183.

⁴⁴ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 149.

⁴⁵ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 177r-177v.

11. Kelduhólar á Völlum

Við manntalsþing 15. júní 1880 voru útnefndir þrír menn til að skipta jörðunum Ketilsstöðum, Útnyrðingsstöðum og Kelduhólum.⁴⁶

Við manntalsþing 18. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Kelduhóla.⁴⁷

⁴⁶ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 149.

⁴⁷ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 177r-177v.

12. Gíslastaðir og Gíslastaðagerði á Völlum

Við manntalsþing 2. júlí 1816 var upplesin lögfesta Eyjólfssonar, dags. 16. maí 1816, fyrir Gíslastaðalandi.⁴⁸

Við manntals- og skattaþing 22. apríl 1826 var upplesin lögfesta fyrir jörðinni Gíslastöðum, dags. 16. ágúst 1817.⁴⁹

Við manntalsþing 22. maí 1845 og 15. maí 1851 var þinglýst lögfestu, dags. 22. maí 1845, með hverri Þórður Eyjólfsson lögfesti land Gíslastaðagerðis. Lögfestunni var mótmælt árið 1845 af Sig. Guðmundssyni og árið 1851 af ábúanda Úlfsstaða, Stefáni Jónssyni.⁵⁰ Í lögfestunni segir:

Eg Þórður Eyjólfsson bóndi í Gíslastaðagerdi lögfesti hér í dag þessa eignar og ábylisjörd mína til eptirnefndra ummerkja á þá síduna er veit til Úlfsstaða lands

hérna megin hálsins edur Auranna nefnil. ad ofan úr Klofasteinum á Fjallsbrúninni uppyfir ytri Sandhaugum beina stefnu í vörðubrot á (midjum) Langa mel þadan sjónhendíng nidur utanverdt við Midás alt í Grástein, úr Grásteini í Merkkikéldu og þadan í Grímsá. Fyrirbíd eg hvörjum manni að irkja beita edur brúka land þad er liggur medframm takmörkum þessum ad innanverdu, nema mitt sé lof edur leyfi til; skora eg og hérmed á hvörn þann er þessari minni lögfestu, hvört heldur í einu edur öllu mótmæla vildi ad framkoma med þau skjöl edur skilríki er hann í höndum hefir, edur hafa kynni henni í móti og hun sömu gyldandi ad gjöra.⁵¹

⁴⁸ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 406-407.

⁴⁹ Sýsl. S-Múl., GA/2-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820-1827, bls. 236.

⁵⁰ Sýsl. S-Múl., GA/4-3, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1848-1855, bls. 118; Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 245.

⁵¹ Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 245.

13. Eyjólfsstaðir og Beinárgerði á Völlum

Við manntals- og skattaþing 8. júlí 1844 var þinglesin lögfesta, dags. 08. júlí 1844, hvar með Sigurður Guðmundsson, administrator á Eyjólfsstöðum, lögfesti land ábýlis- og eignarjarðar sinnar Eyjólfsstaða.⁵² Í lögfestunni segir eftirfarandi:

Undirskrifadur Sigurdur Gudmundsson Lögfesti her með Abýlis Eygnar og Odalsjord mína Eyoflsstadi liggjandi í Vallanes kirkiu Sokn og Egilsstada þinglagi, með öllu landi og landsnytið sem nefndri Jordu með rettu tilheyrta til þessara ummerkia:

ad utan eins og verid hefur ad landamerkið Jardarinnar Ketilsstada n. frá Urridalæk, ad ós þar sem hann fellr í Grímsá, rædr svo lækrinn og Urridavatnid allt ad Beiná síðan Beináin allt ad Beinárfossi og svo beina Stefnu fra honum yfir Aura í Græfur, þar adurkollud Launá nú Fagradalsá ofanfellur ad innan líka eins og verid hefir ad landamerkjum Jardarinnar Gíslastada n. úr Tunguhagalæk á Merkiöldu framanundir svokolludu Merkiöldu þadan beina Síónhendíngu á Klofasteina á Fialli upp og þadan beina Stefnu ofaná Fagradal; lögfeste eg holt og haga Todur og Eingiar og Skog allann í greindu landi og hverjar adrar landsnytiar er vera kunna innan tedra ummerkia, fyrirbíd eg einum og öllum þær ad nota og ser ad eygna nema mitt leyfi þar til hafi, legg eg logsókn vid ef utaf er brugðid, og bíd eg öllum er í grend búa ad áfría lögfestu þessa ef þeir þikíast þurfa, hvorri til Stadfestu er undirskrifad Nafn mitt og híá þrykt Signet⁵³

Hinn 28. maí 1886 var fyrir sáttanefnd tekið fyrir mál Einars Sigurðssonar á Eyjólfsstöðum gegn ábúendum og eigendum jarðarinnar Ketilsstaða, Sigurði Hallgrímssyni hreppstjóra og Gunnari Pálssyni, báðum á Ketilsstöðum. Málið var risið út af landamerkjum milli Ketilsstaða og Eyjólfsstaða, austur á Fagradal.⁵⁴ Sáttanefndin tók málið fyrir að nýju hinn 26. júní 1886.⁵⁵

⁵² Sýsl. S-Múl., GA/4–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843–1848, bls. 46.

⁵³ Sýsl. S-Múl., DB/1–1, Afsals- og veðmálábók Suður-Múlasýslu 1839–1872, bls. 115

⁵⁴ Sáttanefnd Vallanesumdæmis, A/1–1, Sáttabók 1866–1913, án bls., 28. maí 1886.

⁵⁵ Sáttanefnd Vallanesumdæmis, A/1–1, Sáttabók 1866–1913, án bls., 26. júní 1886.

14. Eyrarteigur í Skriðdal

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Eyrarteigs.⁵⁶

⁵⁶ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 180v.

15. Arnhólsstaðir í Skriðdal

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Arnhólsstaða með Hryggstekk.⁵⁷

⁵⁷ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 180v.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Geitdalsafréttur

Búðartungur

Öxi

SVÆÐI: GEITDALSAFRÉTTUR, BÚÐARTUNGUR OG ÖXI

1. Geitdalsafreittur, Búðartungur og Öxi

Við manntals- og skattaþing 8. júlí 1844 var þinglesið umboð frá Jóni Marteinsyni hreppstjóra handa hreppstjóranum R. Guðmundssyni á Þorvaldsstöðum til að krefjast fjallskila af þeim bændum í Vallnahreppi sem brúka Geitdalsafreitt.¹

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá fyrir Búðartungur, ítak Þingmúlakirkju.²

¹ Sýsl. S-Múl., GA/4-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843-1848, bls. 46.

² Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 180v.

2. Geitdalur í Skriðdal

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Geitadals.³

Við lögreglurétt 23. júní 1906 voru Jón Björgvin Jónsson, bóndi á Vaði, og Svanhvít Sigurðardóttir í Geitdal sektuð fyrir vanrækslu á fjallaskilum.⁴

³ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 180v.

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/9-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1902-1909, bls. 356-357.

3. Þingmúli í Skriðdal

Við manntalsþing 30. maí 1755 var upplesin skrifleg umkvörtun sr. Halls Ólafssonar að Þingmúli hafi síðustu 20 ár á undan stórlega að heyskap, haga og torfristu forargast og af sér gengið. Lýst er hvernig landið hefur eyðilagst og hvernig sr. Hallur hafði þurft að senda gripi sína annað í vetrargöngu.⁵

Við manntalsþing 30. maí 1783 var upplesið afrit af korti viðvíkjandi einum þrætu-skógarparti milli Stóra-Sandfells og Þingmúla, útgefið af Högna Torfasyni og dagsett 28. maí 1783. Lögð voru inn skjöl varðandi téðan þrætu-part.⁶

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Þingmúla að jörðin hafi skóg til eigin nota og þá sé hún með afrétt.⁷

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Þingmúli metinn með afbýlinu Hátúnum en engin landamerki séu þar á milli. Einnig segir að staðnum tilheyri skógarhögg í Sandfells- og Hallormsstaðarskógi, hálfur reki á Ólafs- og Kliptarsöndum fyrir Héraðsflóa og hagaganga í Víðisgróf.⁸

Hinn 14. júní 1884 tók sáttanefnd fyrir ítakamál Páls Pálssonar, fyrir hönd Þingmúlakirkju, gegn eigendum Stóra-Sandfells, Einari Jónssyni og Birni Árnasyni. Eigi varð sáttum ákomið og málinu því vísað til landslaga og réttar.⁹

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Þingmúla með hjáleigu.¹⁰

Við aukarétt 24. september 1891 var samkvæmt kröfu skiptaráðandans í dánarbúi sr. Páls Pálssonar í Þingmúla útnefnt yfirúttektarmann að Þingmúla stað og kirkju.¹¹

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Þingmúla að landamerki séu þinglesin 20. júní 1884 með tilheyrandi hjáleigum. Einnig eru færð inn landamerki heimajarðarinnar:

Að utan Múlaá, að framan bein lína úr Merkikletti í garðshornið, þar sem stíflugarðurinn í Múlanesi gengur lengst út og þaðan niður að Múlaá og sama bein lína ræður upp Múlakoll. Að norðan ræður Geitdalsá mörkum og að framan norðanmegin Merkilækur skamt fyrir utan Kálfeyri.¹²

Um upprekstrarland segir að jörðin eigi ekkert og að Múlaafréttur sé ekki meðfylgjandi jörðinni. Þá segir að ítak fylgi jörðinni, svonefndur „Lónatangi“ í Hallbjarnarstaðalandi. Loks er í fasteignamatinu skráð eftirfarandi athugasemd við mat Þingmúla:

Þess skal getið að Múlaafréttur hefir gengið undan Þingmúla, og að sóknarpresturinn í Vallanesi telur hann engar tekjur hafa gefið hin síðustu ár aðrar en þær, að hann rekur þangað fé sitt. Metinn kr. 600,00.

⁵ Sýsl. S-Múl., GA/1-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1752–1758, bls. 195–196.

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/1-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1770–1783, bls. 384.

⁷ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 153.

⁸ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 24r–24v.

⁹ Sáttanefnd Þingmúlasáttaumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1880–1948, án bls., 14. júní 1884.

¹⁰ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 180v.

¹¹ Sýsl. S-Múl., GA/8-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 84v–84r.

¹² Fasteignamat Suður-Múlasýslu, Undirmat I, bls. 17.

Þess skal einnig getið að Skriðuvatnshólmi heyrði áður til prestssetrinu að Þingmúla, og að nú hefir sóknarpresturinn í Vallanesi afnot hans, leigir hólmann til slæгна. Metinn kr. 400,00.¹³

Við aukarétt 23. maí 1923 voru dómkvaddir tveir menn til að meta til peningaverðs kirkjujörðina Þingmúla, sem ábúendur höfðu sótt um kaup á samkvæmt lögum frá 16. nóvember 1907 um sölu kirkjujarða.¹⁴

Við aukarétt 4. júlí 1923 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Þingmúla staðfest.¹⁵

¹³ Fasteignamat Suður-Múlasýslu, Undirnat I, bls. 18.

¹⁴ Sýsl. S-Múl., GA/11-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1919-1924, bls. 335-336.

¹⁵ Sýsl. S-Múl., GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 13.

4. Berufjörður

Við manntalsþing 30. apríl 1839 var birt auglýsing hvar sr. Pétur Jónsson á Berufirði og Tómas Skúlason á Búlandsnesi friðlýstu nefndum jörðum og landi.¹⁶ Berufjarðareyjum og öllu Berufjarðarprestakalli var einnig friðlýst við manntalsþing 30. júlí 1840.¹⁷

Við manntalsþing 23. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Berufjarðar.¹⁸

Við aukarétt 15. september 1916 voru útnefndir tveir menn til að meta þjóðjarðir og kirkjujarðir sem ábúendur höfðu beiðst kaupa á. Meðal þeirra var jörðin Berufjörður.¹⁹

Við aukarétt 2. júlí 1917 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Berufirði staðfest.²⁰

Við manntalsþing 12. júlí 1919 var þinglesið samkomulag um landamerki jarðanna Berufjarðar og Kelduskóga, dags. sama dag.²¹

¹⁶ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 286–287.

¹⁷ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 334.

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 186r.

¹⁹ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 117–118.

²⁰ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 196–197.

²¹ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 340.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Múlaafréttur

SVÆÐI: MÚLAAFRETTUR

1. Þingmúli í Skriðdal

Hinn 4. júní 1703 lögfesti sr. Eiríkur Sölvason eign Ólafskirkju að Þingmúla í Skriðdal. Efni lögfestunnar er svohljóðandi:

Eg Erikur Saulvason lögfeste hier J dag Eign Olafs Kyrkiu, ad Þýngmúla J Skriddal lögfeste eg Heimaland allt, Greindrar Kyrkiu: Hálfann Jorunar dal allann framm ä Stafsheide til þess Vótnum Hallar: Eirnenn allann Oxarárdal framm ä Óxj til þess Vótnum hallar, ad frateknu Haugalande allann Halfann Geitdal og büdartungur Efre og ytre: Reka ä Olafs Sande þriu hundrud týræd, Skögarteig i Merke är kuýslum: lx timburs i Hallorms Stada Skoogum hvort är: Skoog J Sandfells Land: Logfeste eg tódur og Eingiar hüs og haga, Reka og Skooga Vótn og Veide Stade og allt það Sem til gagn[s] ma hafa Jnnann greindra takmarka, med óllum landsnýtjum Sem þui lande eiga ad filg^a ad fornu og nýu: Fyrerbýd Eg hiedan af Huorium manne Sier ad nytia Brúka edur beita Jrkia edur J ad Vinna nema mitt Sie lof edur leife til, ad Vitne þýnu Henrik Biarnason og þýnu Einar Sueinsson og allra þeirra er Ord mýn Heyra. –

Ofann skrifud lögfesta Var Vpplesenn ad Þýngmúla kirkju af Sr Erike Saulvasyne J Soknarmanna Vidur Vist oss underskrifudum til Vitnis kolludum. –

Anno 1703 Þann 4 Juný

Henrech Bjarnason Meh

Eýnar Sueinsson Meh.¹

Samskonar lögfesta var upplesin af sr. Eiríki að Þingmúla árið 1718, en viðbót við efni hennar sem ekki er í eldri lögfestunni er að þá lögfesti sr. Eiríkur hálfan reka á Kliptarsandi, sjö hundruð faðma langan, og landamerki Hallbjarnarstaða í Skriðdal og Flögu í Skriðdal. Landamerkjum þeirra jarða er ekki lýst í lögfestunni.²

Við manntalsþing 30. maí 1755 var upplesin skrifleg umkvörtun sr. Halls Ólafssonar að Þingmúli hafi síðustu 20 ár á undan stórlega að heyskap, haga og torfristu forargast og af sér gengið. Lýst er hvernig landið hefur eyðilagst og hvernig sr. Hallur hafði þurft að senda gripi sína annað í vetrargöngu.³

Við manntalsþing 30. maí 1783 var uplesið afrit af korti viðvíkjandi einum þrætu-skógarparti milli Stóra-Sandfells og Þingmúla, útgefið af Högna Torfasyni og dagsett 28. maí 1783. Lögð voru inn skjöl varðandi téðan þrætupart.⁴

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Þingmúla að jörðin hafi skóg til eigin nota og þá sé hún með afrétt.⁵

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Þingmúli metinn með afbýlinu Hátúnum en engin landamerki séu þar á milli. Einnig segir að staðnum tilheyri skógarhögg í Sandfells- og Hallormsstaðarskógi, hálfur reki á Ólafs- og Kliptarsöndum fyrir Héraðsflóa og hagaganga í Víðisgróf.⁶

¹ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Þingmúli í Skriðdal 1397–1841.

² Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Þingmúli í Skriðdal 1397–1841.

³ Sýsl. S-Múl., GA/1–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1752–1758, bls. 195–196.

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/1–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1770–1783, bls. 384.

⁵ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 153.

⁶ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 24r–24v.

Hinn 14. júní 1884 tók sáttanefnd fyrir ítakamál Páls Pálssonar, fyrir hönd Þingmúlakirkju, gegn eigendum Stóra-Sandfells, Einari Jónssyni og Birni Árnasyni. Eigi varð sáttum ákomið og málinu því vísað til landslaga og réttar.⁷

Við manntalsþing 20. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Þingmúla með hjáleigu.⁸

Við aukarétt 24. september 1891 var samkvæmt kröfu skiptaráðandans í dánarbúi sr. Páls Pálssonar í Þingmúla útnefnt yfirúttektarmann að Þingmúla stað og kirkju.⁹

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Þingmúla að landamerki séu þinglesin 20. júní 1884 með tilheyrandi hjáleigum. Einnig eru færð inn landamerki heimajarðarinnar:

Að utan Múlaá, að framan bein lína úr Merkikletti í garðshornið, þar sem stíflugarðurinn í Múlanesi gengur lengst út og þaðan niður að Múlaá og sama bein lína ræður upp Múlakoll. Að norðan ræður Geitdalsá mörkum og að framan norðanmegin Merkilækur skamt fyrir utan Kálfeyri.¹⁰

Um upprekstrarland segir að jörðin eigi ekkert og að Múlaafréttur sé ekki meðfylgjandi jörðinni. Þá segir að ítak fylgi jörðinni, svonefndur „Lónatangi“ í Hallbjarnarstaðalandi. Loks er í fasteignamatinu skráð eftirfarandi athugasemd við mat Þingmúla:

Þess skal getið að Múlaafréttur hefir gengið undan Þingmúla, og að sóknarpresturinn í Vallanesi telur hann engar tekjur hafa gefið hin síðustu ár aðrar en þær, að hann rekur þangað fé sitt. Metinn kr. 600,00.

Þess skal einnig getið að Skriðuvatnshólmi heyrði áður til prestssetrinu að Þingmúla, og að nú hefir sóknarpresturinn í Vallanesi afnot hans, leigir hólmann til slægna. Metinn kr. 400,00.¹¹

Við aukarétt 23. maí 1923 voru dómkvaddir tveir menn til að meta til peningaverðs kirkjujörðina Þingmúla, sem ábúendur höfðu sótt um kaup á samkvæmt lögum frá 16. nóvember 1907 um sölu kirkjujarða.¹²

Við aukarétt 4. júlí 1923 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Þingmúla staðfest.¹³

⁷ Sáttanefnd Þingmúlasáttaumdæmis, A/1–1, Sáttabók 1880–1948, án bls., 14. júní 1884.

⁸ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 180v.

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 84v–84r.

¹⁰ Fasteignamat Suður-Múlasýslu, Undirmat I, bls. 17.

¹¹ Fasteignamat Suður-Múlasýslu, Undirmat I, bls. 18.

¹² Sýsl. S-Múl., GA/11–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1919–1924, bls. 335–336.

¹³ Sýsl. S-Múl., GA/11–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923–1926, bls. 13.

2. Víðines í Berufirði

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir að landamerki Eiríksstaða sé þinglesin með Víðinesi og Eyjólfsstöðum 23. júní 1884. „Fossárdalur allur í einu lagi“, eins og segir í fasteignamatinu. Þá segir að ekki hafi verið búið á jörðinni í sjö ár en upprekstrarland sé nægilegt.¹⁴

Hinn 29. apríl 1916 fór fram matsgjörð á Eyjólfsstöðum. Í matsgjörðinni segir eftirfarandi:

Land jarðarinnar nær að sjó, þó án nokkurs verulegs undirlendis, en liggur aðallega í afdal sem gengur í norðvestur uppfrá svonefndri Fossárvík innarlega í Berufirði. Í minni dalsins er klif bratt og ílt yfirferðar. Bærinn er utarlega í dalnum.

Landamerki jarðarinnar – það er Fossárdals norðan ár – eru þessu: Fossá frá ósum að upptökum í svo nefndum „Bratthálsi“ og eptir Bratthálsinum til norður eins og vötnum hallar til hinna svokölluðu „Ódádavatna“ og frá þeim eins og vötnum hallar úteptir hinu svo nefnda „Fossárfelli“ milli Fossárdals og Berufjarðardals og ofan sunnanverðann Fellsröðulinn, ofan að stórum steini hjá lynd þeirri sem er skamt fyrir sunnan hinar svo kölluðu „Höskuldartæptur“ á selneshjalla sunnanverðum, og frá merkisteini þessum í litla tjörn og þar merki hjá, fyrir neðan selnes hjalla og frá tjörninni eða vörðunni beina stefnu í svokallað „Tómasarsund“ eða merkivörðu í því og þaðan beint í sjó nokkuð fyrir sunnan „Selneshólma“.

Land þetta – sem áður var aðeins ein jörð – er nú tvær jarðir jafndýrar Eyjólfsstaðir og Víðines. Engjum er skipt en beitarlandi ekki, en vegna landlags og venju skilur „Vindás“ beit, þó hefir Víðines vetrararbeit óátalið Eyjólfsstaða megin, þegar nauðsyn krefur, en engjar beggja jarðanna liggja lengra inn í dalnum.

[...]

Skóglendi nokkuð er í dalnum – það er nú kjarr eitt og virðist ekki standa til bóta. Þar á Bernunesskirkja ítak – skógarteig afmældann.¹⁵

¹⁴ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirnat I, bls. 360.

¹⁵ Stj. Ísl. I., B/365–6, Kirkjujarðasala í Suður-Múlasýslu, Db. 9, nr. 138).

3. Eyjólfsstaðir í Berufirði

Við aukarétt 3. júní 1915 voru útnefndir tveir menn til að meta jörðina Eyjólfsstaði.¹⁶

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir að landamerki Eiríksstaða séu þinglesin með Víðinesi og Eyjólfsstöðum 23. júní 1884. „Fossárdalur allur í einu lagi“, eins og segir í fasteignamatinu. Þá segir að ekki hafi verið búið á jörðinni í sjö ár en upprekstrarland sé nægilegt.¹⁷

Hinn 29. apríl 1916 fór fram matsgjörð á Eyjólfsstöðum. Í matsgjörðinni segir eftirfarandi:

Land jarðarinnar nær að sjó, þó án nokkurs verulegs undirlendis, en liggur aðallega í afdal sem gengur í norðvestur uppfrá svonefndri Fossárvík innarlega í Berufirði. Í minni dalsins er klif bratt og ílt yfirferðar. Bærinn er utarlega í dalnum.

Landamerki jarðarinnar – það er Fossárdals norðan ár – eru þessu: Fossá frá ósum að upptökum í svo nefndum „Bratthálsi“ og eptir Bratthálsinum til norður eins og vötnum hallar til hinna svokölluðu „Ódádavatna“ og frá þeim eins og vötnum hallar úteptir hinu svo nefnda „Fossárfelli“ milli Fossárdals og Berufjarðardals og ofan sunnanverðann Fellsröðulinn, ofan að stórum steini hjá lynd þeirri sem er skamt fyrir sunnan hinar svo kölluðu „Höskuldartæptur“ á selneshjalla sunnanverðum, og frá merkisteini þessum í litla tjörn og þar merki hjá, fyrir neðan selnes hjalla og frá tjörninni eða vörðunni beina stefnu í svokallað „Tómasarsund“ eða merkivörðu í því og þaðan beint í sjó nokkuð fyrir sunnan „Selneshólma“.

Land þetta – sem áður var aðeins ein jörð – er nú tvær jarðir jafndýrar Eyjólfsstaðir og Víðirnes. Engjum er skipt en beitarlandi ekki, en vegna landlags og venju skilur „Vindás“ beit, þó hefir Víðirnes vetrarbeit óátalið Eyjólfsstaða megin, þegar nauðsyn krefur, en engjar beggja jarðanna liggja lengra inn í dalnum.

[...]

Skóglendi nokkuð er í dalnum – það er nú kjarr eitt og virðist ekki standa til bóta. Þar á Bernunesskirkja ítak – skógarteig afmældann.¹⁸

Við aukarétt 2. júlí 1917 var matsgjörð fyrir Eyjólfsstöðum staðfest.¹⁹

¹⁶ Sýsl. S-Múl., GA/10–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1913–1915, bls. 398–399.

¹⁷ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 360.

¹⁸ Stj. Ísl. I., B/365–6, Kirkjujarðasala í Suður-Múlasýslu, Db. 9, nr. 138).

¹⁹ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 196–197.

4. Ánastaðir í Breiðdal

Við manntalsþing 27. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá Ánastaða.²⁰

Við aukarétt 1. júlí 1929 voru dómkvaddir tveir menn til að meta kirkjuförðina Ánastaði í Breiðdal.²¹

Við aukarétt 10. júlí 1929 var matsgjörð á kirkjuförðinni Ánastöðum í Breiðdal staðfest.²²

²⁰ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 109v-110r.

²¹ Sýsl. S-Múl., GA/12-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1928-1935, bls. 249-250.

²² Sýsl. S-Múl., GA/12-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1928-1935, bls. 271.

5. Berufjörður

Hinn 30. maí 1791 var upplesin lögfesta fyrir Berufirði, dagsett 25. maí sama ár. Efni lögfestunnar er þannig:

Eg underskrifadur Løgfeste hermed Beneficium Berufiörd á Berufiardar Strönd, og Berufiardar kirkuland allt med Gögnum og Giædum, Hollt og Haga, Vötn og Veide stade, og allar Landsnytiar til fialls og fiöru sem Berufjardar Stad og kirku effter Eldre og Yngre Mældógum, Kaups og Giafa – edur Makaskiffa Brefum filgia, filgt hafa og filgia eigu átölulaust. Eru Ummmerke þesse, efter Máldaga af 21st Maii 1592. Sudur frá Berufyrde, allt Selnes, Fossaarvík, Eyvindarnes, og öll Urdarteigsströnd, sudur ad Nauststofft þeirri er stendur fyrer hedann [svo] Backa, fyrir hedann [svo] Bulandsaa; þadann rædur Sióhending, af utannverdre Vallvallar Skridu, uppi efsta Skarded, i fiallenu, sem er gegnt Nauststofftenne. Á Berufiördur i festu Takmarke, allann Reka, og hvad sem á Land ber, og femætt er; Ad Vestann og Nordann rædur Fossaardalur – Fossárdals Øræfe- og Øxe, allt ad Beinsvördu; Á Berufiördur Land so Lángt sudur- og uppá Øræfenn; þartil Vötnum hallar, sud[ur] af ofann i Búlandsdal, og eins Nordur a [?²³] uti Skriddal, allt ut ad Tunglaa. En ut frá Berufyrdi rædur Lækur sá, er fellur fyrir Heimann Borg þá er stendur i Kelduskógarmarke, og nú heiter Ytre Borgaraa, effter Utskýringu Visitatiunnar af 22^m aug. 1752.

1° Fyrirbyd eg öllum og serhvörum, fyrtied Berufiardar kyrku Land, ad bruka, beita edur, under hvöriu Skyne vera kann ad nytia, án mins leifse; ad undanteknum þeim kyrkunnar Jarda ábuendum; sem ur greindu kirku Lande hefur ádur verid – Eður enn er – Löglega biggt allt under Averka- Landnáms- og adrar Bætur effter Málavöxtum.

2° So fyrirbyd eg einnig þeim er á kyrkunnar Jördum bua, Berufiardar heima Land, og tilliggande hiáleigna, framar ad bruka, beita, edur i ad yrkia enn Landslögenn leifa, edur mitt serdeiles Leife er til; Eður Biggingar bref þeirra, ádur utgefinn og af mer samþickt, edur hereffter utgefande og stadfestande, áqveda; vilie þeir ey sömu Sektum mæta, er fyrrsagdar voru, og þeim framar ad lögum á hendur seigiast, er her a móte brióta. Frá þessarar Løgfestu dato, sem Validerar umm næstu tölf mánuðe.

3° Hafa vil eg fulla Laga fulgu edur Undergift under alla þá gripe annara Manna, enn Nágranna minna er 1st Kvígylde svara, edur fleyre Virdast ad gánga á Minu Lande, hvört sem er Dilk- edur geld-fie og hestar; sem er i hid ringasta 16 f [fjórðungar] á Sumar, enn 20 á Vetur fyrir hvört kvígylde.

4° Þeim hiáleigu Mönnum Minum sem biggt er úr heima Lande, Leifest sina Jtölu ad fylla ad Lögum, og meiga hafa 1 kvígylde ummfram í Landenu; Enn hvad þeir fleyra i setia, svari fyrir sem Fulgufie serhvört kvígylde er fleyra er enn fyrr var sagt i filge landsl.B. 4 cap. coll. s. B. 51 Cap.

5° Þad er þessvegna i Anleidning heraf, sovel sem margra annara vigtugra orsaka vegna, streingelega fyrirboded, þeim er ey eiga Samgeingt vid mig edur granna mína; Effter Landsl.B. 47 cap. ad gánga Land mitt effter Fie sinu, og reka þad burt þadann, án Minnar edur Nágranna Minna Vitundar Vor edur haust, sem hingadtil hefur Vane verid; heldur á med slikar Fiallgöngr og fiárheimtur, soddann Regla ad haldast, sem Landsl.B. 46-49 og 50 Capitular fyrirskilia, og Lands vane er gamall til. Enn hvör sem ad þvj mætte verda kunnur, ad reka Fie Leifes Laust i Land mitt, láta þad sýdann gánga þar ordalaust ár effter ár, og reka þad Loksins burt mer óadspurt hann má vænta ad þvj ej tiltalslaust slept verde herefter, þar eg vejt ey betur, enn hinn same mætte áljtast, effter Nil. 6. B. 14. Cap. 19 art.

6° Serilage og med sama hætte Løgfeste eg kyrkunnar Landspart Skálahóla ut frá Berufyrde, ad utann og jnnannverdu, frá ytre Borgaraa, og innad Steckalæk, ofann ur Fialle, so langt og vídt sem sagder Læker ráda, og ofann i Sió: hvöria Skálhólar, eg lýse, einsvel sem annad Berufiardar

²³ Skemmd í handriti þannig að orð vantar.

heimaland, kirkunne samastadar tilheyra, og hafa allatýd verid hennar Óäkiäerd Eign sem siá er af Visitatiu Berufiadar kyrkiu af 22^m aug^t 1752.

Fyrirbýd eg því öllum og serhvöríum uti frá, ad undanþeknum minum hiáleigu Mönnum, fyrirted Skälhóla land, ad bruka beita, edur i ad yrkia án míns Leifes, og það under Landnáms, áverka edur Ránsbætur effter Málavexte i Kraffte Nil. 1 B. 22. Cap. 17 art. og 2 B. 21. Cap. 22 art. samt Nil. 6 B. 15 Cap. 15 art. nema því ad eins nockr jnnann árs og dags gete framm vísad Lögmætumm Skiölum edr Skilríkum, er kyrkunnar Mál[dög]umm i Berufyrde liggande og Visitatiunni af 2[2^m] aug^t 1752, sem eldre edur gyldare hrind[a] kynne.

7° Lögfeste eg 18 Eyar Berufiadar kyrku, liggande fyrir Bulandsnesslande, og fyrirbýd öllum og serhvöríum þær ad bruka, beita edur gánga; fugl edur Sel ad styggia edur Drepa, edur nockurn Skada ad giöra, under þær Sekter, sem þær vid serilage i henseende til fuglvarpsens, liggia effter Forordning. af 13 Jun. 1787. 3 Cap. 7. art. og Nil. 5. B. 12. Cap: 15 art. hvad áhrærir Selveidena.

Þetta mitt Lögfestu bref styrke eg framar med underskrifudu nafne og hiáþricktu Signeti.

Berufyrde d. 25th Maii 1791.

Salomon Biörnsson²⁴

Við manntalsþing 30. apríl 1839 var birt auglýsing hvar sr. Pétur Jónsson á Berufirði og Tómas Skúlason á Búlandsnesi friðlýstu nefndum jörðum og landi.²⁵ Berufjarðareyjum og öllu Berufjarðarprestakalli var einnig friðlýst við manntalsþing 30. júlí 1840.²⁶

Við manntalsþing 23. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Berufjarðar.²⁷

Við aukarétt 15. september 1916 voru útnefndir tveir menn til að meta þjóðjarðir og kirkjujarðir sem ábúendur höfðu beiðst kaupa á. Meðal þeirra var jörðin Berufjörður.²⁸

Við aukarétt 2. júlí 1917 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Berufirði staðfest.²⁹

Við manntalsþing 12. júlí 1919 var þinglesið samkomulag um landamerki jarðanna Berufjarðar og Kelduskóga, dags. sama dag.³⁰

²⁴ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Berufjörður í Berufirði 1397–1856.

²⁵ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 286–287.

²⁶ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 334.

²⁷ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 186r.

²⁸ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 117–118.

²⁹ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 196–197.

³⁰ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 340.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hamarsbætur

SVÆÐI: HAMARSBÆTUR

1. Hamar og Hamarssel í Hamarsfirði

Við manntalsþing 23. júní 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Hamars með Hamarsseli.¹

Við aukarétt 15. september 1916 voru útnefndir tveir menn til að meta Hamar og Kambshjáleigu.²

Við aukarétt 2. október 1917 voru dómkvaddir tveir menn, að ósk hreppstjóra, til að meta skemmdir á eyjum, túnum og beitilandi kirkjujarðarinnar Hamars vegna skriðufalla um sumarið.³

Við aukarétt 19. júní 1920 voru dómkvaddir tveir menn til þess að meta til peningaverðs kirkjujörðina Hamarssel eftir beiðni ábúenda sem óskað höfðu kaups á jörðinni.⁴

Við manntalsþing 5. júlí 1920 voru þinglesin landamerki milli kirkjujarðanna Hamars og Hamarssels, samkvæmt bréfi dags. 22. maí 1918.⁵

Við aukarétt 5. júní 1924 voru dómkvaddir tveir menn til að meta kirkjujörðina Hamar.⁶

Við aukarétt 26. júní 1924 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Hamri staðfest.⁷

¹ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 186r.

² Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915-1919, bls. 117-118.

³ Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915-1919, bls. 226.

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/11-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1919-1924, bls. 43-44.

⁵ Sýsl. S-Múl., GA/11-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1919-1924, bls. 56.

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 114.

⁷ Sýsl. S-Múl., GA/11-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1923-1926, bls. 126-127.

2. Veturhús í Hamarsfirði

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá fyrir Veturhúsum.⁸

⁸ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 113r-113v.

3. Bragðavellir í Hamarsfirði

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá fyrir Bragðavöllum.⁹

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 113r-113v.

4. Melrakkanes í Hamarsfirði

Í máldaga Melrakkanes frá 1521 segir eftirfarandi:

Melrakkanes á Landeign ad Bragðavallar Gili, enn Beit ad Jókulgili, Siónehending uppá Tumás øxl, og ofanad anni og útá Hilinn, og allar Fossbreckur, og af Fossbreckumm og útá Berghilinn, og af Berghil og í Línghólma, og úr Línghólma og útj Stein þann sem stendur ei órt i midiumm Leirumm.

Jtem, Sanda alla út frá sógdumm Steini og ad Sands Enda, og sama Rif sem kastad er upp i milli Jskills eyar og Lands og út ad Hvalskérium, og Sanda alla vestur ad Osi, þar sem hann hefur fallid ad fornu lagi, og allar Víkur innad Stecká, og inn med óllum Skudumm ad fyrrnefndri Tumás øxl, Siónehending upp frá Stecká, Enn Beit ad Grásteini, og nordur frá Tumás øxl þar til vótnum hallar;

Jtem á Melrakkanes Stránga Eyri i midium Fjirdi

Jtem Skóg i Háls Jórd er heitir Skialdar Endi, umm tvenna Læki uppá Fiallinu, enn nordur umm nidri.

Jtem hálfá veidi i Hamarsá móts vid Hálsmann;

Jtem Skóg í Geithellra Jórd upp med Þrándará, so langt upp í Fiall sem Skógur vegs útá Þrándarholt, og so ofanad Geithellraá.¹⁰

Við manntalsþing 22. júní 1830 var upplesinn máldagi fyrir jörðinni Melrakkanesi.¹¹

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá fyrir Melrakkanesi.¹²

¹⁰ *DI VIII*, bls. 820–821.

¹¹ *Sýsl. S-Múl.*, GA/3–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1827–1832, bls. 108–109.

¹² *Sýsl. S-Múl.*, GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 113r–113v.

5. Geithellnar í Álftafirði

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá Geithellna með Kambseli.¹³

Við aukarétt 12. júlí 1935 var eftir beiðni Guðmundar Eiríkssonar í Berufirði, fyrrum bónda á Kambseli í Álftafirði, leidd þingsvitni um munnlegan gjörning á milli hans og Helgu Einarsdóttur frá Geithellnum, sem fram fór í júnímánuði 1928, þar sem nefnd Helga afsalaði Guðmundi eignarrétti á svokallaðri Illum Eyri, sem skyldi vera eign hans og fylgja jörðinni Kambseli en ekki Geithellnum. Vitnisburður var tekinn af Jóni Sigurðssyni, verslunarmanni á Djúpavogi.¹⁴

¹³ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 113r-113v.

¹⁴ Sýsl. S-Múl., GA/14-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1934-1936, bls. 163-165.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Afréttarland Geithellnadal

SVÆÐI: AFRÉTTARLAND GEITHELLNADALS

1. Geithellnar í Álftafirði

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Geithellnar að skógur sé þar til eigin nota og að afrétt sé fyrir sex stórhundruð. Einnig sé rekaítak í Hrómundarey og æðarfuglsvarp í Skeljateigi.¹

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 eru Geithellnar metnar með afbýlinu Kambseli og að jörðinni fylgi lítill varphólmi og rekaítak í Melrakkanesfjöru.²

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá Geithellna með Kambseli.³ Landamerkjaskráin er færð inn í landamerkjabók Suður-Múlasýslu 1883–1998 og hljóðar svo:

Landamerkjaskrá fyrir Geithellum í Hofssókn innan Suðurmúlasýslu.

Geithellrar eiga allt land í Geithellradal austan Geithellraár, utan frá sjó og inná Øræfi þangað sem vötnum hallar til austurs og er Geithellraáin takmarkalína að sunnan frá uppsprettu þeirri, er hún rennur úr, út í svo kallaðan Gribbalda yzt og austast á Múlahrygg, þar eru hlaðnar 2 vörður og hin þriðja yzt út við leirur austanvið Múlahólma, þegar þessar 3 vörður standast á eptir beinni sjónhending af sjó á Gribbalda þá er hin rjetta landamerkjalinna milli Múlalands og Geithellna sjeð, hvernig sem áin fellur eptir hólmunum. Milli Melrakkness og Geithellra eru þessi landamerki að norðan fjallseggjar innan af skerjum og útá Melrakknesfjall og að austan: Stekkáin beina sjónhending frá því hún fellur fram af efzta klettabelti í fjallinu sem sjest að neðan og í ós árinna við sjóinn, þe[gar] þessi lína er dregin beint af sjó liggur hún rjett utanvið austasta h[o]m Stekkhólmanna og í áarósinn og svo vörður er hlaðnar eru utan við Stekkána í beinni línu þarsem hún fellur ofan af fjallsbrún. Geithellrar eiga selveiði alla fyrir sínu landi og reka [ef no]kku[r] bæri að landi, selveiði í firðinum, lúru og silungsveiði eins [egg]vershólma svokallaðan Skeljateigur. Þess ber að geta, að [...] frá Gethellnalandi og innan þessara takmarka liggur s[vo] ka[ll]aðr fátækrapartur Geithellnahrepps eign. Nú er þessum par[ti] úr skipt og hefur hann sín landamörk fyrir sig, svo hvert [...]m lykst eða eyðist er það hreppsins tap eða ávinnings[...] er þessum parti er skipt er sjerstakt kot, svo kallað Kambs[sel]. Það á nú allt land milli Kambfellsgils og Þrándaráar, allmik[ið] [...] og gott, töluvert skógi vaxið, auk þess á það eptir jarða[...]ni og jarðardýrleika tilkall til Afrjettarlands Geithelladals, se[m] [...] frá Þrándará og allt á sker upp eptir þeim takmörkum [...] eru greind.

Þann 24. marz 1883

[Eig]endur Geithellra: Einar Magnússon. Sig. Ásmundsson. Hildur Brynjó[lf]sd.]

Framanskrifaðri landamerkjaskrá erum við eigendur jarðarinnar Múla samþykkir að hún sje rjett.

S. Sigurðsson. G. Sigurðsson

Fyrir hönd fátækraeignarinnar í Geithellum

H.O. Brím (hreppsnefndaroddviti)

Þessari framanritaðri landamerkjaskrá erum við eigendur jarðarinnar Melrakkness samþykki að hún sje rjett.

Sigríður Eyólfsdóttir. Jón Sigurðsson. Guðmundur Eyólfsson. Björn Bjarnason.
Haldóra Bjarnadóttir. Þórkátla Eyólfsdóttir.⁴

¹ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 203.

² Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 36v–37r.

³ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 113r–113v.

⁴ Sýsl. S-Múl., DC/1–1, Landamerkjabók Suður-Múlasýslu 1883–1998, bls. 1r–1v.

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um landamerki Geithellna að þeim hafi verið þinglýst 30. júní 1883.⁵

Við aukarétt 12. júlí 1935 var eftir beiðni Guðmundar Eiríkssonar í Berufirði, fyrrum bónda á Kambseli í Álftafirði, leidd þingsvitni um munnlegan gjörning á milli hans og Helgu Einarsdóttur frá Geithellnum, sem fram fór í júnímánuði 1928, þar sem nefnd Helga afsalaði Guðmundi eignarétti á svokallaðri Illum Eyri, sem skyldi vera eign hans og fylgja jörðinni Kambseli en ekki Geithellnum. Vitnisburður var tekinn af Jóni Sigurðssyni, verslunarmanni á Djúpavogi.⁶

⁵ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 386–387.

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/14–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1934–1936, bls. 163–165.

2. Kambsel í Álftafirði

Við manntalsþing 30. apríl 1833 var upplesið samþykki frá Ásmundi Arasyni og Þorvarði Björnssyni til Kristjáns Arasonar um að byggja Kambsel á Geithellnadal, dags. 25. apríl 1833.⁷

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 eru Geithellnar metnar með afbýlinu Kambseli og að jörðinni fylgi lítill varphólmi og rekaítak í Melrakkanesfjöru.⁸

Við manntalsþing 30. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá Geithellna með Kambseli.⁹

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um Kambsel að upprekstrarland sé gott en að landamerki séu óþinglesin og að landamerkjaskrá vanti.¹⁰

Við aukarétt 12. júlí 1935 var eftir beiðni Guðmundar Eiríkssonar í Berufirði, fyrrum bónda á Kambseli í Álftafirði, leidd þingsvitni um munnlegan gjörning á milli hans og Helgu Einarsdóttur frá Geithellnum, sem fram fór í júnímánuði 1928, þar sem nefnd Helga afsalaði Guðmundi eignarétti á svokallaðri Illum Eyri, sem skyldi vera eign hans og fylgja jörðinni Kambseli en ekki Geithellnum. Vitnisburður var tekinn af Jóni Sigurðssyni, verslunarmanni á Djúpavogi.¹¹

⁷ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 46.

⁸ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 36v–37r.

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 113r–113v.

¹⁰ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 385–386.

¹¹ Sýsl. S-Múl., GA/14–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1934–1936, bls. 163–165.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Hvalvík (nr. 1)

Hofsjökull og Staðarafrétt (nr. 9-11)

ásamt ýmsum jörðum

**ÝMIS SVÆÐI: HVALVÍK, SEYÐISFJÖRÐUR, EIDAFINGHÁ, FÁSKRÚÐS-
FJÖRÐUR, ÁLFTAFJÖRÐUR, SKRIÐDALUR**

1. Hvalvík

Ekkert komið fram við leit.

2. Vestdalur í Seyðisfirði

Árið 1883 var tekinn fyrir landamerkjumál Dvergasteins og Vestdals. Málið var alls tekið fyrir fjórum sinnum hjá sýslumanni dagana 10., 19. og 26. september 1883.¹ Dæmt var í málinu 26. september 1883 þar sem niðurstaðan um landamerkin var eftirfarandi:

Því dæmist rétt að vera:

Þrætutunga sú, er kennd er við Grytáreyri og liggur milli samnefndra áa, á að vera eign Dvergasteinskirky, þannig að hin svonefnda innri Grýtuá skal ráða landamerkjum milli jarðanna Dvergasteins og Vestdals, frá sjó innanvið hús B. Nagells norðmanns uppeftir hinum gamla árfarvegi fyrir utan nýbylið Eiríksstaði, þaðan skáhallt uppí Grafgil eptir sjónhendingu þar sem það endar uppí fjallshlíðinni, síðan uppeftir þessu gili beina stefnu þartil vötnum hallar.²

¹ Sýsl. N-Múl., GA/5-4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880-1884, bls. 451-453, 467-472.

² Sýsl. N-Múl., GA/5-4, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1880-1884, bls. 472-479.

3. Skriðuklaustur í Fljótsdal

Ekkert komið fram við leit.³

³ Mikið magn er til af gögnum um Skriðuklaustur, en ekkert komið fram við leit varðandi Vestdal í Seyðisfirði.

4. Eiðar í Eiðapinghá

Í vitnisburði Jónatans Péturssonar frá 1849 er fjallað um skiptingu land milli Eiða og Ormsstaða. Vitnisburður Jónatans er svohljóðandi:

Þar nú að undanförmu hafa verið ógreinileg Landamerki, milli Jarðanna Eyða og Ormsstada, og töluverður vafi um hvað þessum Jörðum hvörri fyrir sig með rétti tilheirdi: þá hefi jeg undirskrifadur nú verandi eigandi og umsjónarmadur áður nefndra Jarða – í nærveru Prestsins Sira Bergvins Þorbergssonar, og bóndans Jóns Einarssonar á Snjóholti skipt Löndunum svoleidis: að Eyðar skulu hédann í frá eiga land, að utann verdu, upp að svo nefndu Helgu vadi, (á Gilsá) og þaðann beina línu af sjónhendíng frammi í Helfmíngatjörn, enn Ormsstadir þar fyrir ofann, frá áður nefndu Helguvadi, allt fram í Grundarlæk, upp að gardi þeim sem liggur út í Mjóavatn. –

Til stadfestu mitt nafn og hjá þrikkt signet.

Eydum d. 17th marts 1849 Jonathan Pétursson

Vidstaddir voru:

B. Þorbergsson J. Einarsson⁴

Í vitnisburði Guðmundar Guðmundssonar frá 1880 er fjallað um merki milli Eiða og Ormsstaða eða eins og vitnisburðurinn ber með sér:

Jeg undirskryfaður var 3 ár Vinnumaður á Ormstöðum hjá Þorbergi Bergvinsyni og notuðu feðgarnir land á milli Eyða og Ormstaða í sameinígu, 1 árið vorum við 2 vinnumenn að slá í sundinu fyrir neðan hraungarð, n.l. Vigfús Pétusson með mjer, og var hann uppalin á Eyðum, garður liggur Eptir sundinu framan úr Mjóavatni og úti gilsá spurði jeg hann hvort þettað mundi vera merkigardur, og sagdst hann hafa heirt að þar hefði verið morkin til forna milli Eyða og Ormstaða

Guðmundur Guðmundsson

Þessi 3 ár sem jeg var á Ormstöðum voru frá 1850 til 53.

Staddur á Eyðum, sami

10. Júlí 1880. sami⁵

⁴ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–16.

⁵ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–118.

5. Ormsstaðir í Eiðapinghá

Hinn 18. júlí 1839 var sýslumaður staddur að Ormsstöðum í Eiðapinghá til að fastsetja landamerki milli Ormsstaða og Ásgeirsstaða.

Þegar Landamerkin þareptir voru nákvæmlega skodud urdu S^m G. Jonsson og P. Einarsson á það sáttir að Landamerkin millum Ormsstada og Ásgeirsstada framvegis verði þessi: Nordaustur til Sudausturs eptir beinni Línu millum Vatnsfóts Fremri Mjóavatnsfótar og Þverárfoss, og þá^{da}n aprt eptir beinni Línu í Merkilækjarós austr í Gilsá, og var eptir beidni Partanna utnefndur hreppstjóri Jón Einarsson, og Jon Magnússon á Brennistöðum til þess að hlada vörður á millum ádurnefndra kennimerkja, hvörjar vörður Partarnir ásamt nýnefndum kennimerkjum samþykkja að framvegis verði hafðar fyrir Landamerki millum ofanefndra jarda.⁶

Í vitnisburði Jónatans Péturssonar frá 1849 er fjallað um skiptingu land milli Eiða og Ormsstaða. Vitnisburður Jónatans er svohljóðandi:

Þar nú að undannförnu hafa verid ógreinileg Landamerki, milli Jardanna Eyda og Ormsstada, og töluverdur vafi um hvað þessum Jörðum hvörri fyrir sig með rétti tilheirdi: þá hefi jeg undirskrifadur nú verandi eigandi og umsjónarmadur ádur nefndra Jarda – í nærveru Prestsins Sira Bergvins Þorbergssonar, og bóndans Jóns Einarssonar á Snjóholti skipt Löndunum svoleidis: að Eydar skulu hédann í frá eiga land, að utann verdu, upp að svo nefndu Helgu vadi, (á Gilsá) og þaðann beina línu af sjónhendng frammi í Helfmíngatjörn, enn Ormsstadir þar fyrir ofann, frá ádur nefndu Helguvadi, allt fram í Grundarlæk, uppáð gardi þeim sem liggur út í Mjóavatn. –

Til stadfestu mitt nafn og hjá þrikkt signet.

Eydum d. 17da marts 1849 Jonathan Pétursson

Vidstaddir voru:

B. Þorbergsson J. Einarsson⁷

Í vitnisburði Guðmundar Guðmundssonar frá 1880 er fjallað um merki milli Eiða og Ormsstaða eða eins og vitnisburðurinn ber með sér:

Jeg undirskryfaður var 3 ár Vinnumaður á Ormstöðum hjá Þorbergi Bergvinsyni og notuðu feðgarnir land á milli Eyða og Ormstaða í sameinigu, 1 árið vorum við 2 vinnumenn að slá í sundinu fyrir neðan hraungarð, nl. Vigfús Pétusson með mjer, og var hann uppalin á Eyðum, garður liggur eptir sundinu framan úr Mjóavatni og úti gilsá spurði jeg hann hvort þettað mundi vera merkigardur, og sagdst hann hafa heirt að þar hefði verið morkin til forna milli Eyða og Ormstaða

Guðmundur Guðmundsson

Þessi 3 ár sem jeg var á Ormstöðum voru frá 1850 til 53.

Staddur á Eyðum, sami

10. Júlí 1880. sami⁸

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 319–320.

⁷ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–16.

⁸ Jarðaskjöl Múlasýslna, A/1–118.

6. Ásgeirsstaðir í Eiðabínghá

Hinn 18. júlí 1839 var sýslumaður staddur að Ormsstöðum í Eiðabínghá til að fastetja landamerki milli Ormsstaða og Ásgeirsstaða.

Þegar Landamerkin þareptir voru nákvæmlega skodud urdu S^{ra} G. Jonsson og P. Einarsson á það sáttir að Landamerkin millum Ormsstada og Ásgeirsstada framveigis verði þessi: Nordaustur til Sudausturs eptir beinni Línu millum Vatnsfóts Fremri Mjóavatnsfótar og Þverárfoss, og þa^{da}n aptr eptir beinni Línu í Merkilækjarós austr í Gilsá, og var eptir beidni Partanna utnefndur hreppstjóri Jón Einarsson, og Jon Magnússon á Brennistöðum til þess að hlada vörður á millum ádurnefndra kennimerkja, hvörjar vörður Partarnir ásamt nýnefndum kennimerkjum samþykkja að framveigis verði hafdar fyrir Landamerki millum ofannefndra jarda.⁹

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 319–320.

7. Dalir í Fáskrúðsfirði

Við manntalsþing að Kolfreyjustað 18. júní 1816 var þinglýst lögfestu sr. Hjálmars fyrir Kolfreyjustað með hjáleigunum Höfða og Árnagerði. Við sama manntalsþing var upplesin lögfesta sr. Hjálmars Guðmundssonar fyrir Kolfreyjustað, Dölum með Hólagarði og hálfum Gestsstöðum, dagsett 15. júní 1816.¹⁰ Efni hennar er svohljóðandi:

Undirskrifadur skickadur Prestur til Kolfreyjustadar Lögfestir hermed fylgiandi Kolfreyjustadar Kyrkiu Jarðir nefni^a Dali med Hólagerdi 12 hndr. og hálfu Geststadi 3 hndr. Liggjandi innann Kolfreyjustadar Þinglags og Kyrkiu Sólnar, med öllum þeim Eignum og Giædum er tedum Jörðum kunna eptir frekasta laganna leifi til ad heira – Lögfesti eg tédar Jarðir med tilteknum Landamerkiom – Fyrst ad sunnan rædur Dalsáin Dala og Hólagerdis landi til þess so kallad Hádegisgil kemur ofann úr Tungufialli gegnt Dala bæar hrauni utanverdu enn ur því, ega Dalir allt Tungufiall ad nordan uppa Efstu Eggjar og so Lambadal Gagnheidardal og Daladal allt uppá efstu Heidarvörp á móts vid Breiddælinga og Reidfyrdinga – Hafrafell, Þverárdal godafell Vatnsdal – og allt úti vel so midjann Sauddal hv[...] adaldrög lækur þess sem kalladur er liótunsá skipta landi mille Hólagerdis og Geststada og so rædur sami Lækur allt ofanni Dalsá¹¹

Hinn 15. maí 1834 lögfesti sr. Ólafur Indriðason Kolfreyjustað og var lögfestan upplesin við manntalsþing að Kolfreyjustað sama dag. Efni lögfestunnar er svohljóðandi en þar er fjallað um land Dala í Fáskrúðsfirði:

Ólafur Indriðason

Benificeradr Prestur til Kolfreyjustadar Giöri vitanlegt ad eg lögfestu hér i Dag Heimaland ádurnefns Stadar: ad innann úr midium Grákoll og svo-svo til Siáfar í þann Læk er rennur úr fyrsögdu Landamerki og þaðann hvervetna á Fjall upp þar til vötnum hallar Land alt milli Fjalls og Fiöru úti midjar Kyrrvíkurskrídur í Gil það er þar liggur og nefnist Hermannsgil nidur undann midjum Halakletti Sömmuleidis Andey og Ædarskér, svo og þessi Itök kyrkjunnar og Eignir hér í Sókn: Skógar teig í Kíapteyrrar Landi milli Hólknalækjar og Fiskeyrrar og þessar Kyrkjunnar Jarðir: Eyri 6 hndr. innann þessara Landamerki ad utann i Selá og ad innann í Melracka á þá er í midju fellur Dali med Hólagerdi 12 hndr. ad utann og sunnann í Hadegisgil er liggur í Tungufialli gégn Dalabæarhraune utanverdu og þaðann innepter hvervetna á Fjall upp, Lambadal, gagnheidardal og daladal, Hafrafell Þverárdal Godafell Vatnsdal og alt úti Liótansá, alt þetta Land ad nordannverdu lögfesti eg einnig á Fjall upp alt nidur í Dals á, Sömmuleidis Gefstada Land ad því leite mér vidkemur nefnilega Hálfu Gefstadi 3 hndr. hvörrer heilu Jarðar Land liggur milli^u Liótunsár ad innann og ad utan úr Hoffellsgjá Siónhending í Höfðabúfu og ad nedann i Dals á; – ad sídustu Lögfeste eg og Kyrkjujördina Brimnes med Brimnesgerdi 12 hndr. ad Dýrleika milli þessara Landamerki ad utann í Biarndýrskamb og þaðann Sjónhending í Kollumel enn ad innan í ytri Holalæk rétta Siónhending í Arhafnar-skær og svo hvervetna á Fjall upp til þess vötnum hallar. Lögfeste eg allra framannefndra Kolfreyjustad tilheyrandi Jarða og siálfs Stadarins Itök og Land Tödur Eingjar og Skógar Holt og Haga, Vötn og Veidistade Fjörugögn Selveidi Eggver og allann Reka innann Fiskhelgi, sem og allar Landnytjar og Herlegheit sem tedum Plássum fylgia eiga innan ádurtaaldra ummerkja, og vil þó ei hermed skerdt hafa Kyrkjunnar Rétt til frekara Tilkalls ef sannast kynni med Vitnum edur Skiölum ad henni heyri meira Land eda Jörðum hennar enn hér er tiltekid. Líkasem eg og ecki vil hermed skertann hafa Konungsins edur Hans Umbodsmanna Rétt í nockurn máta til fullkomnustu Umráða yfir Háflendunni Gefstodum þótt eg her nefndt hafi heilu Jarðarinnar Landamerki. Ad ödruleite fyrirbyð eg öllum sér ad nýta edur í ad vinna fyrgreindum Löndum innann tiltekinna ummerkja nema mitt sé Lof edur Leyfi til, ad vitni allra þeirra sem þessa Lögfestu heyra. Legg eg Fimtarstefnu vid Lögfestu þessari, og kref hermed alla þá er hana vilja áfrýa til ad

¹⁰ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 402.

¹¹ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Kolfreyjustaður í Fáskrúðsfirði 1816-1884.

frammkoma í tækann Tíma og á tilhlýdelegum Stad með þau Skilríki sem þeir hafa þykjast hér í gégn, og á löglegann Hátt að gjöra þau gyldandi.¹²

¹² Kirknaskjöl, Suðurmúlþing, K II, Kolfreyjustaður í Fáskrúðsfirði 1641–1884.

8. Kolfreyjustaður í Fáskrúðsfirði

Við manntalsþing að Kolfreyjustað 18. júní 1816 var þinglýst lögfestu sr. Hjálmars fyrir Kolfreyjustað með hjáleigunum Höfða og Árnagerði. Við sama manntalsþing var upplestin lögfesta sr. Hjálmars Guðmundssonar fyrir Kolfreyjustað, Döllum með Hólagarði og hálfum Gestsstöðum, dagsett 15. júní 1816.¹³ Efni hennar er svohljóðandi:

Undirskrifadur skickadur Prestur til Kolfreyjustadar Lögfestir hermed fylgiandi Kolfreyjustadar Kyrkiu Jarðir nefnli^a Dali með Hólagerdi 12 hndr. og hálfu Geststadi 3 hndr. Liggandi innann Kolfreyjustadar Þinglags og Kyrkiu Sólnar, með öllum þeim Eignum og Giædum er tedum Jörðum kunna eptir frekasta laganna leifi til ad heira – Lögfesti eg tédar Jarðir med tilteknum Landamerkium – Fyrst ad sunnan rædur Dalsáin Dala og Hólagerdis landi til þess so kallad Hádegisgil kemur ofann úr Tungufialli gegnt Dala bæar hrauni utannverdu enn ur því, ega Dalir allt Tungufiall ad nordan uppa Efstu Eggjar og so Lambadal Gagnheidardal og Daladal allt uppá efstu Heidarvörp á móts vid Breiddælinga og Reifdyrdinga – Hafrafell, Þverárdal godafell Vatnsdal – og allt úti vel so midian Sauddal hv[...] adaldrög lækur þess sem kalladur er liótunsá skipta landi mille Hólagerdis og Geststada og so rædur sami Lækur allt ofanni Dalsá¹⁴

Hinn 15. maí 1834 lögfesti sr. Ólafur Indriðason Kolfreyjustað og var lögfestan upplestin við manntalsþing að Kolfreyjustað sama dag. Efni lögfestunnar er svohljóðandi:

Ólafur Indridason

Benificeradr Prestur til Kolfreyustadar Giöri vitanlegt ad eg lögfestu hér i Dag Heimaland ádurnefðs Stadar: ad innann úr midium Grákoll og svo-svo til Siáfar í þann Læk er rennur úr fýrsögdu Landamerki og þaðann hvervetna á Fjall upp þar til vötnum hallar Land alt milli Fjalls og Fiöru úti midjar Kyrrvíkurskridur í Gil það er þar liggur og nefnist Hermannsgil nidur undann midjum Halakletti Sömuleidis Andey og Ædarskér, svo og þessi Itök kyrkjunnar og Eignir hér í Sókn: Skógar teig í Kíapteyrar Landi milli HólknaLækjar og Fiskeyrar og þessar Kyrkjunnar Jarðir: Eyri 6 hndr. innann þessara Landamerkja ad utann i Selá og ad innann í Melracka á þá er í midju fellur Dali með Hólagerdi 12 hndr. ad utann og sunnann í Hadegisgil er liggur í Tungufialli gégnat Dalabæarhraune utanverdu og þaðann innepter hvervetna á Fjall upp, Lambadal, gagnheidardal og daladal, Hafrafell Þverárdal Godafell Vatnsdal og alt úti Liótansá, alt þetta Land ad nordannverdu lögfesti eg einnig á Fjall upp alt nidur í Dals á, Sömuleidis Gefstada Land ad því leite mér vidkemur nefnilega Hálfu Gefstadi 3 hndr. hvörrer heilu Jarðar Land liggur milliⁿⁱ Liótunsár ad innann og ad utan úr Hoffellsgjá Siónehending í Höfðabúfu og ad nedann i Dals á; – ad sídustu Lögfeste eg og Kyrkjujördina Brimnes med Brimnesgerdi 12 hndr. ad Dýrleika milli þessara Landamerkja ad utann í Biarndýrskamb og þaðann Sjónehending i Kollumel enn ad innan í ytri Holalæk rétta Sionhendíng í Arhafnar-sker og svo hvervetna á Fjall upp til þess vötnum hallar. Lögfeste eg allra framannefndra Kolfreyjustad tilheyrandi Jarða og síalfs Stadarins Itök og Land Tödur Eingjar og Skógar Holt og Haga, Vötn og Veidistade Fjörugögn Selveidi Eggver og allann Reka innann Fiskhelgi, sem og allar Landnytjar og Herlegheit sem tedum Plássum fylgia eiga innan ádurtaidra ummerkja, og vil þó ei hermed skerdt hafa Kyrkjunnar Rétt til frekara Tilkalls ef sannast kynni med Vitnum edur Skiölum ad henni heyrri meira Land eda Jörðum hennar enn hér er tiltekid. Líkasem eg og ecki vil hérmed skertann hafa Konungsins edur Hans Umbodsmanna Rétt í nockurn máta til fullkomnustu Umráða yfir Hálfendunni Gefstodum þótt eg her nefndt hafi heilu Jarðarinnar Landamerki. Ad ödruleite fyrirbyð eg öllum sér ad nýta edur í ad vinna fyrgreindum Löndum innann tiltekinna ummerkia nema mitt sé Lof edur Leyfi til, ad vitni allra þeirra sem þessa Lögfestu heyra. Legg eg Fimtarstefnu vid Lögfestu þessari, og kref hermed alla þá er hana vilja áfrýa til ad

¹³ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 402.

¹⁴ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Kolfreyjustaður í Fáskrúðsfirði 1816-1884

frammkoma í tækann Tíma og á tilhlýdelegum Stad með þau Skilríki sem þeir hafa þykjast hér í gégn, og á löglegann Hátt að gjöra þau gyldandi.¹⁵

¹⁵ Kirknaskjöl, Suðurmúlaping, K II, Kolfreyjustaður í Fáskrúðsfirði 1641–1884.

9. Flugustaðir í Álftafirði

Hinn 17. júní 1694 lögfesti sr. Guðmundur Högnason jörðina Hof með Flugustöðum. Lögfestan er til í afriti frá 1839 og er efni hennar svohljóðandi:

Logfesta

Prestsins Sr Gudmundar Högnasonar af 17da Junii 1694.

Jeg Gudmundur Hognason, tiltruadr Prestur Hofskyrkiu í Alptafyrði, Lögfesti hér í Dag, undir Dánumanna heyrn þá Konungsins og Krónunnar Eign, Stadin Hof og alt hans heimaland, með Kyrkjujordinni Flugustöðum til þessara Ummerkja: a Nyrðri Síðu í Votabergid i midjum Múla Hálsi, og rettsínis ofani grástein, sem stendr fyrir ofan Hærukollsnes; á syðri Síðu alt ad Landamerkjum milli Starmýrar og Flugustada, hvar Vördum rædur klifbrúninn uppí háfiallsöxl, og réttsynis ofaná Lá, svosem hún tilvisar, Lögfesti jeg allann Reka utannfiardar, millum Markskérs og Melrackaness, item Fiordúng i ollum Reka vid Starmýringa, item Selveidi alla hálfu innannfiardar vid Þvottá, utan þá, er Geithellar éga, og fiordung í Útseladrápum, í einni Summa: Lögfesti jeg Stadarins Landeign réttsýnis til fialls og fiuru í öllum Hofs Kyrkju Eignum og Itokum, eptir frekasta Laganna Leifi, og Yfirvaldsins strengilegri befallingu, einkum Akra og Töðu, Eingiar og Skóga, Holt og haga, Votn og Veidistadi, og allar adrar Landsnýtjar, sem greindum Hofs stad ega ad fylgia og fylgt hafa ad fornu, ad éngu undannteknu, sem ej er med Logum, og fullum Rétti frákomid, enn annara Kyrkna Itolur, liggjandi innann ádurnefndra Hofs Landamerkia, eptir kyrkna Máldögum, hvörju Nafni sem heita, þá eru þær Itölur frátektnar minni Lögfestu. Alt annat Kyrkjunni tilheyrandi til ytstu Ummerkja þeirra sem adrir menn egu í móte vid Kyrkjuna, Lögfesti jeg bædi ad ordfullu, og Lögmáli réttu, Legg eg hérvid Lögdóm og Rétt minn, og mins Naduga Herra, Kóngsins og Kyrkjunnar.¹⁶

¹⁶ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Hof í Álftafirði og Þvottá 1694–1883.

10. Hof í Álftafirði

Hinn 17. júní 1694 lögfesti sr. Guðmundur Högnason jörðina Hof með Flugustöðum. Lögfestan er til í afriti frá 1839 og er efni hennar svohljóðandi:

Logfesta

Prestsins Sr Gudmundar Högnasonar af 17da Junii 1694.

Jeg Gudmundur Hognason, tiltruadr Prestr Hofskyrkiu í Alptafyrði, Lögfesti hér í Dag, undir Dánumanna heyrn þá Konungsins og Krónunnar Eign, Stadin Hof og alt hans heimaland, með Kyrkjujordinni Flugustöðum til þessara Ummerkja: a Nyrðri Síðu í Votabergid í midjum Múla Hálsi, og rettsnis ofani grástein, sem stendr fyrir ofan Hærukollsnes; á syðri Síðu alt ad Landamerkjum milli Starmýrar og Flugustada, hvar Vördum rædur klifbrúninn uppí háfiallsöxl, og réttsynis ofaná Lá, svosem hún tilvisar, Lögfesti jeg allann Reka utannfiardar, millum Markskérs og Melrackaness, item Fiordúng í ollum Reka vid Starmýringa, item Selveidi alla hálfu innannfiardar vid Þvottá, utan þá, er Geithellar éga, og fiórdung í Útseladrápum, í einni Summa: Lögfesti jeg Stadarins Landeign réttsýnis til fialls og fiuru í öllum Hofs Kyrkju Eignum og Itokum, eptir frekasta Laganna Leifi, og Yfirvaldsins strengilegri befallingu, einkum Akra og Tödu, Eingiar og Skóga, Holt og haga, Votn og Veidistadi, og allar adrar Landsnýtjar, sem greindum Hofs stad ega ad fylgia og fylgt hafa ad fornu, ad éngu undan teknu, sem ej er med Logum, og fullum Rétti frákomid, enn annara Kyrkna Itolur, liggjandi innann ádurnefndra Hofs Landamerkia, eptir kyrkna Máldögum, hvörju Nafni sem heita, þá eru þær Itölur frátekna minni Lögfestu. Alt annat Kyrkjunni tilheyrandi til ystu Ummerkja þeirra sem adrir menn egu í móte vid Kyrkjuna, Lögfesti jeg bædi ad ordfullu, og Lögmáli réttu, Legg eg hérvid Lögdóm og Rétt minn, og mins Naduga Herra, Kóngsins og Kyrkjunnar.¹⁷

Við manntalsþing að Djúpavogi 2. júní 1835 var upplesinn vitnisburður nokkurra manna um landamerki og engi jarðarinnar Starmýrar. Þessum vitnisburðum var mótmælt af sr. Jóni Bergssyni vegna Hofs- og Þvottáarkirkna.¹⁸ Dagana 25. og 31. maí, 7. júní og 16. júlí 1836 var tekið fyrir rekaprætumál sr. Jóns Bergssonar á Hofi gegn Stefáni Hjörleifssyni á Starfmyri. Dæmt var að helmur reka á Starmýrarfjörum tilheyri Hofskirkju.¹⁹

¹⁷ Kirknaskjöl, Suðurmúlaþing, K II, Hof í Álftafirði og Þvottá 1694–1883.

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 87–88.

¹⁹ Sýsl. S-Múl., GA/3–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1832–1841, bls. 146–148, 150–154, 169–173.

11. Múli í Álftafirði

Við manntalsþing að Berufjarðarverslunarstað á Djúpavogi 6. júní 1843 var upplesin lögfesta Sigurðar Brynjólfssonar vegna Múla.²⁰ Í afsals- og veðmálabók er efni lögfestunnar skráð þannig:

Eg undirskrifadur gjöri vitanlegt að eg í Dag, lögfesti hérmed abyllis- og að meira parte Eígnarjörd mina Múla liggjandi í hofssókn og Geithellna hrepp innan Sudur Mula Syslu, med öllu tilheirande Lande, Tödu, Eíngum og Skóge, innan ummerkja þeirra er að fornu hafa verid, nefnil. að utan og eptir sem hofs Máldagi tilgreinir, og allt Land sunnan megin Geithellna Ar inná Vörp. Fyrir bíd eg hedan af hvörjum Manni, að brúka edur hagníta sér Land innan nefndra Ummerkja, utan mitt se Lof edur Leífi til, undir nærstodd undirskrifud vitni.²¹

Á sáttafundi hjá sáttanefnd Geithellnaumdæmis 3. desember 1883 var tekið fyrir mál vegna ágreinings um landamerki milli jarðanna Hofs og Múla. Sættir náðust og er eftirfarandi sátt bókuð í sáttabók nefndarinnar:

þannig að landamerki verði tekinn úr midju votabergi (í Arnarhömrum), beina línu í vördu þá er hlandinn er 65 föðmum fyrir Nordaustan Stein þann er stendur hjerumbil í Nordaustur frá bænum, við eða í túninu á Hærुकollsnesi²²

²⁰ Sýsl. S-Múl., GA/4-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1841-1843, bls. 234.

²¹ Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 93.

²² Sáttanefnd Geithellnaumdæmis, A/1-1, Sáttabók 1856-1935, bls. 17-19.

ÞJÓÐSKJALASAFN
ÍSLANDS

24. janúar 2022

12. Stefánsstaðir í Skriðdal

Ekkert komið fram við leit.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Fannardalur

Oddsdalur

SVÆÐI: FÖNN

1. Fannardalur í Norðfirði

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 segir um Fannardal að þar sé skógur til eigin nota.¹

Við manntalsþing 14. júlí 1884 var þinglýst landamerkjaskrá Fannardals.²

Við manntalsþing 14. júlí 1890 var þinglýst landamerkjum Fannardals.³

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um landamerki Fannardals að þau séu þinglesin 14. júlí 1884. Einnig segir að upprekstrarland sé gott og víðlent.⁴

¹ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 82.

² Sýsl. S-Múl., GA/7–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881–1887, bls. 194r–194v.

³ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 8r–8v.

⁴ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 110–111.

2. Skorrastaður í Norðfirði

Í jarðamati Suður-Múlasýslu frá 1804 er Skorrastaður metinn með eyðihjáleigunni Stóragerði.⁵

Við manntalsþing 22. maí 1827 var upplesinn máldagi Skorrastaðarkirkju.⁶

Við aukarétt 12. september 1828 var í tilefni skipunar frá Norður- og austuramtinu til sýslumanns Suður-Múlasýslu tekið fyrir að rannsaka þá pósta sem amtið hafði fundið áhrærandi meðferð á skoðunar- og virðingargjörð fyrir jörðina Skorrastað. Vitni voru yfirheyrd.⁷

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Skorrastaður metinn með afbýlinu Seldal, sem sé byggt um sinn en hafi ekki landamerki móts við staðinn. Einnig var Skorrastaður metinn með eyðihjáleigunum Stóragerði og Borgum.⁸

Við manntalsþing 14. júlí 1890 var þinglýst landamerkjum milli Skorrastaðar og Skálateigs. Við sama þing var þinglýst landamerkjum Miðbæjar og Skorrastaðar og ítökum Skorrastaðarkirkju. Í dóma- og þingbók sýslumanns eru þau færð inn á eftirfarandi hátt:

Ítök Skorrastaðarkirkju

- a. 12 fóta gröf í Kirkjubólslandi til mótök
- b. Vervist og verstöð í Neslandi
- c. Hvalreki á Mónesi í Barðsneslandi.
- d. Lambrekstur í Fannardal fyrir framan Ljósá og viðarteig fyrir austan.
- e. ¼ úr öllum reka fyrir norðan á í Sandvík.⁹

Við manntalsþing 13. júlí 1891 var þinglesin landamerkjaskrá Seldals, Skuggahlíðar, Skorrastaðar, Ormsstaða og Naustahvamms.¹⁰

Við aukarétt 5. júní 1912 voru útnefndir menn til að meta kirkjújörðina Skorrastað í Norðfjarðarhreppi.¹¹

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir um landamerki Skorrastaðar að þau séu þinglesin 13. júlí 1891. Þá segir að svokallað Staðarhólsland sé gott sauðland og einnig 2/3 hlutar Búlandsins, sbr. lýsingu Búlandsborgar í matinu. Beitiland fyrir hesta og nautgripi sé í Norðfjarðarnesi og hinu megin árinna gagnvart Skorrastað. Um upprekstrarland segir eftirfarandi:

Afréttarland á Oddsdal, gott land, tekjulaust að öðru.¹²

Við aukarétt 28. febrúar 1919 voru á ný dómkvaddir tveir menn til að meta til peningaverðs kirkjújörðina Skorrastað í Norðfjarðarhreppi, samkv. lögum frá 16. nóvember 1907 um sölu

⁵ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1804, nr. 76.

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 263.

⁷ Sýsl. S-Múl., GA/3–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1827–1832, bls. 36–42.

⁸ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 11v–12r.

⁹ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 8r–8v.

¹⁰ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 54r.

¹¹ Sýsl. S-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896–1912, bls. 582–583.

¹² Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, Undirmat I, bls. 106.

kirkjujarða og eftir beiðni ábúanda jarðarinnar Jóns Bjarnasonar.¹³ Við aukarétt 27. júní sama ár var matsgjörð fyrir jörðinni staðfest.¹⁴

¹³ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 315.

¹⁴ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 325–326.

3. Fjörður í Mjóafirði

Við manntalsþing. 23. júní 1818 var upplestin lögfesta Hermanns Jónssonar og H. Pálssonar, dags. 04. maí 1816, fyrir Firði og landareign Fjarðarkirkju.¹⁵

Hinn 20. maí 1845 lögfesti Einar Halldórsson eignarjörð sína Fjörð í Mjóafirði. Lögfestan var upplestin manntalsþingsrétt að Egilsstöðum 22. maí sama ár og efni hennar hljóðar svo:

Eg undirskrifadr lögfesti hermed Eygnarjörð mína Fiord í Mjóafirdi liggjandi í síálfrar sinnar kyrkjusókn med öllum þeim gögnum og giædum Eygnum og Itökum og hlunnindum til Lands og Sióar sem greindri Jorðu Firdi fylgia og fylgia eiga eptir eldri og yngri Máldögum, samt odrum löglegum Adkomstalitlum, svo sem giöfum Sölum Makaskiptum edr hefd. Lögfesti eg greindt Stadarland í þessi takmörk nefnilega frá Kirkjuþúfu til Fialls og Fiöru á Slenjudals háls fyrir austan; en í ytri Grjótá fyrir nordan samt Slenjudal allan innan tedra takmarka; og í Borgara hid efra en í himm Farveg ytsta hid nedra

Her ad auk lögfesti eg kirkjunnar 10 hndr. sem er 4^{di} Partr úr ollu Fiardar heimalandi med gognum og giædum, 3 hndr. í Jordinni Reikjum innan sömu Sóknar Leigufær til húsa; Vervist í höfn í Krosslandi, Fiordung í Reka fyrir sama Landi Fiórdung í öllum Reka fyrir Steinsnes Landi, item Skipstöðu og Skálagiörd á Steinsnesvogi, kú í Drangshvammi, Skipastöðu og Skalagiörd í Dölum. Rekapart úr Afrettar á sydstu og allt í Stálid undir Blábiargi samt Afrett í Dalalandi

Fyrirbid eg hvörjum manni ádrnefndt Fiardarland, sér ad hagnyta beita edr brúka edr yrkia án míns Leyfis edr vitundar. dyrfist nokkur her í móti ad giöra mætir hann þeim Fimtarstefnu dómi sem Lögin áskilia og Landnamssekt med.¹⁶

Við manntalsþing 11. júní 1858 var þinglýst lögfestu fyrir landi Þuríðarstaða. Eigendur jarðarinnar Fjarðar í Mjóafirði áskiluðu sér rétti til að mótmæla lögfestunni.¹⁷

Við aukarétt 31. mars 1875 voru útnefndir menn til að halda skoðunargjörð yfir spjöll þau, sem skriða er féll haustið 1874 á jörðina Fjörð í Mjóafirði gjörði á nefndri jörð.¹⁸

Við manntalsþing 14. júlí 1884 var þinglýst landamerkjaskrá jarðarinnar Fjarðar.¹⁹

¹⁵ Sýsl. S-Múl., GA/2-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1810-1819, bls. 440-441.

¹⁶ Sýsl. S-Múl., DB/1-1, Afsals- og veðmálabók Suður-Múlasýslu 1839-1872, bls. 144-145.

¹⁷ Sýsl. S-Múl., GA/5-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1858-1865, bls. 22.

¹⁸ Sýsl. S-Múl., GA/6-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1869-1875, bls. 268.

¹⁹ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 194r-194v.

4. Fjörður, Fjarðarsel og Oddi í Seyðisfirði

Við syns- og lögskoðunarrétt 24. maí 1793 fór fram skoðun og virðingargjörð yfir skaða sem jörðin Fjörður í Seyðisfirði beið af skriðuhlaupum.²⁰

Við manntalsþing 18. júní 1846 var þinglesin lögfesta fyrir jörðinni Firði og mótmælti henni enginn.²¹

Við manntalsþing 9. júlí 1851 var þinglýst kaupbréfi, dags. 19. apríl 1851, fyrir hólma þeim er liggur á landamerkjum Vestdals og Fjarðar, millum ósa þeirra er Vestdalsá rennur.²²

²⁰ Sýsl. N-Múl., GA/1–3, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1782–1804, bls. 237–240.

²¹ Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 79r.

²² Sýsl. N-Múl., GA/4–1, Dóma- og þingbók Norður-Múlasýslu 1842–1854, bls. 155v.

5. Eskifjörður

Við aukarétt 24. ágúst 1799 var tekið fyrir mál O. Möllers kaupmanns gegn kaupmönnum N. Örum og J. Wulf. Möller stefndi Örum og Wulf til að taka burt byggingar þeirra af landi sínu og Kyhns kaupmanns. Þingmenn álitu að nýbyggingar Örum stæðu á grund kaupmannsins Kyhns sem eiganda hjáleigunnar Lambeyrar. Sýslumaður Sveinsson, sem eigandi heimagarðsins Eskifjarðar, tilkynnti að hann væri samþykktur því að Bleiksáin hér eftir yrði landamerki milli Eskifjarðar og Lambeyrar og að Lambeyri hefði sitt afmarkaða land á milli beggja vatnsfalla, Bleiksár og Lambeyrarár. Nokkur skjöl voru lögð fyrir réttinn og málinu frestað.²³ Framhald málsins var tekið fyrir 30. ágúst 1799 og dæmdi sýslumaður að Örum og Wulf fengju frest til að sækja um leyfi til konungs um að fá að hafa verslunarhús sín í landi Lambeyrar.²⁴

Hinn 7. september 1821 var tekið fyrir að meta jörðina Eskifjörð eftir beiðni O. Christiansens kaupmanns. Fram kemur í texta dóma- og þingbókar að jörðin og selið voru metin saman á 20 hundruð.²⁵

Við manntalsþing 23. júní 1879 var þinglýst lögfestu frá Tuliniusi kaupmanni, dagsett sama dag, fyrir land jarðarinnar Eskifjarðar.²⁶

Við manntalsþing 30. maí 1881 var þinglýst lögfestu, dagsettri 23. maí 1881, milli Eskifjarðar og Eskifjarðarsels og um ítök Eskifjarðarsels í landi Eskifjarðar. C.D. Tulinius kaupmaður mótmælti lögfestunni fyrir hönd eigenda Eskifjarðar.²⁷

Við manntalsþing 1. júní 1882 var þinlesin lögfesta frá Kjartani Péturssyni á Eskifjarðarseli um friðun á sínu landi fyrir gripum frá Eskifirði. Tulinius kaupmaður mótmælti að því leyti Kjartan vildi hafa ítak í Eskifirði.²⁸

Við aukarétt 23. ágúst 1884 var tekið fyrir landamerkjumál um takmörk Eskifjarðarsels að austan og Eskifjarðar að innan.²⁹

Við aukarétt 16. ágúst 1886 var dæmt í máli út af sölu á Eskifjarðarseli og ágreiningi um landamerki Eskifjarðar og Eskifjarðarsels samkvæmt afsalsbréfi frá 22. maí 1877.³⁰

²³ Sýsl. S-Múl., GA/1-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1796-1800, bls. 45-46.

²⁴ Sýsl. S-Múl., GA/1-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1796-1800, bls. 46-49.

²⁵ Sýsl. S-Múl., GA/2-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820-1827, bls. 39-40.

²⁶ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 113.

²⁷ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 183.

²⁸ Sýsl. S-Múl., GA/6-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1875-1882, bls. 253.

²⁹ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 207r-208v.

³⁰ Sýsl. S-Múl., GA/7-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1885-1891, bls. 9r-10r.

6. Seldalur í Norðfirði

Í Vilchins-máldaga um Skorrastað frá 1397 er Seldals getið. Í máldaganum segir meðal annars:

Kirkia a Skorrastodumm a heimaland allt med gognum oc giædum. Buland oc Grænanes oc Seliadal.

Rekstur i Fannardal firir framan Liosä og vidarteig firir nordann.

Vidarteig j Miofafirdi j Myrarskog.

fiordung j ollumm Sandvijkur rekumm firir nordann huad sem a rekur. enn þui minna firir sunnan ad þar eiga adrer settunginn adur af ad taka. Þann reka gaf Biorn Sigvatsson sier til salumessu.

Hualreka allann a Monesi milli Valagils og Svartabiarga. Þann reka lagdi til Eyolfur Helgason vid margra manna vittnni.

allt lingrif oc vidinn fyrer sunnann a vmm Hals oc Eyrar til Raudaskridu. enn það gaf Hilldibrandur prestur stadnumm.

fiskveide i Helluhyl til mots vi Kirkklækinga. Hana selldi Sorli af Skuggahlid og a stadurinn tuo hluti firir þat land oc gaf Hilldibrandur stadnumm.³¹

Hinn 3. júní 1824 var sýslumaður Suður-Múlasýslu staddur í Seldal til að gera skoðun á því hvort þar gæti verið byggt nýbýli samkvæmt tilskipun frá 15. apríl 1776. Eftirfarandi fór fram við þinghaldið:

Anno 1824 þann 3^{ia} Junii var Herra Kammer assessor tilstadar á Seldal Liggandi innann Nordfiardar Kyrkiúsókn til þess i fylgi amtsins Skipunar af 20^{ia} Novembr. f.a. ad fyrirtaka Skodunar og utvysunar Forréttingu á nefndumm dal til þess ad þar giæti utvisast nybyli i fylgi af Forordningum 1776. –

Til þessarar Forréttingar var eftir Stefnu af 1^{ia} Junii innkalladir til ad mæta Presturinn Sira Benidict Thorsteinsson undir hvörs Beneficium nefndur dalur liggur, og allir adrir sem þar kynnu ad eiga adliggjandi land.

Somuleidis voru innkalladir Biörn Skulason á Skuggahlid sem hefur umgéfið ansögning til amtsins umm ad bygga nefnda jörd.

Sömuleidis voru innkalladir proprietarius Hermann Jonsson á Fyrði og Hreppstiorinn Haldor Pálsson þar sama stadar, Sveinn Biarnarson a Vidfyrdi og Stephan Sigurdsson á Fannardal til þess asamt Syslumanninum ad fyrirtaka þessa Forréttingu og ~~dæma~~ leisa úr þeim Spursmálumm sem fyrir falla kynnu vid hana. allir þeir innstefndu mæta vid Forréttinguna var upplesid amtsins bréf af 20^{ia} Nov. f.á. – Var þar næst fyrirtekid^{lagdur} skodunar og aliktunar^{monnum} fylgjandi Eidur.

Þar vér af Syslumanni Cammerassessor M. Tvede erum i Fylgi af amtsins Skrifu af 20^{ia} Nov. 1823 samkvæmt med Forordningunni af 15da April 1776 útnefndir til ásamt hönum ad Fyrirtaka eina Skodunar og áliktunar giör á Seldal innann Skorastadar Kyrkiúsóknar til þess þá eptir ad dæma umm hvört á nefndumm Dal géti utvysast pláts til eirnar medalmáta Jardar, samt eptir því ad utvisa nefndt pláts og áqvarda þess Takmörk og landamérki: So sver og lofar jeg Hermann Jonsson jeg Haldor Pálsson jeg Sveinn Biarnarson jeg Stephan Sigurdsson gudi almáttugumm og þessum Rétti ad eg vil giöra það réttasta jeg hef vit og Skinbragd á i þessari Sök og get forsvarad fyrir gudi og minni Samvitsku svo sannarlega hiálpi mér gud og hans heilaga ord. Þennann Eid aflögdu Skodunarmennirnir á Löglegann Hátt. Var so upplesinn For. af 15da April 1776 fyrir þeim. Var þareptir ridid inná þann nefnda Seldal og þar næst frammlagt og upplesid innlegg frá Prestinum Sira Benidict Thorsteinsyni á Ormstöðum Hvarmed hann protesterar ad jörd verdi utnefnd á nefndumm Seldal enn ef hans protest ecki verdi tekid fullkomid uppastendur

³¹ *DI IV*, bls. 225–226.

hann að sér sé gefinn réttur til að bygga nefndann dal. innleggid var hér næst upplesid og noterad Littera B.

Sveinn Biarnason var adspurður heldur þú að Seldalurinn væri byggilegur ef til Skorastadar kémur svo mikid af Slægiueingi sem nefndri jörd með billegheitumm þarfnast, samt þar fyrir utann væri uthlutad afréttarplats Hrisrif og Hagbeit, hann svarar nei! Stephan Sigurdsson svarar uppá sama Spursmál nei! Sgr. Haldor Pálsson svarar henni sama. Proprietarius hermann jonsson svarar og svo sama.

Þar það svoleidis er upplýst að nefndur Seldalur þegar Kyrkiujördinn Skorastadur nýtur þeirra réttugheita sem hun hefur til nefnds dals og ecki án merkilegs Skada væri fyrir nefnda jörd og Prestakallsins inntektir gétur mist so mikid, að bujörd verði ásett ^{verði} svo gétum við ecki álitid Seldalinn að vera í því ásigkomulagi sem forordninginn af 15da April 1776 útkrefur til þess að géta ordid sett nýbyli, hvarfyrir þessi Forrétting svar svoleidis Sluttud.³²

Í jarðamati Suður-Múlasýslu 1849–1850 er Skorrastaður metinn með afbýlinu Seldal, sem sé byggt um sinn en hafi ekki landamerki móts við staðinn. Einnig var Skorrastaður metinn með eyðihjáleigunum Stóragerði og Borgum.³³

Við manntalsþing að Skorrastað 14. júlí 1890 voru þinglesin landamerki Seldals. Á sama þingi voru þinglesin landamerki Seldalsháls.³⁴ Landamerki Seldals voru einnig þinglesin við manntalsþing að Skorrastað 13. júlí 1891.³⁵

Við aukarétt 16. febrúar 1909 voru útnefndir tveir menn til að meta og virða jörðina Seldal.³⁶

Í fasteignamati Suður-Múlasýslu 1916–1918 segir eftirfarandi um Seldal:

27. Seldalur

1. Eigandi landssjóður (kirkjueign). Ábúandi Friðrik Jónsson.

2. Landamerki þinglesin 13. júlí 1891.

[...]

4.

[...]

b. Engjarnar er nærtækar, grasgefnar, samfeldar, greiðfærar og þurrar – Engjavegur alt að því akfær yrði það með viðgerð. Í meðalári heyjast á engjunum 300 hestar af góðu heyi.

c. Beitilandið er kjarngott sauðland og í meðallagi fyrir naut og hesta. Það er talið skjóllítið og snjóþungt, í meðalvetrum snjólítt.

d. Upprekstrarland er gott fyrir heimafé en ekki aflögu.

5.a. Eldsneyti: Mótak er ekkert, skógarkjarr dálítið.

b. Byggingarefni: Grjót og sandur er langsótt, torfrista slæm.

c. Samgöngur: Ógreiður vegur að bænum; fara má í kaupþún á dag.

d. Fossar eru allmiklir í landinu.³⁷

Við aukarétt 28. ágúst 1919 voru útnefndir tveir menn til að meta og virða jörðina Seldal.³⁸

³² Sýsl. S-Múl., GA/2–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1820–1827, bls. 163–165.

³³ Jarðamat Suður-Múlasýslu 1849–1850, bls. 11v–12r.

³⁴ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 8r–8v.

³⁵ Sýsl. S-Múl., GA/8–2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1888–1894, bls. 54r.

³⁶ Sýsl. S-Múl., GA/9–1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896–1912, bls. 463.

³⁷ Fasteignamat Suður-Múlasýslu 1916–1918, bls. 111–112.

³⁸ Sýsl. S-Múl., GA/10–2, Dómsmálabók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 352–353.

Svæði 11, Austfirðir

Minnisblað frá Þjóðskjalasafni Íslands

Ljósárland

SVÆÐI: LJÓSÁRLAND

1. Ljósárland í Breiðdal

Í lögfestu fyrir Ljósárlandi frá 1790 segir eftirfarandi:

Eg underskrifadur Lögfeste her i Dag Þann Hagbeitar- og Skógar-landspart sem liggur á millumm beggia Liósanna fyrir handann Ánna sudur frá Höskuldsstöðum i Breiddal; hvör öðru Nafne Kallast Liosárland edur landid i millumm liosanna tilheirande sem Eiginndóm Berufiadar Kirkujörd Flögu i sömu Sveit; asamt med öllum gögnum og giædum, holltum og hædum, hriðrum og högum, Skóge grasatekiu og öðrum Landsnytiuum, sem greindu Liósárlande filgia, filgt hafa, og filgia eiga: Allt ofann ur Fiallatindum, sovídt og Lángt sem badar Liosárnar beggia megin med sínu Rensle ráda, og það nidur i Breiddalsaa, sem eg meina víst ad heite Á su, er fellur fyrir nedann Höskuldstade, ut og ofanneffter Breiddalnum; Og frammevgeis allt til Ummerkia þeirra er adrar Jarde i móte eiga; Ad undantekinne þeirre Jskyld, er Höskuldsstade eiga i ofangreint Liósárland, sem sidar mun sagt verda. Fyrirbýd eg öllum og Serhvöruium Næst kringliggiande Jarde ábuendum hertied Liósárland ad brúka og beita, edur under hvöriu Skyne vera kann á Nockurnhátt ad nytia til Skógarhögg, hagbeitar edur grasatekiu; An Míns edur Míns Landseta Þordar Hildebrandssonar á Flögu Vitundar, Leifes edur Samþyckis: Ad undanteknum Einum Byrni Jónssyni á Höskuldsstöðum, hvöred þangad á nockra Jskyld til hagbeitar fyrir Fie sitt, og grasatekiu; allt undr Sekter þær, er Lög á hendur segia, þeim er her i móte brjóta frá Lögfestunnar Dato.

Sömuleidis fyrirbýd eg ydur Velforstanduge heidurs Mann Biörn Jónsson ábuandi Höskuldstada i Breiddal, Skógarhögg i Liósárlande, edur adrar Landsnytiar Samastadar, þær er ey tilheyra ydar her ad ofann á minnstre Jskyld i Landed, under averka og landnámsbætur, sem Lög greina.

Serdeilis fyrirbýd eg ydur Biörn Jónsson ofmikla Jnnsetning Saudfiár, edur annars Penings i Liósárland, Vetur og Sumar, uppfrá þessum Deige, Ad so miklu ^{leiti} sem su sama skadar edur skada kann kirkunnar Rett og Eiginndóm; Edur til Átrodnings og Underþrickingar þenar edr þena kann j nockurn Máta fyrir Landseta Minn á Flögu Þord Hildebrandsson, hvörm eg Lýse hafa meire Rettugheit enn ydur til Liósárlands brúkunar. Og þetta allt under Tvý- og Þrí-gyldis – samt Áverka – og landnáms-Bætur edur Uslagjöld, effter málavöxtum; Án þess, ad Önnur Skiöl edur Lögmæt Skilríke, herimóte kome, er kirkunnar Máldaga i Berufirde fyrir greindu Liósárlande, sem eldre edur gildrae hrinda kynne. Lögfeste eg bæde ad Ordfullu og Lögfullu, og fyrirbýd hvöruium Manne hedann af j ad vinna, edur nytia greint Liósarland framar enn mitt er Lof edur leifa til, ad Vitna ydar Mons^t Þordur Gislason á Fremre Kleif og Ydar Mons^t Biörn Eyrikson á Snæhvamme, samt allra Annara er siá edur heyra þetta mitt Lögfestu bref, sem eg styrke med underskrifudu Nafne og hiáþricktu Signete.¹

¹ Kirknaskjöl, II, Suður-Múlaping, Berufjörður í Berufirði 1397-1856.

ÞJÓÐSKJALASAFN
ÍSLANDS

4. desember 2021

2. Höskuldsstaðir í Breiðdal

Ekkert komið fram við leit.

3. Höskuldsstaðasel í Breiðdal

Við aukarétt 4. júní 1896 var eftir beiðni Björns Eiríkssonar, bónda á Höskuldsstöðum, útnefndir tveir menn til þess að virða jörðina Höskuldsstaðasel í Breiðdalshreppi með húsum.²

² Sýsl. S-Múl., GA/8-3, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1896-1901, bls. 8-9.

4. Flaga í Breiðdal

Við manntalsþing 18. júlí 1844 var upplesin lögfesta, dags. sama dag, hvar sr. Snorri Brynjólfsson lögfesti eignir og ítak Heydalakirkju en lögfestunni var mótmælt af hreppstjóranum S. Jónssyni hvað snerti landamerki milli jarðanna Óss og Eyja. Sömuleiðis mótmæltu Gunnlaugur Bjarnason á Flögu, N. Brynjólfsson og Jón Bjarnason á Þverhamri að því leyti sem lögfestan heimilaði Heydalakirkju allan reka á Meleyri.³

Við aukarétt 15. september 1916 voru tilnefndir tveir menn til þess að meta þjóðjarðir og kirkjujarðir sem ábúendur höfðu beiðst kaups á. Meðal þeirra var jörðin Flaga.⁴

Við aukarétt 30. júní 1917 var matsgjörð fyrir kirkjujörðinni Flögu staðfest.⁵

³ Sýsl. S-Múl., GA/4-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1843–1848, bls. 56–57.

⁴ Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 117–118.

⁵ Sýsl. S-Múl., GA/10-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1915–1919, bls. 193.

5. Ánastaðir í Breiðdal

Við manntalsþing 27. júní 1883 var þinglýst landamerkjaskrá Ánastaða.⁶

Við aukarétt 1. júlí 1929 voru dómkvaddir tveir menn til að meta kirkjuförðina Ánastaði í Breiðdal.⁷

Við aukarétt 10. júlí 1929 var matsgjörð á kirkjuförðinni Ánastöðum í Breiðdal staðfest.⁸

⁶ Sýsl. S-Múl., GA/7-1, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1881-1887, bls. 109v-110r.

⁷ Sýsl. S-Múl., GA/12-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1928-1935, bls. 249-250.

⁸ Sýsl. S-Múl., GA/12-2, Dóma- og þingbók Suður-Múlasýslu 1928-1935, bls. 271.